

דברי הכנסת

הישיבה העשירית של הכנסת השלוש-עשרה

יום שלישי, ה' באב התשנ"ב (4 באוגוסט 1992)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:02

תוכן העניינים

שאלות בעל-פה	
פטירת חייל כתוצאה מ"רולטת רשת" בחיל האוויר	
אוניברסיטת ביר-זית כמוקד טרור	
חדירת מחבלים למתקן צבאי בחברון	
הודעת ראש הממשלה על מינוי סגני שרים	
מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת	
שאלות בעל-פה	
הורדת סף אכלוס מרבי בכיתות גן ובית-ספר	
שימוש תלמידים בסמים	
שאלות ותשובות	
מתנ"ס בשכונת שמואל-הנביא בירושלים	
שאלות בעל-פה	
קריסתה של מערכת הביוב של גוש-דן	
הצעות לסדר-היום	
בתים מופקעים ברחוב הגיא בעיר העתיקה	
הצעה לסדר-היום התגברות נגע הסמים במדינת ישראל והצורך המידי לטפל בו	
הצעה לסדר-היום	
ביטול מבחני ההישגים במתכונתם הקיימת	
הצעה לסדר-היום	
הקמת האגף לחינוך חרדי במשרד החינוך והתרבות	
הצעה לסדר-היום	
מערכת החינוך במגזר הדרוזי	
פיטורים בשירות המדינה	
חילופי גברי בוועדות הכנסת	
פיטורים בשירות המדינה	
הצעת חוק חובת המכרזים (תיקון), התשנ"ב-1992	
(קריאה ראשונה)	
הצעת חוק להארכת תוקף של תקנות שעת-חירום	
(אבטחת מוסדות חינוך), התשנ"ב-1992	
(קריאה ראשונה)	
החלטה בדבר תיקוני טעויות בחוק התקציב לשנת הכספים 1992, התשנ"ב-1992	
מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת	

שאלות בעל-פה

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני פותח בזאת את ישיבת הכנסת, יום שלישי, ה' מנחם אב התשנ"ב, 4 באוגוסט 1992.

אנחנו עוברים לסדר-היום. הפרק הראשון שלנו: שאלות בעל-פה, שמופנות לראש הממשלה ושר הביטחון.

אני מזמין את חבר הכנסת דוד צוקר להציג את השאלת בעל-פה מס' 11, בנושא: פטירת חייל כתוצאה מ"רולטת רשת" בחיל האוויר.

פטירת חייל כתוצאה מ"רולטת רשת" בחיל האוויר

דוד צוקר (מרצ):

אדוני השר, אדוני היושב-ראש, בתחילת השבוע – השאלת נוסחה לפני שבוע – כלומר לפני שבועיים, נפטר חייל כתוצאה מ"רולטת רשת" בחיל האוויר.

ברצוני לשאול:

1. ממי מורכב צוות החקירה?

2. מה העלו ממצאי החקירה?

3. מה ייעשה על-מנת למנוע מקרים מהסוג הזה?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אדוני ראש הממשלה, בבקשה.

ראש הממשלה ושר הביטחון י' רבין:

במסגרת הדרכה תקופתית של פקחי טיסה בבסיס חיל האוויר בחצרים אמורים היו הפקחים לעבור הדרכה על רשת סוף מסלול ולסייר באזור.

ביום 21 ביולי 1992, בהיותם בסוף המסלול, נתלו שני פקחים, חייל וחיילת, על הרשת בהיותה שוכבת במקביל לקרקע. פקח טיסה אחר הרים את הרשת למצב זקוף. פעולות אלה בוצעו כשעשוע של הפקחים. שני הפקחים הועפו מפעולת הרמת הרשת ונפצעו מעוצמת הפגיעה בקרקע: 1. החיילת נפצעה באורח בינוני בגפיה ובגופה והיא מאושפזת בבית-החולים; 2. החייל אמיר מלט, זיכרונו לברכה, נפצע קשה בראשו, הועבר לבית-החולים ומת מפצעיו מאוחר יותר.

מתחקיר ראשוני עולה, כי ה"שעשוע" הנ"ל היה נהוג בקרב הפקחים והתבצע שלוש עד ארבע פעמים בעבר. האירוע נמצא בחקירת המשטרה הצבאית.

אני רואה בחומרה רבה ביותר מעשה זה ואחרים, שסופם מוות או נכות. כשר הביטחון אעשה כל שאפשר כדי לעקור כל תופעה של זלזול בחיי אדם. אנחה את הרמטכ"ל לפעול בתקיפות ובחומרה נגד כל חייל ומפקד שלא יקפיד על כללי בטיחות.

היו"ר ש' וייס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת דוד צוקר. בבקשה.

דוד צוקר (מרצ):

אדוני השר, אני משוכנע שאני מדבר בשם כל הבית הזה כשאני אומר, שהחובה המוטלת עליך לתת תחושה לכל אב ואם השולחים את בנם לצבא, ששומרים עליו שם במקסימום האפשרי – החובה הזאת שלך היא מוחלטת, וזאת תביעת הבית כולו, אני משוכנע, לחקור באמת, כפי שביקשתם, את העניין הזה עד מיצויו. אני משוכנע שאין שום מפקד שיוכל להישאר בתפקידו אם הוא ידע על ה"שעשוע" המחריד הזה.

על-פי ידיעות שהתפרסמו ולא אושרו – אני מדגיש: ועדיין לא אושרו – ה"שעשוע" הנורא הזה היה נחלת הכלל מבחינת ידיעה של דרגים בכירים בבסיס, ואחת לחצי שנה, כאשר מחזור פקחים נכנס לתפקידו, היו מקיימים את מבחן האומץ הארור הזה. אם אכן זה נכון, אני מצפה – שוב אני בטוח שאני לא מדבר בשם עצמי – שישלם מי שידע על כך, בשביל התחושה העליונה בחשיבותה של כל זוג הורים במדינת ישראל, שהם שולחים את ילדיהם למקום בטוח.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אדוני שר הביטחון, תשובתך.

ראש הממשלה ושר הביטחון י' רבין:

אני מקבל את דברי חבר הכנסת צוקר בכל מה שקשור לחומרת העניין, ואף ציינתי שמתחקיר ראשוני עולה, שאכן התבצע – אני לא רוצה להשתמש אפילו בביטוי "שעשוע" – הדבר החמור הזה, המחריד הזה, שלוש עד ארבע פעמים.

לפיכך, החקירה לא הושארה בידי דרגי הפיקוד של הבסיס או של חיל האוויר; החקירה הועברה למשטרה צבאית חוקרת, והיא תחקור לכל עומק העניין, הרקע, האם היה ידוע, למי היה ידוע, על מנת להסיק את המסקנות.

אני רואה את עצמי, כשר הביטחון, נושא באחריות לחיי החיילים המשרתים בצה"ל, שביטחונם האישי לא יהיה נושא קל ערך, אלא מרכזי במחשבת המפקדים בצה"ל.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לראש הממשלה ושר הביטחון. ראש הממשלה ושר הביטחון ישיב על שאילתא בעל-פה מס' 12, של חבר הכנסת עובדיה עלי, בנושא: אוניברסיטת ביר-זית כמוקד טרור. בבקשה, חבר הכנסת עובדיה עלי.

אוניברסיטת ביר-זית כמוקד טרור

עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אדוני ראש הממשלה, רבותי חברי הכנסת, אוניברסיטת ביר-זית, הנפתחת מחדש בימים אלה, היתה מיום הקמתה מקום מועד לפורענות כלפי צה"ל בפרט וכלפי אזרחי ישראל ואחרים בכלל.

בגין אלימות מתמשכת ופעילות עוינת שנתקיימה בין כתליה, היתה אוניברסיטה זו סגורה במשך יותר מארבע שנים.

בכתבת טלוויזיה נצפתה פעילותם של הסטודנטים, שעסקו בהפצת תעמולה עוינת, והרצאה של אחד המרצים, שהשווה את מעשי צה"ל למעשיהם של הנאצים.

ברצוני לשאול:

1. האם תביא מערכת הביטחון לדין את המרצה שהשווה את מעשי צה"ל לאלה של הנאצים?

2. האם נקטה מערכת הביטחון את כל האמצעים כדי שאוניברסיטת ביר-זית תשמש אוניברסיטה בלבד, ולא מוקד לפעילות טרור?

3. האם נאמר לראשי האוניברסיטה, כי זו תיסגר אם היא תחרוג מייעודה כמוסד אקדמי?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אדוני ראש הממשלה ושר הביטחון, תשובתך.

ראש הממשלה ושר הביטחון י' רבין:

חשבתי שחבר הכנסת עובדיה עלי, ששימש כסגן שר ביטחון לשעבר, בוודאי יודע את הפרטים. אבל, למען הסדר, אחזור עליהם.

בעקבות פגישת שר הביטחון לשעבר, מר משה ארנס, עם ראשי אוניברסיטת ביר-זית, בתאריך 19 באפריל 1992, נפגשו מתאם פעולות הממשלה ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה, האלוף דני רוטשילד, וראש המינהל האזרחי ביהודה ובשומרון, למחרת היום, עם ראשי האוניברסיטה ומסרו להם, כי הוחלט לחדש את הלימודים באוניברסיטה החל מ-29 באפריל 1992, בשני שלבים, בהפרש של חודשיים ביניהם. פתיחת שלב ב' הותנתה בקיום לימודים סדירים באוניברסיטה, ללא גילויים של אלימות או הפרות סדר בתחומה. שנית, לאחר שהאוניברסיטה עמדה בתנאים שהוכתבו, אושרה פתיחת שלב ב' במועד שסוכם, קרי: 29 ביוני.

בהתייחס לכתבה ששודרה בטלוויזיה הישראלית ב"יומן השבוע" מליל 25 ביולי 1992, יצוין, כי הציבור שבפניו הופיע המרצה מורכב מסטודנטים זרים שבאו לזמן קצר, והסבירות שכתוצאה מכך ייטלו הנ"ל חלק בהפרות סדר ובאלימות אינה נראית גבוהה. חומרתה העיקרית של הבעיה אינה מונחת בתחום הפרות הסדר והטרור, אלא בתחום של זיוף, סילוף ועשיית שימוש ציני בפרטים מתוך הטרגדיה של העם היהודי, השואה. מאחר שכך הם הדברים, נבדקת האפשרות, האם יש מקום לנקוט אמצעים נגד המרצה.

מכל מקום, מערכת הביטחון עוקבת מקרוב אחר הנעשה באוניברסיטת ביר-זית, כמו באוניברסיטאות אחרות ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה, והיא לא תאפשר הפיכת הקמפוסים למוקדים להפרות סדר או לטרור.

הובהר להנהלות האוניברסיטאות, כי אי-עמידה בתנאים אלה עלולה לגרום לסגירתן של האוניברסיטאות ולהשבתת הלימודים בהן.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת עובדיה עלי, ואחריו – במסגרת דקה – לחבר הכנסת רחבעם זאבי.

עובדיה עלי (הליכוד):

אני מודה לראש הממשלה ושר הביטחון על התשובה המפורטת, שבהחלט הניחה את דעתי.

אדוני ראש הממשלה, הפרטים ידועים לי, בכל אופן הפרטים עד להתנהגות ולדברים שנאמרו על-ידי המרצה, שגם אתה הגדרת אותם חמורים, ציניים וכיוצא באלה. אבל נדמה לי שיש עניין ציבורי, וגם הציבור רוצה לדעת את תגובת מערכת הביטחון ואת עמדתה בנושאים חמורים מהסוג הזה. לכן העליתי את העניין הזה, אף שלפני חודשים אחדים אני השבתי כאן בשם משרד הביטחון על שאלה דומה ביחס לביר-זית. אני חושב שתשובתי בהחלט חפפה והיתה די זהה ודי דומה לתשובתך בעניין זה.

מכל מקום, אני מודה לך, ואני חושב שהעניין החדש, שקשור במרצה שעשה את מה שעשה ואמר את אשר אמר, ראוי היה שיובא לידיעת הכנסת, בוודאי לידיעת הציבור, באמצעות הבמה הזאת. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת עובדיה עלי. חבר הכנסת רחבעם זאבי – דקה, ואחריו – חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר הביטחון, בתקופת שלטונו של המלך חוסיין ביהודה ובשומרון לא היו אוניברסיטאות ביהודה ובשומרון. מזמן שאנחנו נכנסנו, שחררנו את השטחים האלה, הוקמו בהם שש אוניברסיטאות ו-16 מכללות, שאינן אלא בתי-אולפנה לטרור וחממות לאינתיפאדה.

אתה יודע, שהאינטיפאדה פרצה מאוניברסיטת ביר-זית. אתה יודע, שאוניברסיטת ביר-זית משמשת מקום ואכסניה לקורסים ולסמינרים להסתה של אזרחים זרים מאירופה וממקומות אחרים.

חזינו גם בהתבצרות של הטרוריסטים באוניברסיטת אל-נג'אח, שלא הסבה לנו כבוד רב.

עמנואל זיסמן (העבודה):

— — — היא נפתחה

רחבעם זאבי (מולדת):

לא מפריעים בשאילתא. לא מפריעים בשאילתא. אדוני היושב-ראש.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת זיסמן, יש לו דקה. נשאר לו ארבע שניות. אל תפריע. בבקשה.

רחבעם זאבי (מולדת):

גם כאשר היתה האוניברסיטה סגורה, הם המשיכו לקיים אותה במבנים אחרים, כאשר הם עשו בכך צחוק מהשלטון הישראלי.

היו"ר ש' וייס:

עכשיו השאלה, חבר הכנסת זאבי.

רחבעם זאבי (מולדת):

האם אדוני שר הביטחון יהיה מוכן לשקול את סגירת כל האוניברסיטאות והמכללות האלה כדי לסייע בהדברת האינטיפאדה?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, שאלה נוספת.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, חברי הכנסת, מול ההסתה הפרועה שאנחנו שומעים נגד המוסדות האקדמיים הפלשתיניים בשטחים הכבושים, והדברים הללו באים דווקא מחברי כנסת שמייצגים את עם הספר, הדורשים לסגור אוניברסיטאות, למלא את בתי-המעצר במרצים ובסטודנטים; מול ההסתה הפרועה הזאת, שלא הניבה פירות בזמנו של הליכוד, והיו חייבים בסופו של דבר, בלחץ בין-לאומי ובלחץ ישראלי מקומי, לפתוח את כל האוניברסיטאות – אני רוצה לשאול את כבוד השר, האם יובטח החופש האקדמי באוניברסיטאות בשטחים?

שנית, האם הגיע הזמן לשחרר את כל העצורים המינהליים מבין הסטודנטים והמרצים הלומדים ומלמדים באוניברסיטאות?

שלישית, האם תינתן הכרה רשמית לאוניברסיטה האסלאמית בעזה ולמכללת אבו-דיס באבו-דיס?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אדוני שר הביטחון וראש הממשלה, בבקשה.

ראש הממשלה ושר הביטחון י' רבין:

לגבי השאלה החוזרת של חבר הכנסת עובדיה עלי – אתה ידעת, אתה אישרת פה, אתה אישרת פה לפני פתיחת השלב השני. לכן השיקולים לכל שלבי הפתיחה מוכרים לך טוב יותר מאשר לי. לכן אין צורך בתשובה שלי לך.

עובדיה עלי (הליכוד):

אבל הציבור, אדוני.

דב שילנסקי (הליכוד):

אבל אנחנו רוצים לדעת.

ראש הממשלה ושר הביטחון י' רבין:

אני חוזר ומבהיר: היו שני שלבים בפתיחה, שלב ראשון ושלב שני מותנה. בין שני השלבים היו גם אירועים, שעליהם השיב כאן על שאילתא מי שהיה סגן שר הביטחון. השלב השני נפתח. אני לא מתערב בשיקולים. אני בטוח שהשיקולים היו נכבדים ורציניים. קיבלתי אותם כעובדה.

לשאלתו של חבר הכנסת זאבי – ביחס להקמתן של האוניברסיטאות והמכללות, אלה הן העובדות. הן הוקמו אך ורק מאז תום מלחמת ששת-הימים. בתקופות שונות, בממדים שונים, שימשו האוניברסיטאות לא רק כמוסדות אקדמיים אלא באמת כמוקדי הסתה, הסתה לפעילות בלתי-חוקית. בתקופות מסוימות הן נסגרו, והיו שיקולים לפתיחתן, והיום כולן פתוחות.

לכן הבהרתי בדברי התשובה שלי, שבמידה שנמצא לנחוץ ובמידה שהאוניברסיטאות הללו לא תשמשנה קודם כול ללימודים אקדמיים, אפילו במובן הרחב של המלה, אם הן תהפוכנה שוב למוקדי הסתה וטרור, ננקוט את כל האמצעים הנדרשים להבטיח את ביטחון התושבים באזורים אלה, יהודים וערבים כאחד.

לשאלתו של חבר הכנסת דראושה – תשובתי פשוטה: האוניברסיטאות נפתחו על מנת שישמשו כמוסדות אקדמיים. אם ישמשו כמוקדי הסתה לאלימות ולטרור, נפעל נגדן.

אשר למעצרים של אלה או אחרים, זה לא כלול בשאילתא, ואין לי תשובה. מי שנעצר, בוודאי יש סיבה למעצרו. לא כאן המקום לדון בפרטי הסיבות למעצרים של אנשים כאלה או אחרים.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

תסלח לי, אדוני ראש הממשלה – – –

היו"ר ש' וייס:

סליחה, חבר הכנסת דראושה, אתה חבר כנסת ותיק ואתה יודע שאין הערות על תשובה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

שאלתי על דברים כלליים – – –

היו"ר ש' וייס:

אם תציג שאילתא נוספת, נשתדל לאשר לך אותה; אומנם לא בשבוע הבא, אבל אחרי הפגרה.

חברי הכנסת, אני מבקש להבהיר הבהרה קטנה. אני מתכוון לבקש שוב מחבר הכנסת עובדיה עלי להציג שאילתא בעל-פה. על מנת למנוע אי-הבנות, אני מבקש להסביר, כי זאת שאילתא שנגררת כבר כשבועיים. בגלל העובדה שהעמסנו כל כך הרבה על ראש הממשלה ושר הביטחון, והוא הופיע כאן כל כך הרבה, נאלצנו לעשות איזו חלוקה. זה מקרה, ולכן אני מבהיר מדוע יש היום לחבר הכנסת עובדיה עלי שתי שאילתות. בבקשה, חבר הכנסת עובדיה עלי.

חדירת מחבלים למתקן צבאי בחברון

עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בסוף השבוע שחלף חדרו מחבלים לסדנת החימוש בממשל הצבאי בחברון.

ברצוני לשאול:

1. מה הן נסיבות האירוע?

2. האם אמצעי ההגנה והשמירה מספיקים, והאם הם פעלו כנדרש באתר בעת ההתרחשות?

3. האם נשקפה סכנה ישירה לחיילים בעת האירוע?

4. האם הוסקו מסקנות, ומה הן?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אדוני ראש הממשלה ושר הביטחון, תשובתך.

ראש הממשלה ושר הביטחון י' רבין:

1. בשבת, 1 באוגוסט 1992, בין השעות 02:00 ו-04:00, חדרה חוליה שמנתה שישה מחבלים למרכז טיפולים של חטיבה מרחבית יהודה, שליד מחנה הממשל בחברון, וניסתה להצית כלי רכב צבאיים ומכולת סיכה באמצעות דבק מגע ובנזין. החוליה הציתה אש בשלושה מוקדים: מכולת סיכה, צמיג של ג'יפ וצמיג של נושאת נשק – מה שקוראים קומנדקר. היא הסתלקה מן המקום.

חיילי האבטחה של מחנה הממשל וחיילי סיור אשר הבחינו באש הגיעו למקום וכיבו את האש בלי שייגרם נזק רב, כפי שיכול היה להיות. במהלך פעולת הכיבוי שאפו שני חיילים עשן, ולכן נשלחו לבית-החולים, נבדקו ושוחררו. נזק נגרם לגלגל הג'יפ ולגלגל נושאת נשק.

2. מתחקיר שערך מפקד האוגדה עולה, כי היתה התרשלות ברמות שונות בשמירה על המתקן.

3. המגמה של המחבלים במקרה זה היתה הצתת רכב וגרימת נזק לרכוש, ולכן התשובה על השאלה היא שלילית.

4. לנוכח חומרת המקרה, החליט מפקד האוגדה לנקוט צעדים משמעותיים נגד כל רמות הפיקוד, ממפקד החטיבה התורן והקצין התורן, שנגזרו להם 35 ימי מחבוש, מהם 21 מותנים, ועד לחיילי המילואים שהתרשלו בשמירה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת עובדיה עלי, ואחריו – לחבר הכנסת יצחק לוי.

עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני ראש הממשלה, אני מודה לך שוב על תשובתך. אני מבקש לדעת, האם יש, לדעתך, קשר בין מעשה טרור זה, כמו גם מעשי טרור אחרים, לבין כל מה שקשור היום בתהליך השלום והדיאלוג המתקיים עם הפלשתינים; והאם אנחנו נערכים בימים אלה לכך שבמחנות צה"ל, כמו באתרים שונים שבהם מצויים חיילים, תהיה שמירה נאותה וינקטו אמצעי משמעת חמורים יותר מאלה הנהוגים היום?

ראינו לאחרונה תופעות שונות של הפרות משמעת וחוסר משמעת בצבא. אני מבקש לדעת, האם שר הביטחון נותן את דעתו על כך ונוקט את האמצעים המתבקשים?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת יצחק לוי, שאלה נוספת, במסגרת דקה. אחריו – חבר הכנסת רענן כהן.

יצחק לוי (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, אדוני ראש הממשלה, פעמיים שמעתי שהתייחסת בתשובתך בעניין נושא המסקנות אל מפקד האוגדה. כפי הנראה, הצעדים שננקטו הם גם באותו אזור, אזור האוגדה. אנחנו יודעים שאין זו הפעם הראשונה שמחבלים פורצים למחנות צה"ל. כבר היו מקרים בעבר. הפעם הזאת זה נגמר בניסיון להצתה, אבל בפעמים קודמות זה נגמר בהרג חיילים.

נדמה לי, שהבעיה איננה בעיה אזורית של אוגדה מסוימת, אלא בעיה כלל-צה"לית, של כל ההתייחסות לאפשרות שמחבלים יחדרו למחנות צה"ל.

האם אדוני חושב או מתכוון לנקוט פעולה כלל-צה"לית לנוכח העובדה שכבר היו כמה וכמה מקרים מהסוג הזה?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת רענן כהן, בבקשה.

רענן כהן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אדוני ראש הממשלה ושר הביטחון, ראשית אני רוצה לברך על הצעדים שננקטו, אבל כולנו זוכרים את הטבח שנעשה בחיילינו בגלעד.

שאלתי אל כבוד ראש הממשלה ושר הביטחון היא: האם יש בדעתו לתת הוראות מחמירות נוספות בנושא אבטחת מתקני צה"ל? האם יהיה כבוד שר הביטחון מוכן לבחון אפשרות של ביצוע ביקורות פתע במחנות צה"ל על-ידי דרגים גבוהים, והסקת מסקנות מיידיות לאחר ביקורות אלו?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אדוני ראש הממשלה ושר הביטחון, תשובתך.

ראש הממשלה ושר הביטחון י' רבין:

לגבי השאלה המשלימה של חבר הכנסת עובדיה עלי, האם יש קשר בין הטרור למשא-ומתן – אינני סבור שלמקרה דנן, של החדירה למחנה של החטיבה המרחבית יהודה, יש קשר כלשהו למשא-ומתן. באותה מידה אינני יכול לשלול לחלוטין אפשרות, שבכל עת שנראה היה לגורמים קיצוניים, הן בין הפלשתינים בשטחים והן מחוץ לשטחי מדינת ישראל, ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה – נמצאו גורמים

קיצוניים שניסו להגביר קיצוניות מתוך תקווה שעל-ידי עצם ביצוע הפיגוע ביהודים, וגם בלא-יהודים, הם יצליחו לסכן את הסיכוי לשלום.

והנה, הבוקר חדרה מכיוון ירדן חוליית מחבלים של אחד מארגוני הטרור הפלשתיניים, שאני משוכנע שהם מתנגדים למשא-ומתן לשלום. שלושת המחבלים הגיעו למגע לחימה, ונהרגו על-ידי יחידת צה"ל, שפעלה כראוי. שני חיילי צה"ל נפצעו, אחד מהם – קל עד בינוני, האחר – קל. החוליה חוסלה עוד בטרם הגיעה למקום שבו יכלה לבצע את זממה הנפשע. לכן, פה ושם יש התעוררות לעתים. זה היה גם בעבר, זה ייתכן גם בעתיד.

אשר לשאלות חברי הכנסת יצחק לוי ורענן כהן – אין ספק שצריך להגביר את העירנות. קיימות ביקורות פתע, ואפילו ביקורות פתע על-ידי הרמטכ"ל, ובוודאי על-ידי קצינים בכירים בצה"ל.

עם זאת, שטח המחנות הצבאיים במדינה, ביהודה, בשומרון ובעזה, הוא כה גדול, עד שאפשר בקלות לפרוס, כדי להגן בבטחה על המחנות, את מחצית חיילי צה"ל.

לכן, גם כדי לחסוך בכוח אדם, בכוח אדם מתאים לתפקידי שמירה, בכוח אדם שיכול לגלות עירנות, גם בשגרה, נוטלים לעתים גם סיכונים, ומי שיגיד לכם אחרת, אל תאמינו לו. אם תיקחו את היקפי המחנות, את מספרם, את שטחם – להבטיח הבטחה שהם בלתי חדירים בכל מקרה, הדבר היה מצריך או גיוס מילואים, או הפניית כוחות סדירים, או שכירת שומרים במדים. עם זאת, דומני שמערכת הביטחון וצה"ל מחפשים כל הזמן איזון עדין בין המינימום הנדרש, מצב של עירנות – ולא הפלגה לעודף ביטחון, שיכול להעביר את כל צה"ל לשמור על מחנות. אני אומר את זה כאן בכל הכנות. זה לא מצדיק את המקרים שתיארת, אבל צריך לדעת גם שיש אילוצים מגבילים.

לכן, צריך לעשות את הכול כדי שהכוח המוקצה לשמירה, הכוננות בכל יחידה ובכל מחנה, של יחידות הכוננות המוקצות – צריכים להיות כאלה שהמקרים האלה לא יישנו, בוודאי המקרה הזה אסור לו שיישנה. את זאת אפשר לעשות, ועל זה נצטרך להקפיד. זו מלחמה מתמדת מול שגרה, ועל זה מופקדים המפקדים בכל הרמות. במקרה דנן, רק טבעי שמפקד האוגדה, אוגדת יהודה ושומרון, יהיה המפקד שיעסוק בכך, כי החטיבה המרחבית יהודה כפופה לו.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לראש הממשלה.

הודעת ראש הממשלה על מינוי סגני שרים

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-יומנו. אני מזמין את ראש הממשלה למסור הודעה על מינוי סגני שרים. בבקשה.

חיים קופמן (הליכוד):

מה בקשר לשאילתא שלי בעל-פה? זה רשום בסדר-היום.

היו"ר ש' וייס:

אנחנו עושים את זה חבילות חבילות. זו החבילה של ראש הממשלה. השאילתות בעל-פה צמודות בדרך כלל לשרים, ונדמה לי שסגן יושב-ראש הכנסת במשך תקופה די ארוכה, חבר הכנסת קופמן, מודע לתהליך.

משה קצב (הליכוד):

האם זה גם חבילות של סגני שרים?

היו"ר ש' וייס:

זה לדיון למחר, חבר הכנסת קצב.

ראש הממשלה י' רבין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, על-פי סעיף 34 לחוק-יסוד: הממשלה, אני מתכבד להודיע על מינויים של סגני השרים כדלקמן:

חבר הכנסת יוסף ביילין – לכהונת סגן שר במשרד החוץ; חבר הכנסת אליהו בן-מנחם – לכהונת סגן שר במשרד ראש הממשלה; חבר הכנסת מיכה גולדמן – לכהונת סגן שר במשרד החינוך והתרבות; חבר הכנסת מרדכי גור – לכהונת סגן שר במשרד הביטחון; חבר הכנסת רן כהן – לכהונת סגן שר במשרד הבינוי והשיכון; חברת הכנסת מאשה לובלסקי – לכהונת סגנית שר במשרד התעשייה והמסחר; חבר הכנסת נואף מסאלחה – לכהונת סגן שר במשרד הבריאות; חבר הכנסת רפאל פנחסי – לכהונת סגן שר במשרד האוצר; חבר הכנסת וליד חאג' יחיא – לכהונת סגן שר במשרד החקלאות.

אני מאחל להם הצלחה במילוי תפקידם.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה.

צחי הנגבי (הליכוד):

מי יישאר בכנסת?

קריאה מספסלי הליכוד:

איפה נסים זוללי?

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לראש הממשלה על הודעתו.

יהושע מצא (הליכוד):

אנחנו מבקשים דיון.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת מצא, אני מודע לכך. מייד אודיע על כך.

חברי הכנסת, אנחנו רושמים לפנינו את הודעת ראש הממשלה. על-פי החוק, סגני השרים נכנסים למילוי תפקידם עם מסירת ההודעה. אני מאחל להם הצלחה. אני מקווה שהם לא יקפחו את עבודתם בכנסת, כי אנחנו זקוקים גם לחברי כנסת, ושתהיה להם די עוצמה למלא את שני התפקידים, וזה אפשרי.

קיבלתי בקשה, אקרא אותה בפניהם: "כבוד היושב-ראש, אנו, חברי הכנסת החתומים מטה, מבקשים על-פי סעיף 35 לתקנון הכנסת לקיים דיון בהודעת הממשלה על מינוי סגני שרים נוספים". יש 30 חתימות. הדיון יתקיים מחר. תודה רבה.

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ש' וייס:

הודעה למזכיר הכנסת.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע, כי הונחה היום על שולחן הכנסת, מטעם הממשלה, הצעת חוק להארכת תוקף של תקנות שעת-חירום (אבטחת מוסדות חינוך), התשנ"ב-1992, לקריאה ראשונה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה.

שאלות בעל-פה

היו"ר ש' וייס:

אני מזמין את חברת הכנסת דליה איציק להציג שאלתא בעל-פה לשרת החינוך והתרבות.

הורדת סף אכלוס מרבי בכיתות גן ובית-ספר

דליה איציק (העבודה):

אדוני היושב-ראש, גברתי השרה, מספר התלמידים המרבי לכיתה עומד כיום על 40 תלמידים בכיתות בית-ספר ו-35 תלמידים בכיתות גן. מכיוון שרוב הכיתות בארץ הן הטרוגניות, הרי אכלוסן על-פי הסף המרבי יקשה את הלימוד בהן.

ברצוני לשאול:

האם המצב הזה מניח את הדעת? והאם יונמך הסף המרבי מ-40 תלמידים בכיתת בית-ספר ל-35 תלמידים, ומ-35 תלמידים בכיתת גן ל-30 תלמידים?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. גברתי שרת החינוך והתרבות, בבקשה.

שרת החינוך והתרבות ש' אלוני:

ראשית, אני רוצה להודות לחברת הכנסת שהעלתה את השאלתא, מפני שחשוב שהציבור כאן, שמחליט על תקציבים ועל תוכניות, ידע את המצוקות האמיתיות של מי שהולך לבנות את העתיד שלנו.

המצוקה גדולה. 40 תלמידים, גם אם הרכבם הומוגני – קשה מאוד למורה ללמד כיתה כזאת. קל וחומר כשהכיתות הן הטרוגניות, וכפליים קשה הדבר כשהן הטרוגניות לא רק מבחינת הרמה, מפני שאנחנו רוצים אינטגרציה, אלא גם מבחינה זו שאנו קולטים עלייה.

ההשקעות שניתנו מתקציב המדינה לפיתוח בתחום החינוך הן באופן יחסי מחצית מהסכום שהיה ב-1976, למרות כל הגידול שחל מאז. למרות האמור, אנחנו עושים היום מאמץ, כבר לשנת הלימודים הנוכחית – ביקשנו לאשר לנו שעות הוראה גם לצורך הארכת יום הלימודים, יום לימודים ארוך, ובייחוד לדילול ולהקטנה של הכיתות האלה.

אני מקווה שהממשלה שלנו, ואני בתוכה, שהבטיחה שינוי סדר העדיפויות – תזכור שנושא זה הוא אחד מהחשובים בשינוי סדר העדיפויות.

אי לכך, אני מודה על השאלה. אנחנו ערים לדברים, ואני מקווה שבעזרת הבית הזה גם נתקן אותם.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת דליה איציק, ואחריה – לחבר הכנסת מאיר שטרית.

דליה איציק (העבודה):

אני מודה לך, גברתי השרה, על הבשורה שהבאת לנו. אני בטוחה שהיום ישמחו מורים ותלמידים לשמוע את הבשורה שהשמעת כאן. יש לי נתון שאולי יעניין אותך. באכלוס הכיתות קיים חוסר איזון

משווע. על-פי נתונים שבידי, ב-27.7% מכלל הכיתות האכלוס קשה מנשוא, בעיקר במגזר החינוך הממלכתי בערים הגדולות ובמגזר הערבי. מנגד, ב-26.6% מכלל הכיתות מתקיימים תנאי לוקסוס. המגזרים האלה חלקם בחינוך הממלכתי-הדתי, לא כולם, בחינוך החרדי, ובחלקם ביישובים שמעבר ל"קו הירוק".

לימור לבנת (הליכוד):

מה קורה בקיבוצים? ספרי לנו משהו על הקיבוצים.

היו"ר ש' וייס:

לא מקובל לקרוא קריאות ביניים בזמן שאילתות בעל-פה, כי הזמן קצוב מאוד. הכלל הזה נכון לגבי חברי כנסת חדשים וותיקים כאחד.

דליה איציק (העבודה):

חברת הכנסת לבנת, לא מפריעים בשאילתות, אפילו אני כבר יודעת.

לימור לבנת (הליכוד):

אז אני לא אשאל שוב על הקיבוצים.

דליה איציק (העבודה):

שאלתי לשרה: מה בדעת השרה לעשות כדי לשנות את אופן פיזורם של המשאבים הקיימים במערכת, למען הצדק והתועלת גם יחד?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת מאיר שטרית, דקה אחת. אחריו – חבר הכנסת רפי אלול.

מאיר שטרית (הליכוד):

גברתי שרת החינוך, עם כל הכבוד לתשובה שלך, ואני מעריך מאוד את רצונך לשפר את מערכת החינוך – אני מאמין ברצון הזה ואני מקווה שהוא אכן ייושם במסגרת החלטת הממשלה או הצהרת הממשלה לשנות סדר עדיפויות. נוצר הרושם שבזמן שנותר עד פתיחת שנת הלימודים אין שום סיכוי מעשי להוריד את מספר הילדים בכיתות, כי גם אם יהיה תקציב, הלכה למעשה אין חדרי לימוד קיימים.

הנתונים של חברת הכנסת דליה איציק נכונים, רק צריך להוסיף עליהם את המגזר הקיבוצי, שאני מקנא בו – לא, חלילה, לרעה אלא לטובה – גם שם יש מספר תלמידים קטן בכל כיתה, כי גם הם משקיעים בחינוך. אני רוצה שיהיה מצב, שלכל ילדי ישראל יהיה מספר מצומצם – – –

חגי מירום (העבודה):

תסייר ותלמד – – –

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת חגי מירום, אתה גם יושב-ראש ועדת הכנסת, ואני רוצה להסב את שימת לבך לכך, שלפי סעיף 13 לתקנון אין לקרוא קריאות ביניים בזמן השאלות.

מאיר שטרית (הליכוד):

חבר הכנסת חגי מירום, אינני נגד זה. להיפך, אני בעד זה, רק שיהיה לכלל ילדי ישראל. אני חושב שהבעיה היא בעיה קשה מאוד לכולם, גם למגזר הערבי והדרוזי ולערי הפיתוח.

הבעיה היא, גברתי השרה, שאפילו בבתי-ספר שיש בהם מורים טובים ו-40 תלמידים בכיתה, גם שם המצב קשה; על אחת כמה וכמה, במקומות שבהם המורים לא מוסמכים, הכיתות לא תקניות, אין אמצעים אלמנטריים – המצב קשה הרבה יותר. לכן, לדעתי, בעיה זו מחייבת טיפול הרבה יותר דרסטי ויסודי בתקציב, מעבר לתשובה שיהיה טוב. זה לא יהיה טוב כך.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת רפי אלול, בבקשה. תקפידו על הזמן, חברי הכנסת. היום אישרה ועדת הכנסת מחדש את המנהג של הזמן הקצוב.

רפאל אלול (העבודה):

גברתי השרה, במסגרת אותו סדר עדיפויות חדש, כמובן ברור לכולנו שאסור שייפקד מקומו של החינוך. ולכן, מה בדעתך לעשות באותן ערי פיתוח ובאותן שכונות שקלטו עולים חדשים, ואצלם לא הוסיפו לא כיתות לימוד, לא חדרי לימוד, ושם צריך להקטין את מספר הילדים בכיתות? האם זה יעשה השנה והאם יתוספו כיתות לאותם יישובים?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. שרת החינוך תשיב על השאלות הנוספות.

שרת החינוך והתרבות ש' אלוני:

רבותי חברי הכנסת, יש רק תורה אחת שאפשר ללמוד על רגל אחת, ואולי גם לעשות אותה, והיא "ואהבת לרעך כמוך". אבל אחרי שמקבלים מערכת חינוך, שבמשך 15 שנה לא כל כך ניתנה בה הדעת על השאלות האלה, ואנחנו מצאנו בה אפליה גדולה, גדולה מאוד מאוד, הרי אתם לא מצפים שבשלושה שבועות או בחודשיים אנחנו נעשה הוקוס-פוקוס ונבנה מבנים, ונפזר תלמידים, ונכשיר מורים, ואת כל זה נעשה למען השלטון שעבר לאופוזיציה והיום יש לו תביעות.

יגאל ביבי (מפד"ל):

שש השנים האחרונות, מתוך שמונה שנים – – –

היו"ר ש' וייס:

אין קריאות ביניים בזמן שאילתות.

שרת החינוך והתרבות ש' אלוני:

זה לא היה מוצלח, אותן שש שנים.

אני רוצה לומר באופן אופטימי, נכון שאי-אפשר בשנת הלימודים הזאת לבנות כיתות, אבל אני מחכה לקבל תשובה עוד השבוע. ביקשנו תוספת של 100,000 שעות לשנת הלימודים הנוכחית, על מנת לחלק אותן בצורה שתענה על כמה דברים. אני מקווה שזה יניח את דעתך, חבר הכנסת שטרית, אף שלא די בכך. א. אנחנו רוצים שכל הילדים הקטנים הלומדים בכיתות א', ב' וג' יגיעו לבתייהם בשעה 13:00, ולא בשעה 11:45; ב. בכל השכונות, בכל עיירות הפיתוח, בכל המקומות שהתחילו יום לימודים ארוך – להוסיף להם שעה; ג. לשמור רזרבה כדי שבאותם מקומות שבהם יש כיתות גדולות, להתחיל כבר משנת לימודים זו, אף שהיא מתוקצבת ואף שזה שייך לתקציב השנה שעברה – אתם יודעים ששנת תקציב איננה תואמת את התחלת שנת הלימודים – להתחיל כבר השנה לדלל. אנחנו לא רוצים מבנים של קרוונים, אנחנו מחפשים מבנים במקומות על מנת להוסיף את הכיתות, ובינתיים

יש תוכנית בינוי, שאי-אפשר לעשות אותה בבת אחת. אבל חלק גדול מהתקצוב הולך לנושא הזה של דילול בכיתות הגדולות ולתקציב השעות.

הערה נוספת. אני רוצה שחברי הכנסת ידעו, שהחלוקה נעשית לפי צרכים של מגזרים. גם לפי דוח מבקר המדינה וגם לפי הידיעה שכל אחד ואחד מאתנו יודע, במגזר הערבי היתה הזנחה עצומה והיה קיפוח גדול – ואנחנו מוסיפים לשם נתח גדול יותר מהחלק הפרופורציונלי, כדי לתקן ולו חלק של העיוות הזה. אני מניחה שגם בעניין זה יש הסכמה בבית.

אם נקבל את מלוא הנתח שביקשנו, אני חושבת שאנחנו נעשה משהו טוב וחשוב כבר בשנת הלימודים הזאת. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. שרת החינוך והתרבות תשיב על שאילתא בעל-פה של חבר הכנסת חיים קופמן, בנושא: שימוש תלמידים בסמים. חבר הכנסת קופמן, בבקשה.

שימוש תלמידים בסמים

חיים קופמן (הליכוד):

גברתי השרה, מכתבה שהתפרסמה בעיתון "מעריב" בתאריך 29 ביולי 1992 עולה, כי תלמיד אחד או יותר בכל אחת מכיתות ח', י' ו"א בתל-אביב השתמש בחודש האחרון בסמים קשים – LSD, הרואין או קראק; כך עולה מכתבה שפרסמה אמש הרשות למלחמה בסמים בשיתוף עם עיריית תל-אביב.

במהלך הסקר רואיינו כ-7,600 תלמידים פנים אל פנים, ומתברר כי קניית הסם, על-פי ממצאי המחקר, פשוטה ביותר. השוק החופשי מתנקז בעיקר בדיסקוטקים פופולריים, בפאבים, ולעתים אף בבתי-הספר עצמם.

אבקש מכבוד השרה להשיבני:

1. האם ידועים לך היקפה וחומרתה של בעיית הסמים בקרב בני הנוער?

2. כיצד יש בדעתך לפעול על מנת למגר או לצמצם את היקפה של תופעה חמורה זו?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. שרת החינוך והתרבות, בבקשה תשובתך.

שרת החינוך והתרבות ש' אלוני:

חבר הכנסת קופמן, לשאלתך, לפי מחקר שנעשה בשנת 1989/90 על-ידי הרשות למלחמה בסמים, דרך מכון פור"י, נמצא ש-6.4% מהתלמידים גילאי 12-18 דיווחו על שימוש בלתי חוקי בסמים בשנת המחקר. עיקר השימוש הלא-חוקי בחומרים האלה הוא בתרופות. כ-1.7% דיווחו על שימוש בחשיש בשנת הסקר. בקבוצת הגיל 12-14 – 1% מכלל התלמידים דיווח על שימוש בחשיש. בקבוצת הגיל 15-16 – 2% מכלל התלמידים דיווחו על שימוש בחשיש. בקבוצת הגיל 17-18 – 3.3% השתמשו בחשיש.

הדברים ידועים למשרד. אתה יודע שיש מערכת גדולה שעוסקת בעניין. אני רק אתן לך קצת פרטים – חשוב שהחברים ידעו מה עושה משרד החינוך בנדון. התוכנית החינוכית בנושא השימוש לרעה בסמים ובחומרים פסיכואקטיביים במדינת ישראל פותחה ומיושמת על-ידי יחידת השירות הפסיכולוגי-הייעוצי של משרד החינוך והתרבות. היחידה מורכבת ממפקחת ארצית, מאנשי מטה ומצוות הפרוס בכל רחבי הארץ של מפקחים ואנשי מקצוע, שהוכשרו במיוחד לתפקידם זה.

מדיניות מערכת החינוך הישראלית בנושא השימוש לרעה בסמים ובאלכוהול מבוססת על העקרונות הבאים: תפקידנו העיקרי הוא בתחום המניעה הראשונית, ובשעת הצורך גם במתן ייעוץ ראשוני למשתמשים בסמים בקרב אוכלוסיית התלמידים והפנייתם לגופים המתאימים לקבלת טיפול במקרה הצורך; אין להשתמש בסמים לא-חוקיים, ואין לעשות שימוש לא-חוקי בסמים אלה; כל החומרים הפסיכואקטיביים כלולים בתוכנית המניעה: סמים, אלכוהול, תרופות, חומרים נדיפים – נדיפים הם כל החומרים הנותנים ריחות למיניהם; פיתוח ויישום תוכנית חינוך בנושא "מיומנויות וכישורים לחיים בריאים" – היינו, יש תוכנית שמחנכת את הנער להתמודד עם לחצים שיש מסביב. אנחנו צריכים להכשיר אנשים, גם כשיש פסיכודה כללית למעשה מסוים, לעמוד ולהגיד: לא. יש בעניין הזה גם סרטים, נעשית גם עבודה פסיכולוגית וכיוצא בזה. לזה אנחנו קוראים "הכשרה לכישורים בחיים". הדבר הזה נעשה מכיתה א' ועד כיתה י"ב.

כמו כן, מתן הכשרה בסיסית ורצופה, אספקת חומר הדרכה מעודכן וכלים לאנשי המקצוע בתחום; שילוב ההורים והקהילה בתוכניות המניעה; עבודה בשיתוף פעולה עם הרשות למלחמה בסמים ועם כל שאר הארגונים העוסקים בבעיה זו בישראל.

בשנת הלימודים התשנ"ב נערכה בדיקה ראשונית של הנתונים הארציים. הופעלו תוכניות מניעה ב-650 בתי-ספר על-יסודיים. היקף התוכנית הבית-ספרית הגיע ל-10 עד 20 שעות לכיתה. המוקד העיקרי בחטיבות הביניים היה אלכוהול ועישון. ב-40 בתי-ספר תיכוניים הופעלה תוכנית ייחודית של "ייעוץ לעמיתים" – נוער מנחה נוער בן גילו. דרך אגב, אם הדבר מעניין, והוא מעניין: תחילה היה ייעוץ של פסיכולוגים, והוחלט לשמוע גם נערים ונערות, כיצד הדברים מבשילים, ובני הנוער נעשו שותפים, ולמעשה העצות שלהם הן אולי מהטובות שנשמעו. נוסתה תוכנית ייחודית ניסויית בקרב עולים מרוסיה. הוגברה מעורבות הורים ופיתוח פעילויות הורים בתוכניות מניעה.

הגישה החינוכית בבתי-הספר הישראליים היא מקיפה, והדגש בה הוא בהקניית מיומנויות וכישורים לחיים, שבמסגרתם נכלל החינוך למניעת שימוש לרעה בסמים ובאלכוהול.

אני לא רוצה להאריך. אם יש לך עניין, תקבל חומר נוסף. בית-הספר עושה כל פעולה מונעת, מכשירה ומחנכת להתמודדות עם לחצים.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. במסגרת הרצת כנסת חדשה וממשלה חדשה אני אומר: התשובה על שאילתא בעל-פה היא במסגרת שלוש דקות; תשובה שנייה – במסגרת שתי דקות. אופיה של השאילתא בעל-פה הוא הקצב שלה, ואנחנו מוכרחים לשמור על כך.

שרת החינוך והתרבות ש' אלוני:

וגם קצת אינפורמציה.

היו"ר ש' וייס:

הכול בסדר, והתקנון הוא הסדר. חבר הכנסת חיים קופמן.

חיים קופמן (הליכוד):

גברתי השרה, יש בבית הזה קונסנסוס באשר לחשיבות המלחמה בנגע הסמים בכל העוצמה הראויה. אני ביררתי עם ד"ר אברהמי, שהוא המנהל של הרשות העירונית בתל-אביב. קודם כול, מדובר על LSD, על קראק ועל סמים קשים הרבה יותר, וגם על סקר עדכני הרבה יותר, כך שבעיית החשיש היא היום מכה קלה יותר בהשוואה למכות האלה.

נאמר לי, שבעיריית תל-אביב נוסתה בהצלחה תוכנית למניעה, והבעיה המרכזית היא שאין הקצבה מספקת ממשרדך למתן שעות מיוחדות למורים, גם כדי להכשיר אותם להרחיב את הפעולה הזאת – ובוודאי ברשויות אחרות. נעשה גם דבר מעניין בעיריית תל-אביב: גייסו נרקומנים שנגמלו, הם הופיעו בבתי-הספר, והפעולה היתה מרשימה ביותר.

האם את לא רוצה להתייעץ גם עם היחידה הזאת, שד"ר אברהמי עומד בראשה, ולהרחיב את הפעולה תוך הקצאת שעות? זה קשור בתקציב, נכון, אבל יכול להיות, שבתיאום עם משרדים אחרים – המשטרה, משרד העבודה והרווחה – אפשר להרחיב את הפעולה ביתר עוצמה, כי זה השלב שצריך למנוע את המתמכרים מהידרדרות.

ושאלה אחרונה, אולי לא טקטית: דיברת על סיגריות. אולי תשמשי גם את דוגמה בעניין הזה?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. למען בריאותך הוא אומר זאת, זו עצה. זו לא שאילתא בעל-פה, זו משאלתא.

חבר הכנסת גונן שגב, במסגרת דקה, ואחריו – חבר הכנסת אלי גולדשמידט.

גונן שגב (צומת):

שרת החינוך הנכבדה, חוששני שהסקרים שבידייך אינם אמיתיים, וזאת עקב היענות נמוכה של בני הנוער למסור מידע אמיתי, גם אם השאלון הוא בעילום שם.

ברור לכול, שהטיפול חייב להיות טיפול פרופילקטי עמוק מאוד. ונאמר יפה לפני, אני לא הייתי לוקח את הילדים רק להיפגש עם נרקומנים שנגמלו, אלא הייתי לוקח אותם למרכז שבו רואים את פעילות הגמילה בעשייה, כי המראה הוא מחריד הרבה יותר מאשר המראה בסרט סתם. מראה של נרקומן, אפילו בתהליך הקריזיס שלו, הוא פשוט מראה מחריד, שלא יכול להימחק מזיכרונו של שום ילד בכל שלב של חייו.

דבר נוסף: אני חושב שצריך לערב את משטרת ישראל עד כדי אפשרות של העמדת קו פתוח לכל תלמיד שיש לו איזה מידע על סמים בתוך כיתתו, בין חבריו; שיהיה לו קו פתוח בעילום שם ליחידה ללוחמה בסמים. אני חושב שכך נוכל לבער את הנגע בצורה טובה יותר. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת אלי גולדשמידט, במסגרת דקה.

אלי גולדשמידט (העבודה):

כבוד היושב-ראש, הנתון שהובא לפני הכנסת על-ידי חבר הכנסת קופמן הוא אחד הנתונים המזעזעים ביותר שאפשר להעלות על הדעת, במיוחד כשרואים שמדובר בתלמידי כיתות ח', שמדובר בילדים בני 12.5-13 והלאה.

אני מבקש לשאול את גברתי שרת החינוך: האם מעבר לטיפול הפרופילקטי, המניעתי, יש גם טיפול מעשי? אני מתכוון לענישה ולפעילות אקטיבית בתחום הזה. אנחנו יודעים שבארצות-הברית הנגע הזה פשה. היתה, למשל, פעולה של הכנסת גופים לתוך בתי-הספר בצורה סמויה, על מנת למצוא

ולאתר את המקורות ואת צורות השימוש בסמים האלה. האם הדבר הזה נשקל, בתיאום עם משרד המשטרה ומשרד המשפטים?

עוד שאלה אחת: האם נבדקה אפשרות לנקוט אמצעים של ענישה עד כדי סגירת פאבים ודיסקוטקים שבהם אותה פעילות של מכירת סמים לבני נוער? תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. שרת החינוך והתרבות – תשובה מסכמת.

שרת החינוך והתרבות ש' אלוני:

חבר הכנסת קופמן, ד"ר אברהמי יודע בדיוק את מספר הטלפון של משרד החינוך, אנחנו עובדים יחד, ואם יש לו תביעות נוספות, אנחנו לשירותו.

חבר הכנסת שגב, יש קו פתוח לילדים. בכל הנוגע למשטרה, ובזה אני עונה גם לחבר הכנסת אלי גולדשמידט: אני שרת חינוך, לא שרת משטרה.

אני רוצה להפנות את תשומת לבם של חברי הכנסת לכך, שעוד מעט תהיה פה הצעה לסדר-היום בנושא: התגברות נגע הסמים במדינת ישראל. אני אצטרף לשר שישיב על כך, שיש להעביר זאת לוועדה. בוודאי יעסוק בזה שר המשטרה. אנחנו נצטרף לדיון בוועדה, ונעסוק בכל הפעולה בהרחבה. אני חושבת שהדבר מחייב דיון ובדיקה מעבר לשיחה שהיתה לנו כאן בעקבות שאילתא בעל-פה. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לשרת החינוך והתרבות.

שאלות ותשובות

היו"ר ש' וייס:

גברתי שרת החינוך והתרבות, אני מזמין אותך לדווח להשיב על שאלות רגילות. יש כאן שתי שאלות רגילות, אבל לגבי אחת יש לנו מצב מעניין: השאלתא היא של חבר הכנסת מיכה גולדמן, שהוא כבר במשך רבע שעה סגנך.

שרת החינוך והתרבות ש' אלוני:

כבר הודיעו על כך? אם כן, אולי נבטל את השאילתא. אבל אם לציבור – – –

היו"ר ש' וייס:

מאחר שהוא סגן, אני מציע שאתם במשרד – – –

שרת החינוך והתרבות ש' אלוני:

אני אודיע לו בעל-פה.

היו"ר ש' וייס:

אני מציע שאתם במשרד תגיעו להידברות, או שתטילי על סגן השני שישיב לו במשרד. חבר הכנסת גולדמן, אני מאחל לך הצלחה.

אנו עוברים עתה לשאילתא רגילה של חבר הכנסת שלמה בניזרי. גברתי, בבקשה.

מתנ"ס בשכונת שמואל-הנביא בירושלים

חבר הכנסת ש' בניזרי שאל את שרת החינוך והתרבות ביום כ"ה בתמוז התשנ"ב (26 ביולי 1992):

בשכונת שמואל-הנביא בירושלים מופעל המתנ"ס השכונתי, שתכניו ופעולותיו זרים לרוחם ולהשקפתם של מרבית תושבי השכונה, שהיא בעלת צביון דתי, וכך נשללת מהם למעשה האפשרות ליהנות משירותי המתנ"ס.

ברצוני לשאול:

1. האם מוכנה השרה להיכנס בעובי הקורה במקרה זה?

2. האם תיעשה בדיקה לגבי מצבת המתנ"סים ברחבי הארץ?

3. האם יישקל להקפיא את פעילות המתנ"ס עד לסיום בדיקת הנושא?

שרת החינוך והתרבות ש' אלוני:

3-1. המרכזים הקהילתיים – מתנ"סים – בירושלים מהווים, בהתאם למדיניות העירונית, מרכזים רב-שירותיים, המספקים שירותים בתיאום ובשילוב בין התושבים לבין כלל הגורמים המקצועיים.

בשכונת שמואל-הנביא בירושלים פעילים שני מרכזים, הצמודים זה אל זה. האחד מהם, על-שם פאני קפלן, שהוא בעל אופי דתי-מסורתי, קיבל על עצמו, תוך תיאום עם העירייה ובגיבוי תקציבי מיוחד, לספק שירותים לאוכלוסיית שכונת הבוכרים ושכונת בית-ישראל, שהן בעלות אופי דתי-חרדי.

היו"ר ש' וייס:

אולי קצת לאט יותר? גם הציבור צופה בנו.

שרת החינוך והתרבות ש' אלוני:

האנשים שהכינו לי את התשובה החליטו ששרה חדשה רוצה להרחיב. והואיל ולא היה לי להכין – –

היו"ר ש' וייס:

אז תשיבי בעל-פה.

שרת החינוך והתרבות ש' אלוני:

כשאני משיבה בעל-פה ולא לפי הנייר, יש עלי תרעומת.

מכל מקום, מדובר במדיניות עירונית המתואמת עם מדיניות החברה הארצית למתנ"סים, ובמידה שיש צורך לשפר את הדברים, יש לעשות זאת במישור העירוני והמקומי.

החברה למתנ"סים היא חברה ממשלתית, הפועלת על-פי הנחיות רשות החברות שבאוצר. מדיניות החברה נקבעת על-ידי דירקטוריון החברה, המורכב מאנשי ציבור ומעובדי מדינה.

החברה מפעילה 150 מתנ"סים. היו אליה פניות מצד 80 רשויות ויישובים נוספים המבקשים להיכנס לחברה. החלטה על פתיחת מתנ"ס נעשית רק לאחר בדיקה על-פי כמה קריטריונים ובאישור הדירקטוריון; בין הקריטריונים – גודל היישוב, הקרבה למתנ"ס קיים, מצב סוציו-אקונומי, האזור בארץ וכו'.

ככלל, החברה למתנ"סים פועלת בשכונות מצוקה ובערי פיתוח. בשכונת שמואל-הנביא פועלים כבר עכשיו שני מתנ"סים, ואין צורך במתנ"ס עצמאי נוסף, אלא, וזה ייעשה, בשלוחה שתענה על צרכים ספציפיים של הציבור החרדי.

אין להקפיא שום פעילות במתנ"ס. הקפאה כזאת תפגע באלפי תושבים הנהנים משירותי המתנ"סים. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אני באמת אמליץ לכל השרים לגרום לכך שהתשובות תהיינה מתומצתות מאוד, שהרי זו נשמת אפה של שאילתא, התמצות.

שאילתות בעל-פה

היו"ר ש' וייס:

אני מזמין את חבר הכנסת אבנר חי שאקי להציג שאילתא בעל-פה בנושא: קריסתה של מערכת הביוב של גוש-דן.

קריסתה של מערכת הביוב של גוש-דן

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

גברתי השרה, בגיליון "תל-אביב" – מוסף של "ידיעות אחרונות" – מיום 31 ביולי 1992, הופיעה כתבה שחשפה את הצרה האקולוגית המאיימת על תושבי תל-אביב והאזור. מערכת הביוב המשוכללת של גוש-דן קולטת את מי השפכים של כל הערים מסביב, והיא מאיימת לקרוס.

הסכנה החמורה הנובעת ממצואות זו היא, שכל תוספת ביוב לגוש-דן מעלה את רמת הזיהום של מי התהום, ומדובר בחלק משמעותי ביותר ממאגרי מי התהום שלנו.

אודה לכבוד השרה אם תשיבני:

1. האם נכונה הידיעה, שמערכת הביוב של תל-אביב היא על סף קריסה?

2. אם כן – מה הם הגורמים העיקריים המאיימים על מערכת הביוב בתל-אביב?

3. מתי תבוצע, אם בכלל, תוכנית הצינור העוקף?

4. כיצד פועל משרדך על מנת להגן על מעיינות ראש-העין, שלא יימהלו במי הביוב החולפים שם בדרכם לתל-אביב?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. השרה לאיכות הסביבה, בבקשה תשובתך.

השרה לאיכות הסביבה א' נמיר:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מתכבדת להשיב על שאילתא בעל-פה מס' 17 בנושא: קריסתה של מערכת הביוב של גוש-דן, מאת חבר הכנסת אבנר חי שאקי.

1. כושר הולכת השפכים של מערך צנרת הביוב המוביל את שפכי גוש-דן למכון הטיהור "שפ-דן" – זה המכון של איגוד ערים גוש-דן – אכן הגיע במקומות מסוימים לקצה גבול היכולת. חיבור מקורות ביוב נוספים למערכת עלול לגרום לפריצת שפכים גולמיים אל הסביבה.

2. הגורמים העיקריים המאיימים על מערכת הביוב בגוש-דן הם הבינוי רחב ההיקף בראש-העין, תוספת צפויה של כ-25,000 נפש עד שנת 1995, ושפכי כפר-סבא, הוד-השרון ורמת-השרון. כיום מחוברת ראש-העין למאסף ביוב של פתח-תקווה, שאינו מסוגל לקלוט תוספת שפכים. שפכי כפר-סבא, הוד-השרון ורמת-השרון מוזרמים לאחר טיהור חלקי אל נחל-הירקון, ונתפסים לאחר כמה קילומטרים על-ידי מאסף של ביוב גוש-דן. זאת, נוסף על הזרמת שפכים של לוד, רמלה ונמל התעופה בן-גוריון, וכמה יישובים קטנים אחרים בערוץ האיילון, שגם הם נסכרים ומוזרמים אל מערכת הביוב של גוש-דן.

4-3. לפני כחודש וחצי הציג איגוד ערים גוש-דן לביוב תוכנית רעיונית לפתרון הבעיה, וזו קיבלה את ברכת המשרד לאיכות הסביבה.

נוכח הרגישות ההידרולוגית של האזור וצפיפות אוכלוסייתו, ונוכח העובדה ש"שפ-דן" הוא מפעל טיהור השפכים המתקדם בארץ, יש עדיפות לכל תוכנית אשר מפנה את שפכי הערים הסובבות את גוש-דן לעבר מפעל זה.

הפתרון המסתמן, והוא לדעתי הפתרון החשוב, שבו חייבים להתמקד היום, הוא הנחת צינור ביוב מאסף במקביל לכביש-גהה, מאזור הירקון ודרומה עד ל"שפ-דן", בחולות ראשון-לציון, שיקלוט את שפכי ראש-העין החדשה ויישובים שמצפון וממזרח לגוש-דן.

תוכנית זו נמצאת עתה בשלבי תכנון ראשוניים, אבל יש בעיה "שולית": ביצוע הפרויקט מותנה בהשגת המימון הדרוש, המוערך בכ-100 מיליון דולר. להערכתנו, תוכנית זו ניתנת עקרונית לאישור ולביצוע, אם יהיה הכסף, בתוך ארבע שנים.

כשלב ביניים – ולכן יש מחשבה על שלב ביניים, שמהדיונים הראשוניים הוא לא מקובל עלי, כי אני חוששת שהוא ייהפך לשלב קבע – במטרה למנוע זיהום במעיינות ראש-העין, גובשה תוכנית להחלפת מאסף הביוב של פתח-תקווה ולהזרמת ביוב פתח-תקווה וראש-העין גם בשלבי האכלוס הראשוניים אל עבר תחנת השאיבה באזור תחנת הכוח רדינג, ומשם דרומה לאורך הטיילת של תל-אביב, במאסף הראשי של ה"שפ-דן".

אבל, חבר הכנסת שאקי, תוכנית זו תלויה בהכנת תוכנית מפורטת, אישורה במוסדות התכנון והשגת מימון לביצועה, וגם זה לא 5-10 מיליוני שקל. מיום הגשת התוכניות ועד אישורן, משך הזמן הוא שנה וחצי.

משום חשיבות הנושא ודחיפותו, קיימתי במהלך שלושת השבועות של כהונתי כשרה לאיכות הסביבה שתי ישיבות עבודה עם ראש עיריית תל-אביב ועם הצוות שלו וצוות המשרד לאיכות הסביבה. ביום השישי האחרון קיימתי סיור בנתיבי-איילון, בנחל איילון ובירקון.

אני רואה בנושא הזה נושא מספר אחת מבחינת איכות הסביבה בעיר תל-אביב ובגוש-דן. אני אישית, וכל עובדי משרדי, נערכים למתן עזרה לראש עיריית תל-אביב ולמועצתה ולכל ראשי הרשויות המקומיות הכלולות בגוש-דן.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה.

רחבעם זאבי (מולדת):

היו"ר ש' וייס:

רק רגע, חבר הכנסת זאבי. הרי מוקצות שלוש דקות. זה היה שבע דקות. בגלל השרה, או בגלל גודלה של תל-אביב, אפשרתי את זה.

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת שאקי.

רחבעם זאבי (מולדת):

מה עם הכסף של התוכנית הזמנית? כל מה שאני רוצה זה להבין את העניין.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

גברתי השרה, אני מודה לך על התשובה המפורטת והמנומקת, המצביעה על עירנותך הרבה. משום החומרה של המצב, האם אפשר לומר כי משרדך, יחד עם משרד הפנים ועם עיריית תל-אביב, נערכים למצוא את הפתרונות בהקדם – כי מדובר על פצצת זמן אקולוגית?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת אפרים גור, יש לך דקה אחת. אחריו – חבר הכנסת אלי דיין, אף לו יש דקה אחת.

אפרים גור (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, גברתי השרה, סכנת זיהום מי התהום היא חמורה ביותר, והיא קיימת לא רק בגוש-דן כי אם גם באזורים אחרים, בכל חלקי הארץ, וראוי שיוקדשו דיונים רבים לנושא זה בכנסת, מתוך מטרה למצוא פתרון לבעיה הזאת.

בקשר למי התהום של רצועת החוף, פורסם כי לפני גשמי הברכה של החורף האחרון היה במי התהום של שפלת החוף גירעון של פי שישה מאשר המצב הנורמלי, דבר שגרם להמלחת מי התהום. אחרי מי הגשמים, עדיין נותר גירעון אדיר במאגר זה.

מה מתכוון משרדך לעשות כדי לאסור את שאיבת המים ממאגר זה וממאגרים נוספים שהשאיבה מהם גורמת להמלחה ולזיהום?

ושאלה שנייה: מה מתכוון משרדך לעשות – – –

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת גור, שאלה אחת, אי-אפשר שתיים, אני ממש מצטער.

בבקשה, חבר הכנסת אלי דיין. בשל ניסיוןך בקדנציה הקודמת אתה בוודאי תדע לעשות את זה בחצי דקה.

אלי דיין (העבודה):

גברתי השרה, בשנים האחרונות, במיוחד בשלוש השנים האחרונות, נבנו אלפי יחידות דיור ללא טיפול בנושא התשתיות של הביוב. רצוני לשאול את כבוד השרה, האם יש איזו תוכנית לפתרון הבעיה הזו? הבעיה כבר גורמת למטרדים אקולוגיים חמורים בהרבה שכונות חדשות בארץ, דבר שגם העמיס הרבה על מערכות הביוב, שגם הן לא היו מפותחות דיין כדי לקלוט אפילו את המצב הקיים.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. גברתי השרה לאיכות הסביבה, בבקשה.

השרה לאיכות הסביבה א' נמיר:

לחבר הכנסת שאקי – אמרתי בדברי שאני רואה בנושא הזה נושא בעל חשיבות מדרגה ראשונה. עד שבאתי למשרד, לא העליתי על דעתי כמה חמורה בעיית הביוב בארץ וכמה היא רחוקה מפתרון.

אגב, אני רוצה להשיב על שאלת הביניים בקשר לעלות הפתרון הזמני – הדבר צריך לעלות 50 מיליון דולר. לכן הייתי מעדיפה ללכת על הפתרון הגדול, ואני פועלת יחד עם משרדים אחרים. אולי במסגרת התוכניות לתשתית אפשר יהיה לכלול, וחובה לכלול, גם את תוכניות הביוב.

לחבר הכנסת גור, לגבי השימוש במאגרי מים – הצרה היא – זו צרת רבים אבל היא לא נחמה – שהסמכויות בנוגע למים במדינת ישראל הן בשליטת כמה משרדים: משרד החקלאות, משרד

הבריאות והמשרד לאיכות הסביבה. אני רוצה לעבוד עם כל הגורמים בשיתוף פעולה, כי אם יימשך המצב של שיתוף פעולה מועט, יבוצבו עוד מים וייעשו פחות דברים.

לשאלתו של חבר הכנסת אלי דיין לגבי הדירות – כאשר דיברתי על הביוב בתשובתי השנייה לחבר הכנסת שאקי, אמרתי שלא העליתי בדעתי את ממדי הבעיה. הסתבר שערים שלמות אינן מחוברות לרשת ביוב מסודרת, ואני מדגישה: אני לא מדברת על המגזר הערבי, שם המצב הוא בכלל חרפה ובושה לכולנו, אני מדברת על אוכלוסייה יהודית.

אין ספק – וביררתי את הנושא מבחינה חוקית – בידי המשרד לאיכות הסביבה הסמכות המשפטית לאסור אכלוס שכונות ודירות שלא חוברו למערכת ביוב. אני רוצה לקוות שלא נצטרך להתדיין בנושאים האלה, לא בבתי-משפט ולא מעל דפי העיתונות; אני מתכוונת למשרדי הממשלה הנוגעים בדבר, בינם לבין עצמם, ולרשויות המקומיות ולמשרדי הממשלה, בינם לבין עצמם. אני מקווה מאוד, מתוך ראייה שלי את הנושא כנושא דחוף מאוד ומשמעותי מאוד לאיכות הבריאות של כולנו, שנוכל לעבוד יחד בלי שניאלץ להשתמש באכיפת החוק.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לשרה לאיכות הסביבה.

דן תיכון (הליכוד):

את יודעת שיש מאות מיליונים בתקציב שלא נוצלו, שלא יודעים לנצל אותם.

השרה לאיכות הסביבה א' נמיר:

ושלא השתמשו בהם.

הצעות לסדר-היום

בתים מופקעים ברחוב הגיא בעיר העתיקה

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני עומד להזמין לכאן לניהול הישיבה את סגנית יושב-ראש הכנסת, חברת הכנסת אסתר סלמוביץ. זאת הישיבה הראשונה שהיא תנהל. אני יודע שהיא הכינה את עצמה לתפקיד הזה

בדחילו ורחימו. אני מפקיד אתכם בידיה. אני מאחל לה הצלחה, ואני בטוח שאתם תשתפו פעולה כדי שהיא תצליח. בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

אנחנו מברכים את הסגנית החדשה.

השרה לאיכות הסביבה א' נמיר:

אל תתרגשי, תתפסי אומץ.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

אנחנו אתך.

היו"ר א' סלמוביץ:

אנחנו עוברים כעת להצעות לסדר-היום. אני מזמינה את חבר הכנסת רחבעם זאבי לעלות ולהביא את הצעתו, מס' 218: בתים מופקעים ברחוב הגיא בעיר העתיקה. אחריו באותו נושא – חבר הכנסת חנן פורת.

רחבעם זאבי (מולדת):

גברתי היושבת-ראש, תרשי לי לברך אותך על המינוי ועל ההופעה הראשונה, ואני מצטרף לכל המברכים. אני מאמין שזה בשם כל הבית הזה.

חברי הכנסת הנוכחים, אדוני שר המשטרה, שר המשטרה החליט על הוצאת המשפחות היהודיות משני בתים ברחוב הגיא בעיר העתיקה בירושלים, מסירתם לידי משטרת ישראל, או לידי בעליהם הערבים.

רחוב הגיא בעיר העתיקה בירושלים הוא אחד הצירים החשובים והחיוניים ביותר בעיר העתיקה. זה היה כך בעת העתיקה, בכל מהלך דברי הימים, ונכון גם בימינו.

כאשר נפלו החומות בירושלים במלחמת ששת-הימים, והעיר חוברה לה יחדיו, החלו יהודים רבים – בעיקר משכונות צפון-ירושלים – לנוע לעבר הכותל המערבי, דרך רחוב הגיא. כאשר תכפו הפיגועים,

התקיימו על כך התייעצויות בממשלה של אז, ושר הביטחון משה דיין, זכרו לברכה, ציווה אותנו לבצע הפקעות של בתים החולשים על הציר הזה. הוראתו היתה על דעת ראש הממשלה של אז.

באותם ימים, שנת 1969, שימשתי בתפקיד אלוף פיקוד המרכז ומפקד צבאי של האזור, וחתמתי על צווי ההפקעה של הבתים האלה.

בתקופות שונות ולסירוגין החזקנו מזקפים של חיילים או שוטרים בבתים האלה. לאחר הירצחו של אלחנן אטלי, השם ייקום דמו, ביום 28 בפברואר 1991, הוכנסו לבתים האלה אזרחים יהודים באמצעות ישיבת "עטרת כוהנים", וזהו הפתרון הנכון ביותר: בהעדר כוחות צבא או משטרה, פונים לחלופה אחרת של נוכחות יהודית אזרחית. זה היה הפטנט של הציונות לפני קום המדינה ולאחר הקמת המדינה. כך הוקמה ההגנה המרחבית, הנשענת על אזרחים יהודים כתחליף לכוח מגויס. על-פי התפיסה הזאת, אפילו אזרח בלתי חמוש הוא תוספת כוח, הוא משמש עיניים ואוזניים, נוכחות בשטח יוצרת ביטחון. זוהי תפיסת עולם ציונית, שהוכיחה את עצמה ב-110 שנות ההגשמה הציונית.

על-פי התפיסה הזאת, יכלו קברניטי הביטחון לחשוף גזרות ומגזרים שונים מנוכחותם של כוחות ביטחון, ולהסתפק בנוכחותם של אזרחים יהודים. התפיסה הזאת אפשרה לנו לעמוד במלחמות מעטים מול רבים, ביחסי כוחות של נחיתות, ולנצח. היא אפשרה לנו לתקוע יתדות של נוכחות יהודית במקומות נידחים.

את ההרצאה הכי טובה והכי משכנעת בנדון שמעתי ממפקדי יצחק רבין, שטיפח ורומם את ההגנה המרחבית. מוזר הדבר, שדווקא ממשלתו של רבין פועלת היום לכרסום בהשקפה הזאת. איפה הימים שרבין אמר: "לכל נקודה ונקודה בהתיישבות יש חשיבות אסטרטגית"? או כאשר הוא אמר: "ייעודה של כל נקודה הוא גם ביטחוני וגם התיישבותי"? הגענו לימים אחרים במחשבה הציונית: ימים של "ייבוש יישובים"; של הפסקת הבנייה היהודית בי"ש"ע; של הפסקת סלילת כביש חוצה-שומרון, שהוא הציר האסטרטגי הכי חשוב בארץ-ישראל המערבית, למקרה של מלחמה בגזרת בקעת-הירדן; הגענו לימים שטדי קולק מודיע, שלא יחתום על צווי הריסה של בנייה ערבית בלתי חוקית בירושלים, וכולנו אדישים לנהירה הבלתי פוסקת של ערבים מי"ש"ע, רובם מחברון, למזרח-ירושלים ולבנותיה של ירושלים, כאשר הם יוצרים עובדה דמוגרפית קשה; הגענו לימים, שידיעה על הקמת צבא השחרור הפלשתיני בכיסוי של "שוטרים" עוברת בלי תגובה של הממשלה.

הגענו לימים כאלה מפני שממשלת ישראל של היום איננה עוד ממשלה ציונית. היא נשענת על קולותיה של המפלגה הקומוניסטית, שיש לה רקורד של שיתוף פעולה עם כנופיות המופתי וגורמים אחרים, במגמה לחסל ולהשמיד את היישוב היהודי בארץ-ישראל. היא נשענת על המפלגה הדמוקרטית הערבית, שהיא אנטי-ציונית.

רענן כהן (העבודה):

אתה אומר דברים חמורים, שאין להם שום בסיס.

רחבעם זאבי (מולדת):

היא נשענת ושותפה עם רשימה של שלוש מפלגות, שבתוכן יש גורמים לא-ציוניים, בלשון המעטה. מפלגת העבודה היא ציונית, אבל היא מובילה ממשלה לא-ציונית, ומעשיה אינם ציוניים.

שר המשטרה אומר שיש כאן בעיה חוקית. ובכן, זה תלוי רק בכך: אם תגידו שהנוכחות האזרחית היהודית בבתי האלה היא עבור כוחות הביטחון ומשמשת את צורכי הביטחון – אינני מתכוון להגיד לא אמת, לא לשקר, אלא את האמת שלנו, של תפיסת ההגנה המרחבית שמלווה אותנו – הרי זה יהא תואם לנאמר בתקנה 119, דומיני, ואין בעיות. אם לא תעשו זאת, נאבד היום את האחיזה בבתי האלה, ומחר לא ילכו יהודים ברחוב הגיא, ומחרתיים לא ייסעו יהודים בחוצה-שומרון. ומי שמתחיל לתת – ימשיך לתת, והוא ייתן את אוניברסיטת תל-אביב, שנבנתה במקום הכפר הערבי שיח'-מוניס, ואת עין-חרוד, שנבנתה במקום הכפר הערבי קומי, ואת מרחביה, שנבנתה במקום הכפר הערבי פולה – וכך כל מקום בארץ, ואפילו קריית-בן-גוריון והכנסת שאנחנו יושבים בה, שנבנו על אדמות הכפר הערבי שיח'-באדר.

מי שמתחיל לתת – ייתן. מי שמתחיל לחסל את המפעל הציוני, אולי בלי כוונה – יביא לחיסול מדינת היהודים, רחמנא ליצלן.

לכן אני פונה לשר המשטרה ולממשלה: אל תעשו את זה. שני בתי ברחוב הגיא בירושלים העתיקה הם שני מאחזים של עם ישראל בבירת הנצח שלו, ואין לוותר עליהם. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת זאבי. חבר הכנסת חנן פורת, בבקשה.

חנן פורת (מפד"ל):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, ראשית הרשי לי לברך אותך על יושבך על הכיסא הרם הזה. כשפתחת רעד קולך, גם מהתרגשות, אני סבור שגם מעוצמת הנושא העומד פה לפנינו.

רבותי חברי הכנסת, מהדורת חדשות הבוקר נפתחה בידיעה שזעזעה אותי עד היסוד. שני בתי בעיר העתיקה אמורים להינטל מיושביהם, אנשי "עטרת כוהנים", ולהימסר בסופו של דבר, אפשר, לאוכלוסייה הערבית.

שני הבתי האלה מוכרים לי היטב, רבותי חברי הכנסת. בפתחו של אחד מן הבתי האלה עמדתי לפני שנה וחצי, ביום פורים דפרזין, וראיתי את שאריות הדם של תלמידי היקר והקדוש, ר' אלחנן אטלי, השם ייקום דמו, שעדיין נקוו בשולי המרצפות. גופתו של אטלי, שנרצח על-ידי פורעים ערבים בני האזור הזה בעיר העתיקה, הוטמנה במרתף של אחד מן הבתי האלה, שלימים נקרא "בית אלחנן", על שמו. הבית השני, "בית אליהו", נקרא על שמו של אליהו עמדי, השם ייקום דמו, שנרצח לא הרחק משם. שתי נשמות טהורות בדרך הגיא, בואכה הכותל המערבי.

הזכיר כאן חבר הכנסת רחבעם זאבי, גנדי, שהוא שימש כאלוף הפיקוד אז, באותם ימים, בשעה שהוחלט על החרמת הבתים האלה, בעקבות פעילות עוינת שבוצעה שם באזור. ההחרמה היתה החרמה לכל דבר. הבתים האלה נמסרו, מורי ורבותי, באישור בכתב של שר הביטחון לאנשי "עטרת כוהנים". אף-על-פי-כן, המליצו אותם קציני צבא גבוהים שמסרו את הבתים האלה לידי אנשי "עטרת כוהנים" על רכישתם של הבתים, לבל יהיה פתחון-פה לאוכלוסייה הערבית לומר שהבתים הוחרמו מהם. ואכן, לאחר שב-6 בפברואר 1983 קיבלה "עטרת כוהנים" אישור בכתב ממשרד הביטחון, בכל זאת פעלה העמותה של "עטרת כוהנים" במשך חמש שנים לרכוש את הזכויות של הערבים, קרן-קיימת על כל פרטיה ודקדוקיה, ואכן רכשה את זכויותיהם. הבניין האחד, "בית אלחנן", נרכש על-ידיה. הבניין השני, "בית אליהו", היה שייך לאפוטרופוס הכללי על נכסי נפקדים. בעליו המקורי נפטר, ופרט לבת אחת הגרה באזור רמאללה, כולם גרים מלפני 1967 בארצות אויב, והאפוטרופוס הוציא תעודת נפקדות כחוק. לא היה ממי לרכוש את הזכויות. הבתים האלה שנאטמו היו במשך תקופה ארוכה כפרצה הקוראת לגנב, ולא בכדי הוטמנה שם גופתו של אלחנן אטלי, השם ייקום דמו. ולאחר מכן, באישור של מפקד העיר העתיקה – אני אישית שוחחתי אתו אז – באישור של האפוטרופוס על נכסי נפקדים, נכנסו בליל שושן-פורים אנשי "עטרת כוהנים" לשני הבתים האלה. ומאז, מורי ורבותי, לאחר שבהמלצת המשטרה ועל-פי חוות דעת של היועץ המשפטי נאמר שיש צורך לכונן שם מוקד ביטחוני, הוקם שם בבית האחד מוקד ביטחוני, ובבית השני – מוקד של עזרה ראשונה.

יספרו אנשי משטרת ירושלים, שאלו אותם, כמה אנשים ניצלו חייהם כתוצאה מהמוקד הביטחוני שם וכתוצאה מהמוקד של עזרה ראשונה, שבו 100 מתנדבים, ותאמינו, שהיה מקרה שיהודי נדקר בסמטת העיר העתיקה, והראשונים שחשו לעזרתו היו אנשי "עטרת כוהנים"; חלקם יוצאי סיירות, קציני צבא מובחרים, אבל לא רק בגלל זה, אלא פשוט מפני שהם היו במקום 24 שעות, מפני שהציוד היה ברשותם, אלונקות, פלסמות, כל הציוד הנדרש לעזרה ראשונה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אולי לפזר אותם בכל רחבי המדינה, יגנו על המדינה.

חנן פורת (מפד"ל):

כל אחד, ידידי היקר, כל אחד מגן באזורו.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת דראושה, אני מבקשת שלא להפריע.

חנן פורת (מפד"ל):

לא בכדי קיים משמר אזרחי בכל עיר ועיר, והאזרחים שותפים בהגנה. אבל אני רוצה לספר לך, חבר הכנסת דראושה, שגם ערבים שנפגעו שם חייהם ניצלו על-ידי אנשי "עטרת כוהנים". אני יכול להעיד על כך.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

הם לא יכולים להיכנס לשם.

חנן פורת (מפד"ל):

אל תפריע לי. הדברים רציניים מכדי שתתערב.

אני שואל אותך, אדוני שר המשטרה, למען השם, איזה יועץ רע השיא לכם עצה עכשיו, לאחר כינונה של הממשלה החדשה, לעורר מהומה מחודשת דווקא במקום הזה? איזה יועץ רע? שמעתי שבדין שהתקיים, שבו השתתפת אתה, וכן היו בו היועץ המשפטי לממשלה, טדי קולק, ראש העיר, יחד עם מפכ"ל המשטרה, נאמר על-ידי טדי קולק, ואולי גם על-ידי אחרים, שאנשי "עטרת כוהנים", במסווה של משמר אזרחי, מבקשים להשתלט על הבתים האלה. אינני מדבר על רכישתם של הבתים. אינני מדבר על כך שהבתים הללו, בהיותם שוממים, היו מוקד – כפי שאמרתי קודם, נטמנה שם גופתו של אלחנן אטלי, השם ייקום דמו. אינני מדבר על כך שהמשמר האזרחי הוא מוקד ביטחוני לכל דבר. אבל אני שואל: אחרי שהוכח בפועל, שאנשים ניצלו כתוצאה מהנוכחות שם, עכשיו לבוא וליטול אותם משם? עכשיו להחריב את הבתים האלה? עכשיו להחזיר את הבתים, כפי שטדי קולק הסביר, והדברים האלה פורסמו בשעתם? אני קורא את הדברים. טדי קולק הביע את רצונו לתת בתים אלה לערביי המקום לשם הקמת מועדון חברתי, שם, ברחוב הגיא, בדרך לעיר העתיקה.

באמת, אם אין פה ליקוי מאורות ואובדן עשתונות, אינני יודע עוד מה לומר. אם היה מקום שהייתם יכולים להיאבק עליו – לא במקום הזה. למען השם, הסירו ידיכם מאותם שני בתים, שמהם מחלחל הדם ומפעפע. השאירו אותם בידי יהודים בדרך לעיר העתיקה. אפשרו להמשיך לחיות כפי שאנחנו רוצים גם שם.

תופיק זיאד (חד"ש):

גם אחרים רוצים לחיות.

חנן פורת (מפד"ל):

הרשו להמשיך לחיות שם ליהודים. המשיכו לאפשר שם קיום מוקד – גם של ביטחון, גם של עזרה ראשונה, גם של נוכחות יהודית 24 שעות ביממה. אל תפגעו, אל תשלחו ידיכם אל יושביה היהודים של העיר העתיקה. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה. אני מתכבדת להזמין את שר המשטרה.

שר המשטרה מ' שחל:

גברתי היושבת-ראש, הרשי לי לברך אותך על בחירתך לכיסא הרם. אני משוכנע שתעשי את המלאכה בחן ובהגינות, ואני מברך אותך מכל הלב.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה.

שר המשטרה מ' שחל:

חברי הכנסת, מוטב היה אילו שתי ההצעות של חברי הכנסת הנכבדים לא היו מועלות כלל. מוטב היה אילו פנו אלי ושאלו אותי, כי אז הייתי מונע מהם לומר דברים לא מדויקים, להטיח האשמות שאין להן בסיס, להטיל על הממשלה הזאת אחריות כאשר הנושא הזה לא נולד בממשלה הזאת, והצורך למענה שניתן לא נולד היום, אלא הוא נולד, חבר הכנסת חנן פורת, בממשלה שבה מפלגתך היתה שותפה מלאה, עם שרים שהתוו את דרכה בכל המעשים שהועלו כאן דווקא על-ידך. חבר הכנסת רחבעם זאבי דיבר באופן כללי על הבעיה. אתה ציינת גם עובדות, שלצערי לא רק שאינן נכונות, אלא הן מוכיחות בעליל שהממשלה הקודמת, לרבות שר הביטחון, עשתה מעשים שאינם מתיישבים עם החוק ואינם מתיישבים עם חוות דעתו של היועץ המשפטי לממשלה, לא של היום, לא חוות דעת שנכתבו בשבועיים-שלושת השבועות האחרונים, שבהם באה הממשלה הזאת והתגוננה.

חברי הכנסת, אני חייב לומר קודם כול, שבבית-משפט השלום תלויה ועומדת תביעה שהוגשה על-ידי בעלי הבתים שברחוב הגיא, שהוחרמו על-ידי אלוף פיקוד המרכז בשנת 1969, על-פי סמכויותיו, על-פי תקנה 119 לתקנות ההגנה (שעת-חירום), 1945. בתים שהוחרמו על-פי תקנה זו הופכים לקניין המדינה, בכפוף לזכותם של בעלי הבתים לבקש מחילה משר הביטחון.

תביעתם של בעלי הבתים מופנית כנגד שר הביטחון, אלוף פיקוד המרכז, שר המשטרה, האפוטרופוס על נכסי נפקדים ועמותת "עטרת כוהנים", אשר נכנסה לבתים ב-28 בפברואר 1991 ומאז היא מחזיקה בהם. אני חייב לומר כאן דבר אחד: אילולא התחכמו על-ידי ההכנסה של "עטרת כוהנים" למקום במועד הזה, לא מסיבות של ביטחון, כי הביטחון היה גם לפני כן, העניין הזה אולי לא היה מגיע ולא היה מתעורר כפי שהתעורר. מוטב היה אילו שקלתם פעמיים לפני הטחת האשמות, מותר לה לאופוזיציה להתנגד למעשיה של הממשלה, אבל היא צריכה להיות גם אופוזיציה אחראית, ששוקלת את מעשיה.

בתביעתם מבקשים בעלי הבתים, בין היתר, לבטל את צו ההחרמה ולהחזיר את המצב בבתים לקדמותו, כפי שהיה בטרם כניסת "עטרת כוהנים" לבתים. העתירה הזאת נדונה בבית-המשפט הגבוה לצדק, והוא הפנה אותה לבית-משפט השלום. אני מצטט כמה דברים שנאמרו בהחלטה של בית-המשפט העליון בשבתו כבית-משפט גבוה לצדק, בשאלה שהופנתה על-ידי פרקליטת המדינה

ליועץ המשפטי למערכת הביטחון, ליועץ המשפטי למשטרת ישראל וליועצת המשפטית לשר המשטרה. והיא אומרת שם: יש למצוא מענה חוקי ראוי לשימוש שנעשה כיום בבתים אלה.

ועל כן, חבר הכנסת חנן פורת, מה שעשה שר הביטחון אין בו כדי לתת מענה חוקי למה שצריך להיעשות על-פי התקנה הזאת. לצורך גיבוש העמדה, גם להשיב לבית-המשפט, כינסתי – – –

חנן פורת (מפד"ל):

הבג"ץ דחה את העתירה.

שר המשטרה מ' שחל:

לא, הוא קבע שהמקום הראוי לדיון בעתירה הוא בית-משפט השלום.

חנן פורת (מפד"ל):

היא נדונה שם עכשיו.

שר המשטרה מ' שחל:

אני מוכן לצטט לך. אני לא רוצה להלאות את הכנסת בדיונים רבים. הוא אמר כי בהסכמת הצדדים, נושא העתירה יידון בבית-משפט השלום. זה היה גם בהסכמת עורך-הדין שייצג את "עטרת כוהנים".

לעניין הזה נזקק היועץ המשפטי לממשלת ישראל להכנת חוות דעת בנושא הבג"ץ, והוא כתב אותה ב-15 ביוני 1992, כלומר במועד שבו הממשלה הזאת עדיין לא קמה. ולא רק זה, לא היו בחירות כלל וכלל. ואני אצטט כמה דברים מחוות הדעת שלו.

אומר היועץ המשפטי לממשלה חריש בחוות הדעת: לשונה של תקנה 119(2) מדברת בעד עצמה. בתקנה נקבע, כי חברים לחילות הממשלה או לחיל המשטרה הפועלים בהרשאתו של המפקד הצבאי, אותו מפקד צבאי המוזכר בתקנה 119(1), רשאים לתפוס ולהחזיק ללא פיצויים כל רכוש בכל אותם מקומות שאליהם מתייחסת תקנה 119(1).

המחוקק הסמיך בתקנה 119(2) במפורש את חילות הממשלה או המשטרה הן לתפוס והן להחזיק ברכוש המוחרם, ולא להסתפק באזכור סמכותם לתפוס בלבד את הרכוש. גם בכך ראייה לכוונת המחוקק, כי כוחות הצבא והמשטרה, הם בלבד ולא אחרים מוסמכים להחזיק ברכוש, נוסף על תפיסתו לאחר החרמתו. ההתחכמות שעשו אותה חבריך איננה בהתאם לחוק. אפשר לדבר פה כמה שרוצים, אבל מעשה לא חוקי לא הופך למעשה חוקי רק מפני שאתה נואם כאן נאומים.

חנן פורת (מפד"ל):

שר המשטרה מ' שחל:

תן לי לגמור, חבר הכנסת חנן פורת, כי את האמת אתה לא רוצה לשמוע.

חנן פורת (מפד"ל):

אני רוצה לשמוע. אני מכיר את הדברים.

שר המשטרה מ' שחל:

ממשיך היועץ המשפטי לממשלה ואומר: תפיסת הרכוש והחזקתו לפי התקנה, רק על-ידי כוחות צבא ומשטרה, גם לאור עקרונות יסוד של המשפט. מצב הדברים דלעיל אף עולה בקנה אחד עם הגישה הפרשנית שיש לנקוט בכל הקשור לתקנות ההגנה (שעת-חירום), 1945, בנסיבות המקום והעניין שלפנינו. היינו, נקיטת פרשנות מצמצמת גם לאופן יישום הסמכויות המוקנות בתקנות המפקד הצבאי. פרשנות כזאת אף עולה בקנה אחד עם ערכי היסוד של שיטתנו המשפטית.

גישה דומה נקט גם פרופסור יצחק זמיר, היועץ המשפטי לממשלה לשעבר. ביום 4 ביולי 1980 חיווה רב-סרן יואל זינגר, ממלא-מקום ראש ענף הדין הבין-לאומי בפרקליטות הצבאית הראשית, את דעתו, כי השימוש בבניין המחכמה שליד הכותל המערבי בירושלים, בניין שהוחרם מכוח תקנה 119 לתקנות ההגנה, מוגבל לכוחות הצבא והמשטרה, ואין ניתן לעשות שימוש בו – אני חוזר: אין ניתן לעשות שימוש בו לצורך ישיבה או בית-כנסת. על יסוד חוות דעת זו גרס אז אף פרופסור יצחק זמיר, כי אין לשכן בבניין המחכמה בית-כנסת או ישיבה.

ממשיך היועץ המשפטי: הטעמים שביסודה של ההחלטה להחרים את הנכס נושא ענייננו, ולהוסיף ולהחזיק בו מכוח תקנה 119, צריך שיהיו שרירים וקיימים כל עוד אין ניתנת מחילה על אותה החרמה. גם בהמשך הפעלתה של תקנה 119 לגבי נכס שהוחרם, צריכות רשויות הביטחון להמחיש אל נכון את מטרותיה של התקנה ותכליותיה כאמור לעיל. תפיסה והחזקה בנכס שהוחרם שלא על-ידי כוחות צבא ומשטרה, לא זו בלבד שעומדת היא בניגוד להוראת תקנה 119(2) כאמור, אלא שעשויה היא גם להטיל ספק ניכר בכנות כוונותיהן של רשויות הביטחון לגבי תפיסת הנכס מעיקרה.

חברי הכנסת, אני רוצה לומר לכם דבר אחד. לא בקלות אני מקבל החלטה. אני הטלתי על מפכ"ל המשטרה, שיענה וישיב לי בתוך תקופה של חודש ימים, האם יש למשטרת ישראל צורך בתחנת משטרה או בתחנה של משמר הגבול במקום. אם תהיה התשובה חיובית, אנחנו עונים על צרכי

הביטחון, כפי שכוחות הביטחון יאמרו זאת, ולא על-ידי איזו עשייה של רמייה. ממשלה שתעשה זאת, ועשתה זאת הממשלה הקודמת – היא פשוט מאוד הערימה על החוק והביאה למצב הזה, היא עשתה זאת בטיפשות ומתוך חוסר רגישות, בסיוע ובלחץ שלכם, חבר הכנסת חנן פורת, כי ממשלה נדרשת בראש ובראשונה לשמור על שלטון החוק ככתבו וכלשונו, והיא צריכה לנהוג על-פי העצה שנותן לה היועץ המשפטי לממשלה, מפני שתקנה זו איננה מיועדת רק לערבים, היא יכולה ליתן שימוש גם על בתיים ורכוש של יהודים. ואם ממשלה לא תישאר בדל"ת אמות החוק, היא ממשלה מופקרת, וזה בדיוק מה שהיה בממשלה הקודמת.

ההצעות לסדר-היום לא הובאו כלל למשרד כנהוג וכמקובל במקרים אלה. אילו ידעתי עליהן, הייתי מטלפן ואומר: רבותי, תמתינו, יש דיון משפטי, אנחנו בודקים אותו. דבר אחד ברור לי, לא אעשה זאת לא היום, לא מחר וגם לא בעתיד. אני לא אפעל בניגוד לחוק. ואם החוק מחייב אותי לחתום על תעודה האומרת כי צורכי ביטחון הם המחייבים תפיסת מקומות אלה, יהיו אלה צורכי ביטחון שיקבע אותם או הרמטכ"ל או מפכ"ל המשטרה – לא "עטרת כוהנים" ולא חבר הכנסת חנן פורת, ועם כל הכבוד, גם לא חבר הכנסת זאבי, כי על הביטחון מופקדים צה"ל ומשטרת ישראל, ולא מישהו אחר. על כל הטענות שאתה טענת, כי הישיבה של משפחות שם תעזור לביטחון, תשובת מפכ"ל המשטרה היא שאין זה כך. הוא האיש המוסמך, ולא אתה ולא כל אחד אחר ששייב בנושא הזה.

דב שילנסקי (הליכוד):

ויישוב ארץ-ישראל לא חשוב?

שר המשטרה מ' שחל:

תסלח לי, לא על-פי תקנה 119. אדוני המשפטן, חבר הכנסת דב שילנסקי, אני באמת מעריך אותך ומכבד אותך. צדק איננו ניתן לחלוקה. ממשלה שאיננה נוהגת בהתאם לחוק היא ממשלה שאיננה ראויה כלל לכהן בתפקידה. אני מצטער צער רב על אנשים נכבדים אשר נתנו יד לפעולות אלה. הם פשוט מאוד פגעו בחוק והביאו לתוצאה הזאת. אילולא עשו מה שהם עשו, אילולא התחכמו עם החוק עצמו והביאו את "עטרת כוהנים" לשבת במקום, כל העניין הזה לא היה עולה. עובדה שהוא לא עלה במשך כל כך הרבה שנים.

חנן פורת (מפד"ל):

האפוטרופוס על נכסי נפקדים אישר את זה. מה אתה מדבר בכלל?

שר המשטרה מ' שחל:

האמת לפעמים לא נעימה, אבל היא נשארת אמת. לא ממשלה זו יזמה את העניין. לא בתקופת כהונתה הוגש המשפט, לא בתקופתה נכתבה חוות הדעת, לא על-ידה ניתנה חוות הדעת של היועץ המשפטי. אנחנו, בהבדל אחד מכם, ממשלה שרוצה לפעול, ואני אומר את זה בשמי, לפעול על-פי החוק ובמסגרת החוק.

אני מציע לשני חברי הכנסת שיסתפקו בתשובתי ויאפשרו למשטרה לבדוק עניינית, האם המבנים האלה נחוצים לה לביטחון. אם הם לא יסתפקו בתשובתי, אני מציע לכנסת להסיר את ההצעות האלה מסדר-היום.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני השר, אתה מסכים שאשאל שאלה?

שר המשטרה מ' שחל:

אם היושבת-ראש תרשה זאת, בבקשה.

היו"ר א' סלמוביץ:

אני מאשרת.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני שר המשטרה, הבינונו מדברך שביקשת מהמפכ"ל להשיב לך בתוך חודש, האם הוא רוצה וצריך להקים שם תחנת משטרה. האם אתה מוכן להרחיב את ההנחיה בשאלה אל המפכ"ל, לא להקים תחנת משטרה, אלא האם אחזקת המקום הזה מפעם לפעם כמזקף, כתצפית, כפי שהיה במשך 23 שנים – מפעם לפעם תפסנו את המקום לפי צרכים, ושוב לא החזקנו בו, זה תואם לתקנה בתקנות החירום שאנחנו נשענים עליה, וזה מאפשר לנו להמשיך להחזיק במקום, מאפשר לנו גם להכשיר שם את המשפחות היהודיות, כאשר המשטרה מפעם לפעם תופסת שם מזקף, אחת לשנה או אחת לכמה חודשים או אחת לכמה שנים, אבל לא תחנת משטרה. כשאתה אומר לו תחנה, הוא צריך תקציב, הוא צריך תקנים, הוא יגיד לך מייד שלא.

חנן פורת (מפד"ל):

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת פורת, אנחנו לא מנהלים כאן דיון בעניין הזה כרגע.

חנן פורת (מפד"ל):

גברתי היושבת-ראש, אני מבקש לשאול שאלה, שאם השר ישיב עליה, ייתכן שאסתפק בדברי תשובתו כפי שהוא ביקש.

ברשותך, אני מבקש לשאול: האם בהנחיות למפכ"ל המשטרה לבחון את הצרכים הביטחוניים של הדברים אפשר לכלול גם את מה שהוצע בשעתו על-ידי המשטרה גופה, שהמקום הזה יהיה תחנת משמר אזרחי, כדי שניתן יהיה להבטיח אותו, בצירוף מוקד עזרה ראשונה?

נקודה נוספת בהקשר זה: כיוון שהנושא הזה תלוי ועומד בבית-המשפט, גם בקשר לשאלה של הזכויות מבחינה קניינית, לאור שאלת הרכישה, שאליה לא התייחסת כלל, האם הייתם מוכנים שהנושא הזה באמת יישאר בגדר סוב-יודיצה גם מבחינתכם, גם מבחינתנו, עד לאחר התשובה של בית-המשפט? תודה.

שר המשטרה מ' שחל:

אני אשיב לחבר הכנסת זאבי. האלמנט של תום-הלב הוא חלק עיקרי מהתשובה שניתן. כלומר, אם יש צורך ביטחוני, ויאמר זאת מפכ"ל המשטרה, לא תעמוד בעיה של תקציב. אני אומר לך עוד פעם אחת, ההחלטה תהיה החלטה מקצועית, ואת זה אני משאיר לו להחליט – או תחנת משטרה או משמר הגבול. את זה אני משאיר לו, הוא בודק זאת. אם הבעיה תהיה מקצועית והתשובה תהיה חיובית – אנחנו נעשה, ואני אעשה הכול, כדי שמה שיידרש יהיה במקום. לנסות להחזיר את המצב לקדמותו? לצערי, עומדת בעיית תום-הלב, וזאת העצה של המשפטנים.

חבר הכנסת חנן פורת, אני חייב לומר לך דבר אחד. אי-אפשר לבוא ולטעון בבית-משפט את הטענה של הבן שרצח את הוריו ולאחר מכן אמר: אני יתום. אחרי שהעלית את העניין, לבוא עכשיו ולהגיד לי: זה סוב-יודיצה – זה קצת גובל בחוצפה. אני אומר זאת באמת בכל ההערכה, כי מה היה פשוט יותר מלבוא ולשאול שאלה את הנוגעים בדבר? לשם מה היה צריך מייד לעשות מזה תלי-תלים?

אני בודק את העניין לגופו. איני סוטה מילימטר לכאן או לכאן. אם יגידו לי אנשי המשטרה שיש דרישה – אנחנו נכבד אותה. אבל לשאלה שלך, וצר לי על שהיא נשאלה, האם אפשר יהיה להכשיר את המצב הקיים ולהגיד שמדובר בבסיס של המשמר האזרחי – התשובה היא שלילית. הנושא נבדק והתשובה היא שלילית. אני חייב לומר זאת.

אריאל שרון (הליכוד):

האם אפשר לשאול אותך שאלה?

שר המשטרה מ' שחל:

אדוני, חבר הכנסת שרון, לא אני קובע אלא היושבת-ראש.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת שרון, מתנהל פה דיון מעל ומעבר לזמן המוקצב.

שר המשטרה מ' שחל:

על כל פנים, אם חברי הכנסת המציעים אינם מסתפקים בתשובתי – אני מציע להוריד את ההצעה מסדר-היום.

היו"ר א' סלמוביץ:

האם חברי הכנסת זאבי ופורת מסתפקים בהצעתו של כבוד השר להוריד את הנושא מסדר-היום?

אהוד אולמרט (הליכוד):

את צריכה לשאול, האם הם מסתפקים בדברי תשובתו.

היו"ר א' סלמוביץ:

סליחה, האם חברי הכנסת מסתפקים בתשובת השר?

רחבעם זאבי (מולדת):

לא.

חנן פורת (מפד"ל):

לא.

היו"ר א' סלמוביץ:

אם כך, נעמיד את הנושא להצבעה. מי בעד הכללת הנושא בסדר-היום? מי נגד?

אריאל שרון (הליכוד):

חברי הכנסת מאגודת ישראל, ירושלים – – –

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

בזמן ההצבעה לא מפריעים.

רן כהן (מרצ):

בזמן ההצבעה לא מפריעים.

היו"ר א' סלמוביץ:

אני מבקשת שלא להפריע.

קריאות:

— — —

רן כהן (מרצ):

אתם הרסתם את ירושלים.

היו"ר א' סלמוביץ:

אין מדברים בשעת ההצבעה. מי נגד?

רן כהן (מרצ):

פלוגה שלמה של משמר הגבול שומרת על חבר הכנסת אריאל שרון.

היו"ר א' סלמוביץ:

רבותי, מי נגד?

הצבעה

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 27

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – 40

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תוצאות ההצבעה הן: 27 בעד, 40 נגד. הנושא הוסר מסדר-היום.

הצעה לסדר-היום התגברות נגע הסמים במדינת ישראל והצורך המיידי לטפל בו

היו"ר א' סלמוביץ:

אנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום – הצעה לסדר-היום מס' 138, של חבר הכנסת דוד מנע, בנושא: התגברות נגע הסמים במדינת ישראל והצורך המיידי לטפל בו. חבר הכנסת מנע, בבקשה.

חברי הכנסת, אני מבקשת שלא להפריע.

דוד מנע (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, נגע הסמים לא פוסח על מדינת ישראל.

גברתי, אי-אפשר כך, אני מצטער.

היו"ר א' סלמוביץ:

כבוד השר, אתה מפריע לנו. זה מפריע מאוד. בבקשה.

דוד מנע (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, נגע הסמים אינו פוסח גם על מדינת ישראל. מחקרים אחרונים מצביעים על עלייה מדאיגה בממדי הנגע הזה במדינת ישראל. רק לפני ימים מספר התפרסם מחקר שערך פרופסור נכבד מאוניברסיטת תל-אביב עבור הרשות למלחמה בסמים, והוא מצביע על כמה נתונים מדאיגים, ובין היתר – 3.2% מתלמידי בתי-הספר בתל-אביב השתמשו בחודש האחרון בסם קשה: אופיום, LSD, קראק, הרואין ודומיהם. יותר מ-4% מהמבוגרים באזור השתמשו בחשיש או במריחואנה, וקרוב ל-1% מתוכם השתמש בסם מסוכן.

על-פי הסטטיסטיקה, כמעט בכל כיתה בתל-אביב יושב תלמיד שהשתמש בסמים. השימוש בסמים לא נוגע לאוכלוסייה זו או אחרת, אלא נוגע לכלל האוכלוסייה ולכלל האזורים, לא רק בדרום העיר אלא גם בצפון העיר, לא רק בתל-אביב אלא גם בערים אחרות.

ברעננה, אומר אחד מראשי אגודת "אל סם", מאות מבוגרים ובני נוער משתמשים בסמים; וזו לא עיר קשת-יום, זו עיר בינונית, עם אוכלוסייה טובה.

יתר על כן, מומחים אומרים שבמדינת ישראל נולדים מדי שנה כ-120 ילדים המכורים לסמים וסובלים מתופעה מתקדמת של "קריז", ורעד בכל הגוף, היות שאמם צרכה סמים בתקופת ההיריון. גם לאחר לידתם, ההורים והרשויות אינם יודעים כיצד לטפל בילדים אלה.

אני רוצה לצטט לכם דברים שאומרת אשה: מאז סגרו מרכז גמילה מסוים בעיר מסוימת, שם חילקו תחליף לסם – "בעלי", אומרת אותה אשה, "חזר להשתמש בקוק פרסי ובכדורים".

בתחילת ינואר נסגרו מרכזי "מדיקט" ביפו ובחיפה. ארבעה חודשים לאחר סגירת "מדיקט", עדיין נותרו מאות נרקומנים ללא פתרון, כולם בטריטוריה של תל-אביב. למה זה גורם? באזור לוד נרשמה בחצי השנה האחרונה עלייה של למעלה מ-300% בפריצות לרכב; ברחובות – עלייה של 96%; ברמלה – 74%; בראשון-לציון – 30%. כך גם בעבירות רכוש. בכל הארץ העלייה היא של 30% בממוצע בעבירות רכוש ובגנבת רכב.

יש הטוענים למספר רב של סיבות בנושא – אבטלה וכדומה. אך רובם חשים, שמאות נרקומנים שקיבלו טיפול בתחליף לסם פרנסו את משפחותיהם בכבוד, אך כשנסגרו מרכזי הגמילה מסמים, הם חזרו לגנוב כדי לממן מנות סם. מפקד משטרת לוד צוטט כאומר: נרקומנים סיפרו, כי כשאין עכשיו אדולן כתחליף לסם, הם נאלצים לפעמים לגנוב.

רבתי חברי הכנסת, נגע הסמים גדל, אנשים צעירים משתמשים בסם, ואנחנו חייבים לנקוט עכשיו צעדים על מנת לבער את הנגע הזה עוד בתחילתו, כדי שלא נצטער, כמו ארצות מערביות אחרות, כשהדבר הזה הפך למצרך מבוקש וכללי.

מהסקר שהזכרתי אפשר ללמוד, שאנשים בתל-אביב יודעים היכן ניתן להשיג סם במקומות מגוריהם. על-פי אותו סקר, 30% מהתלמידים מדברים על כמה פאבים ודיסקוטקים כמקומות לרכישת סמים, וגם מציינים שניתן להשיג סם בבתי-ספר. מקומות להשגת סם בתל-אביב הם אזור כיכר-דיזנגוף, דיזנגוף-סנטר וסביבות יפו.

רבתי חברי הכנסת, הדבר הזה פוגע, כפי שצינתי, בכולם, בצעירים ובמבוגרים, בדרום ובצפון. המסקנה של הדוח שממנו ציטטתי בתחילת דברי היא: אין אזור בעיר תל-אביב שהוא נקי מסמים. אין בה חלק שתושביו אינם חשופים להצעות של סוחרים סמים ולסכנות של התמכרות. ממצאים אלה מאותתים על הצורך החשוב ביותר בטיפול כולל בבעיות הסמים בעיר, ובעיקר בקרב בני נוער, כמו גם בקרב מבוגרים.

אני מציע ששנת הלימודים הקרובה תיוחד בכל בתי-הספר לנושא של "אל סם" – מניעת סמים בבתי-הספר, ומייד בשלב הראשון בקרב בני נוער, היות שזה הגיל הצעיר שבו ההתמכרות לסם היא מפתה מאוד. מניעת שימוש בסמים והסברה בנושא הסמים צריכות לתפוס מקום בתוכניות של בתי-הספר ובמרכזי הקהילה.

אני מציע להחמיר מייד בעונש של סוחרים סמים. רבתי חברי הכנסת, יש מדינות שבהן העונש המוטל על סוחרים סמים הוא מן הכבדים ביותר במשפט הפלילי. על מנת למנוע את התופעה החמורה של הסמים בארצנו, אנחנו חייבים לנקוט צעדים קיצוניים בנושא הזה. צריך לזכור, כי צרכני הסמים הם אנשים שמתפתים להצעות המובאות בפניהם.

יש להקדים טיפול מניעתי להתמכרות. שקל אחד שנשקיע במניעה יחסוך לנו הרבה מאוד שקלים בעתיד, אם במניעת פשעים פליליים ואם בדברים אחרים.

בשל חשיבותו של הנושא הזה ובגלל התפשטות התופעה הזאת מצאתי לנכון להתריע בפני הכנסת, בהצעה דחופה לסדר-היום, על הצורך לקיים דיון בנושא זה, לגבש מסקנות, על מנת לבער את הנגע הזה עוד בראשיתו. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת דוד מנע. אדוני שר המשטרה, תגובתך בבקשה.

שר המשטרה מ' שחל:

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להשיב על ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת דוד מנע. אני מבין שזה לא הנאום הראשון שלו, אבל אני לא פטור מלברך את חבר הכנסת מנע על הנושא שהוא בחר ועל הסוגיה שהעלה.

הנושא הזה מהווה בעיה חברתית כאובה, ואני שותף לדאגה שהביע חבר הכנסת שהציע את ההצעה, וגם לקריאה לכל הרשויות השונות של המדינה לנקוט את כל האמצעים על מנת לבלום ולצמצם במידת האפשר תופעה פסולה ומסוכנת זו.

אבל, אני חייב לומר מייד, כי תפקידה של המשטרה בתחום הלוחמה בנגע הסמים הוא במסגרת תפקידה באכיפת החוק במדינה, דהיינו: תפיסת סוחרי הסמים והמשתמשים בסמים והעמדתם לדין, תפיסת הסמים המסוכנים והחרמתם, כשכל אלה נועדו לבלום את תפוצת הסמים ולמנוע את השימוש בהם, כפי שנקבע בחוק.

טיפול בנגע הסמים מחייב שיתוף פעולה רחב יותר ופעולות אחרות ומקיפות. הלוחמה בנגע הסמים מהווה יעד מרכזי בסדר העדיפויות של משטרת ישראל, והיא משקיעה בה משאבים רבים של כוח אדם, תקציבים וציוד. כוחותיה פרוסים לשם כך בכל רחבי המדינה, ובנוסף קיימת מערכת של נציגי משטרה המוצבים בחוץ-לארץ, באירופה ובארצות-הברית, לשם סיוע למשטרה בנושא זה.

יש לזכור, שלעבריינות הסמים יש השפעה גם על עבריינות רכוש. המשתמש בסם נזקק לכסף, ולכן הוא פורץ לרכב, פורץ לבתים וכו', כדי לממן את צריכת הסמים.

מתווה המדיניות של משטרת ישראל בלוחמה בסמים כולל את המרכיבים הבאים: סיכול ייבוא הסמים מחוץ-לארץ; לוחמה ברובדי הסחר בסמים בכל רמותיו; אכיפת החוק כנגד המשתמשים בסמים; התייחסות זהה לכל סוגי הסמים.

יש לציין, כי הפשיעה בנושא הסמים היא מעיקרה פשיעה בלתי מדווחת, ולכן פעילות המשטרה בנושא היא יזומה: מודיעין וחשיפה. מכאן יוצא, שככל שהמשטרה מחפשת יותר, כן היא תחשוף יותר את הסמים, הסוחרים והמשתמשים.

מכאן גם ניתן להסיק, כי הגידול בכמות התיקים הפליליים הנפתחים על-ידי המשטרה כנגד עברייני הסמים אינו מצביע בהכרח על עלייה בתופעת עבריינות הסמים, ויש אולי גם לייחס זאת למידת האינטנסיביות של הפעילות המשטרתית ולשכלול שיטות הפעולה והמודיעין בנושא זה.

בתקופה שבין ינואר ליוני 1992 נפתחו 3,781 תיקים פליליים בגין עבירות של אחזקה ושימוש בסם מסוכן. כמות זו מהווה עלייה של 5.2% לעומת התקופה המקבילה אשתקד. בעבירות של סחר, ייבוא וייצוא של סם מסוכן נפתחו באותה תקופה 1,369 תיקים פליליים, כמות המהווה עלייה של 16.7% לעומת התקופה המקבילה אשתקד.

בתקופה שבין ינואר ליוני 1992 נתפסו 61 קילוגרם הרואין, 259 קילוגרם חשיש, 4.7 קילוגרם קוקאין ו-9.8 קילוגרם אופיום. ניתן לציין בדאגה, כי 60% מהסם שנתפס אצל רובד המשתמשים הוא הרואין, שהוא סם ממכר וממית. בעבר היתה החלוקה אחרת: שימוש מצומצם בהרואין, והשימוש היה בעיקר בחשיש.

אני רוצה לומר דבר נוסף. אני עצמי הזדעזעתי כאשר נודע לי, שגם בבתי-הסוהר נמשך השימוש בסם, ושאוּלִי 50% מהאסירים בבתי-הסוהר משתמשים בסמים. תשאלו אותי איך זה מגיע לשם; הסבירו לי שיש שיטות משיטות שונות, וזה מגיע.

לאחרונה נלכדו בחוץ-לארץ, בסיוע משטרת ישראל, כמויות של מאות קילוגרם קוקאין שהיו בדרכם לישראל. יש בנתון זה כדי ללמד, לדעת אנשי המשטרה, על הצריכה בקרב אוכלוסיית המשתמשים בסמים בארץ. כלומר: מחד גיסא, הדבר מצביע על העובדה שיש מחסור בסמים בארץ בשל פעילות אינטנסיבית של המשטרה, ומאידך גיסא, הדבר מצביע על גודלו, ואולי גם על גידולו של ציבור הצרכנים.

מעורבות בני הנוער בשימוש ובסחר בסמים מטופלת על-ידי יחידות הנוער של משטרת ישראל, אשר פזורות בכל יחידות המשטרה בארץ. בשנת 1991 נפתחו 258 תיקים פליליים נגד קטינים בגין שימוש וסחר בסמים, דבר המהווה עלייה של 43.3% לעומת שנת 1990. 179 מתיקים אלו נפתחו בגין שימוש בסמים, ו-79 בגין סחר בסמים. כמו-כן נפתחו עוד כ-100 חקירות בגין שימוש חד-פעמי או מזדמן בחשיש, שבגין לא נפתח כלל תיק פלילי.

מרבית בני הנוער המטופלים על-ידי המשטרה בגין עבירות סמים משתמשים בחשיש. בשנה האחרונה נתגלו כמה מקרים של שימוש בסמים קשים: הרואין ואקסטזי.

יחידות הנוער של המשטרה נוטלות חלק בכל התוכניות למניעת השימוש בסמים מסוכנים, הנערכות בבתי-הספר; הן כוללות הרצאות רבות הניתנות בנושא לתלמידים, למורים ולהורים.

אני מפנה את תשומת לבה של שרת החינוך: אנחנו בהחלט מעוניינים ורוצים בשיתוף פעולה. אני משוכנע שהנושא הזה לא רק ראוי אלא הוא דורש תשומת לב מיוחדת.

משטרת ישראל נוטלת חלק בפעילות הרשות למלחמה בסמים, ובמסגרת זו היא משתפת פעולה עם כל שאר הגורמים הקשורים לנושא זה, כגון משרד החינוך, משרד הבריאות, משרד העבודה והרווחה.

משטרת ישראל תמשיך בפעילותה האינטנסיבית והחשובה לאכיפת החוק נגד הפצת סמים מסוכנים והשימוש בהם.

עם זאת, יש לזכור, כי משטרת ישראל איננה הרשות המתאימה לטיפול בשורשי בעיית הסמים, שכן מדובר בעניינים המסורים לגורמי חינוך, רווחה ובריאות.

אדוני היושב-ראש, זאת הזדמנות לברך אותך. הכנסת הזאת כל הזמן מתחדשת; אני מברך גם ידך ותיק וגם חבר כנסת מצטיין בישיבתו על כס היושב-ראש. אני מאחל לך שתנהיג אותנו בתבונה שאתה ניחנת בה.

אני מציע שהנושא יועבר לוועדה המיוחדת שהקימה הכנסת, הוועדה למלחמה בסמים, כדי להזמין את כל הגורמים הנוגעים בדבר ולקיים דיון בנושא חשוב זה. תודה רבה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לך, אדוני שר התקשורת ושר המשטרה, על הברכות. תודה על התשובה שלך.

אני מבין שיש הצעה אחרת לחבר הכנסת אבי יחזקאל. בבקשה, אדוני.

אברהם יחזקאל (העבודה):

ברשותך, אדוני היושב-ראש, מטעמי תקנון אני מבקש להציע הצעה אחרת, אבל נדמה לי שדווקא הדברים של שרת החינוך, שעסקה בנגע הסמים, ולאחר מכן דברי שר המשטרה, שגם הוא עסק בנושא בהיבט אחר, ולאחר מכן בריאות ורווחה, בנושא השיקום – כל זה מצריך להעמיד את נושא הסמים תחת רשות אחת. אבל, מתברר שהרשות עצמה כפופה למשרד ראש הממשלה, והפקיד האחראי הוא מזכיר הממשלה. כלומר, יש כאן בעיה, מכיוון שבנושא הזה יש קונסנסוס, אבל מרוב רשויות ומשרדים, שכל אחד מהם עוסק בתחומו שלו, ונושא זה לא נמצא בהכרח בראש סדר העדיפויות שלהם – הדבר עלול לרדת לטמיון.

יש לנו היום סגן שר במשרד ראש הממשלה, או אמור להיות. אני מציע שאותו סגן שר – ואני יודע שזה לא פופולרי להיות אחראי מיניסטריאלית לטיפול בנגע הסמים, אבל מן הראוי שהנושא הזה יידון ויקבל אחריות מיניסטריאלית במשרד ראש הממשלה, מכיוון שהרשות קיימת שם, ואז נוכל לקבל דיווח, קצת מספרים.

מאיר שטרית (הליכוד):

תוסיפו עוד סגן שר.

אברהם יחזקאל (העבודה):

מי שאומר כאן 3% – נדמה לי שהוא טועה וממעיט. מדובר ב-10%. אני לא רוצה לדבר על התקופה של השירות הצבאי, כי אומרים שגם שם יש עלייה בשימוש בסמים והצבא נלחם בעניין. מדובר על כ-

60,000 נרקומנים רשומים, ועל עשרות מיטות בלבד לשיקום מקצועי; השאר משוקמים בבתי-חולים לחולי נפש.

לכן ביקשתי, מטעמי תקנון, לומר את דברי. תודה רבה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת אבי יחזקאל. אדוני חבר הכנסת דוד מנע, אתה מסכים להצעתו של כבוד שר המשטרה והתקשורת להעביר את הצעתך לוועדה?

דוד מנע (הליכוד):

כן.

היו"ר ר' אדרי:

תודה. אני מבין שאין הצעה אחרת.

אפרים גור (הליכוד):

מה היתה הצעתו של חבר הכנסת אבי יחזקאל?

היו"ר ר' אדרי:

אני מבין שהיתה לו הצעה אחרת, והוא פשוט רצה לנצל את הפרצה בתקנון, והוא דיבר כפי שדיבר.

דוד מנע (הליכוד):

זה בניגוד לתקנון.

אפרים גור (הליכוד):

פורמלית, מה הצעתו?

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת אבי יחזקאל, אני מבין שהצעת להסיר.

אברהם יחזקאל (העבודה):

הצעתי להסיר.

היו"ר ר' אדרי:

אני מבין שיש שתי הצעות. מי בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה? מי בעד ההצעה להסיר את הנושא מסדר-היום?

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – רוב

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – 1

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה למלחמה בנגע הסמים נתקבלה.

הצעה לסדר-היום

ביטול מבחני ההישגים במתכונתם הקיימת

היו"ר ר' אדרי:

אני מזמין כעת את חבר הכנסת אברהם הירשזון להעלות הצעה לסדר-היום, מס' 102, שעניינה הצעה לביטול מבחני ההישגים במתכונתם הקיימת. בבקשה, אדוני.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, תרשה לי, ראשית, לברך אותך להיבחר לכהונת סגן יושב-ראש הכנסת ולאחל לך הצלחה. גברתי שרת החינוך, בירכתי אותך בוועדה בחום רב ואיחלתי לך הצלחה רבה; אני חוזר ומברך אותך גם במליאת הכנסת ומקווה ומאחל שתצליחי בעבודתך.

רבותי חברי הכנסת, הציבור הרחב הוכה בתדהמה כאשר פרסם משרד החינוך והתרבות בשנת 1991 את תוצאות מבחני ההישגים בעברית ובחשבון, שנערכו זו הפעם הראשונה בכיתות ד'-ה'. לא רק התוצאות – שלפיהן כרבע מהתלמידים מתקשים במקצועות אלה – הכאיבו. הבהלה החינוכית קמה בעיקר נוכח העובדה, ששבו ונחשפו "כיסוי מצוקה" חינוכיים, ואלה אותרו באזורים חלשים, בערי פיתוח ובשכונות, אך לא רק בהם; גם באזורים שנחשבו מבוססים נתגלו לפתע פערים לימודיים קשים. זאת ועוד, הממצאים העמידו שוב על סדר-יומה של החברה הישראלית את השאלה: האם הפער העדתי הולך ומצטמצם, או שמא הוא מתבסס ואף מתרחב?

אני חייב לשבח את שר החינוך והתרבות הקודם, מר זבולון המר, שיזם את קיום המבחנים. השר יכול היה להימנע מצעד זה, ואיש לא היה מגלה את הקשיים הלימודיים הקיימים בארץ בשני מקצועות היסוד: עברית וחשבון. אך הוא הלך בדרך הקשה והאמיצה, והחליט לבדוק את הישגי התלמידים, לפרסם אותם ברבים וליזום תוכניות חדשניות כדי לטפל ב"כיסוי המצוקה" החינוכיים.

אינני מתנגד, גברתי שרת החינוך, לעצם ההחלטה לקיים בקביעות מבחני הישגים במערכת החינוך. אין ספק שמידע עדכני על רמת התלמידים יביא בהכרח לשיפור בתוכניות הלימודים וההוראה, יסייע בקבלת ההחלטות לשיבוץ ולמיון של תלמידים, וייצור מחויבויות של מוסדות החינוך לתוצאות החינוך במוסדותיהם.

ואולם, מבחן ההישגים שנערך מטעם משרד החינוך בשנת הלימודים האחרונה בכל כיתות ג' הכה שוב את הציבור בתדהמה, ועמה זעם וכעס. עדיין איננו יודעים את התוצאות של המבחנים השנה, אך התברר מעל לכל ספק, כי שיטת המבחן הארצי – הנערך כמבצע צבאי ביום ובשעה שנקבעו ופורסמו מראש – איננה מתאימה לא לילדים בבית-הספר היסודי, לא למורים ולא להורים. היא מתאימה לתלמידי כיתה י"ב, העומדים ערב התגייסותם לצה"ל, ולא מתאימה לילדים שמעמד הבחינה יצר אצלם תופעות ותגובות של פחד, חרדה וחשש.

ועוד: התמקדות מערכת החינוך בבחינות גרמה לכך, שבתי-ספר רבים מאוד ברחבי הארץ חדלו מלימודים רגילים, ועסקו במשך חודשים בהכנה לבחינות המרתיעות האלו. האם ציפו ראשי משרד החינוך שהילדים, מוריהם והוריהם ייקחו כדורי הרגעה?

רבותי חברי הכנסת, אני שב וקובע, שאינני מתנגד עקרונית להמשך קיום מבחנים. אני סבור שמערכת חינוך מודרנית איננה יכולה להרשות לעצמה לפעול ללא מערכת משוכללת של משוב ובקרה מתקדמים. השאלה היא רק, איך עושים זאת.

אני מציע לשרת החינוך והתרבות לעצור ולבטל את ההכנות לקיום המבחנים בשנת הלימודים הבאה, להודיע על כך עוד לפני פתיחת שנת הלימודים, ולפתוח דיון מחודש בסוגיה זו. אפשר, למשל, לקיים מבחני פתע באזורים שונים של הארץ, ללא רעש וצלצולים תקשורתיים מוקדמים, לערוך מבחנים מודולריים ברמות כיתה שונות, וליזום מבחנים מחוזיים, שימנעו תופעות של פחד, חרדה וחשש,

שהיינו עדים להן בשנה האחרונה. עלינו לזכור: יש להימנע מיצירת טראומות לימודיות אצל הילדים בחינוך היסודי.

גברתי שרת החינוך, משרד החינוך חשף בפנינו עובדה תמוהה נוספת בדרך קיום המבחנים, הכנתם, בדיקתם וניתוח תוצאותיהם באמצעות המדען הראשי של המשרד, פרופסור יוסף באשי. אומנם פורמלית החליט שר החינוך הקודם כי המבחנים יתקיימו מחוץ למשרד, ולצורך זה הוקמה מערכת משוב ליד מכון ון-ליר. לכאורה הכול בסדר – אלא אליה וקוץ בה. המדען הראשי של משרד החינוך הוא גם מאנשי מכון ון-ליר, והוא למעשה גם בוחן את עצמו וגם מנתח את התוצאות. אנשי חינוך ומדע רבים קבלו בפני על כך שהמדען הראשי "השתלט" על המבחנים. הוא הרחיק מהשפעה על כך את אנשי הפדגוגיה במשרד החינוך, ויצר מצב שהמבחנים נערכים, למעשה, לא על-ידי גורם חיצוני אובייקטיבי.

אני קורא לשרת החינוך לבדוק סוגיה זו. תהיה אשר תהיה תכונת המבחנים, רצוי שהם יערכו באמת על-ידי גורם מקצועי וחיצוני.

גברתי שרת החינוך, עסקתי היום רק בשאלת המשך קיום המבחנים. עקב קוצר היריעה והזמן לא התייחסתי לרמת ההוראה, לאיכות תוכניות הלימודים, למספר שעות הלימודים, לתכנון קצר-מועד וארוך-טווח של יעדי החינוך בישראל. כל אלה משפיעים על רמת הישגי התלמידים. בוודאי עוד יהיו לנו הזדמנויות רבות לעסוק בכך גם במליאה וגם בוועדת החינוך של הכנסת. הפעם הזאת ביקשתי למנוע נזקים נוספים על-ידי קיום המבחנים כפי שנעשו עד כה, וזאת עוד לפני שנקבעים הדברים בתחילת שנת הלימודים.

היו"ר ר' אדרי:

תודה רבה לך, אדוני חבר הכנסת אברהם הירשזון. תודה לך גם על הברכות והאיחולים. אני מזמין את גברתי שרת החינוך והתרבות. בבקשה, גברתי.

שרת החינוך והתרבות ש' אלוני:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, מבחני המשוב לימדו – – –

דוד מנע (הליכוד):

זה הנאום הראשון של חבר הכנסת הירשזון.

שרת החינוך והתרבות ש' אלוני:

זה נאום ראשון שלך?

אברהם הירשזון (הליכוד):

בכנסת הזאת.

שרת החינוך והתרבות ש' אלוני:

צריך היה לומר לי. אתה נראה לי כמו זקן וותיק. זקן וותיק בלשונו זה חכם וותיק ובקיא בדברים האלה. א. אני מודה לך על ברכותיך; ב. אני מאחלת לך עבודה פורייה בכנסת. אני מודה לך על הסוגיה שהעלית, ואני מקווה שנעבוד בשיתוף פעולה הדוק לקידום החינוך במדינת ישראל.

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, חשיבותם של מבחני המשוב היא בכך, שאנחנו למדים שגם במקומות שבהם השקענו כספים רבים ואמצעים רבים, והשלינו את עצמנו שיש שם הישגים גדולים – מסתבר שהתפוקה איננה עומדת תמיד ביחס ישיר להשקעה, וייתכן שההשקעות היו לא נכונות, ייתכן שהמבנה איננו נכון, ייתכן שיש צורך בהדרכה אחרת. לכן, עקרונית, מבחני משוב הם חשובים.

נקודה שנייה. נכון שהיתה סביבם היסטריה גדולה, אף שבניגוד לצורת מבחנים אחרים אין הדבר משפיע על עתידם של הילדים. אבל פה עמדו מורים למבחן, ויותר משעמדו הילדים למבחן, בית-הספר עמד למבחן; ההורים חששו. בעבר התנסינו בקדחת הזאת כאשר היו מבחני הסקר בסוף כיתה ח', אם כי שם הם קבעו ממש את גורל הילדים.

אנחנו מפיקים את כל הלקחים. אנחנו חושבים שיש להמשיך ולדעת מהי התפוקה מול ההשקעה. אינני רוצה להרחיב עכשיו את הדיבור על כך. אשמח אם הכנסת תסכים להעביר את הנושא לוועדה. הכנסת יוצאת לפגרה. אנחנו נשב במשרד, גם תהיה לי שהות לבדוק כיצד המערכת בוחנת את עצמה. אני גם צריכה משוב מהמורים, גם הם צריכים להיבחן, וגם מהבוחנים, גם הם צריכים להיבחן. ואחר כך נשב ונדון על כך בהרחבה בוועדה, לטובת העניין, מתוך הנחה שכן, צריך לדעת מהי התפוקה בבתי-הספר לצורך קידום הילדים.

אדוני היושב-ראש, אני מציעה להעביר את ההצעה לוועדת החינוך והתרבות.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לך, גברתי שרת החינוך והתרבות. בהזדמנות זו אני מצטרף לברכות ולאיחולים. אין לי ספק שהניסיון שלך והתרומה שלך לבית הזה בעבר יהיו לתועלת למדינת ישראל בעתיד. אני גם מצטרף לברכות ולאיחולים לחבר הכנסת אברהם הירשזון.

אני שואל את אדוני, האם אתה מסכים להעביר את ההצעה לוועדה?

אברהם הירשזון (הליכוד):

כן.

היו"ר ר' אדרי:

תודה רבה לך, אדוני. אנחנו ניגשים להצבעה.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – רוב

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החינוך והתרבות נתקבלה.

היו"ר ר' אדרי:

ההצעה עוברת לוועדת החינוך והתרבות.

הצעה לסדר-היום

הקמת האגף לחינוך חרדי במשרד החינוך והתרבות

היו"ר ר' אדרי:

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום. אני מזמין את חבר הכנסת מאיר שטרית, אשר יעלה את הצעתו, מס' 126, בדבר הקמת האגף לחינוך חרדי במשרד החינוך והתרבות. בבקשה, אדוני.

מאיר שטרית (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, גברתי שרת החינוך, ראשית אני רוצה לברך את היושב-ראש על כניסתו לתפקיד סגן יושב-ראש הכנסת. אני מאחל לך הצלחה רבה. אין לי ספק שאתה יכול לעשות את זה בקלות. האמת היא, שחשבתי שמקומך יהיה ליד שולחן הממשלה. צר לי שהדבר הזה לא הסתייע; אני מקווה שעוד יסתייע בעתיד.

אני גם רוצה לברך את ידידי חבר הכנסת אברהם הירשזון על נאומו הראשון בכנסת הזאת. אבל הוא כבר חבר כנסת ותיק, והוא מתרגש פחות מאחרים מהברכות.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ההחלטה להקים מינהל או אגף לחינוך חרדי במשרד החינוך היא, לדעתי, החלטה מיותרת לחלוטין, אין לה שום הצדקה, וודאי שאין היא תורמת לביטול הסגרגציה הקיימת ממילא במדינה בחינוך. אינני מבין למה צריך להקים אגף לחינוך חרדי, כשיש בסך הכול בין 3,000 ל-4,000 תלמידים בחינוך הזה, וכאשר החינוך העצמאי ממשיך להיות אגף עצמאי במשרד החינוך ולא נכנס לאגף לחינוך חרדי.

אין לי שום ספק, שהשרה אינה יכולה אפילו להגן על החלטה זו, אבל אין לה ברירה: במסגרת ההסכמה הקואליציונית חייבים לתת לש"ס את ליטרת הבשר שלה ולהקים אגף לחינוך חרדי. אני באמת חרדתי מהעניין הזה, כי אני חושב שאסור להקים אגף לחינוך חרדי. להיפך, אני חושב שצריך לבטל את הסגרגציה הקיימת בחינוך ולנסות לבטל את הזרמים הקיימים בחינוך. והלואי שנגיע ליום שבו יהיה זרם חינוך אחד במדינת ישראל, שילמדו בו כולם את ערכי היהדות לפי הדת ולפי התורה, ואת כל הערכים האחרים באופן חופשי, וניצור פלורליזם בתוך בתי-הספר בשיתוף ההורים, עם תכנים לימודיים שונים לכל אחד. הרי ילדים, ברגע שהם מסיימים את לימודיהם בשעה 12:00, הם נפגשים ברחוב, במועדון, בכל מקום, וההסתגרות במסגרות ובגטאות כאלה לא פותרת דבר, היא לא עושה את הדתיים דתיים ולא עושה את החילונים חילונים. זה בא מהבית.

אינני מדבר על כך שזה עולה כסף, לעשות אגף לחינוך חרדי. ואם אגף לחינוך חרדי – מותר לשאול, למה אין אגף לחינוך בנוסח מאו טסה טונג? יש לזה רק סיבה אחת – – –

אלי גולדשמידט (העבודה):

כי אין בקואליציה – – –

מאיר שטרית (הליכוד):

בדיוק, אין בקואליציה חברים מזרם מאו טסה טונג. אבל אם צריך היה להקים קואליציה עם חברים מזרם מאו טסה טונג, היה קם אגף לחינוך בזרם מאו טסה טונג. אני אומר זאת על הממשלה הזאת, אמרתי זאת בעבר גם על ממשלת הליכוד. אינני חושש לומר זאת. אני חושב שצריך להפסיק את הסגרגציה בחינוך ואת התשלום הזה, את האתנן הפוליטי הזה, על גבה של מערכת החינוך. מערכת החינוך נתונה ממילא בקשיים כספיים, ואין צורך בתוספת של מינהלות נוספות. זה מיותר לחלוטין.

ובכלל, אני מוכרח לומר שאני מתפלא, אולי מישוהו יוכל להסביר לי את הנס הגדול שיש בעניין הזה. הרי לאגף הקרוי האגף לחינוך חרדי, או של ש"ס, יש כסף מאותו תקציב. אם זה ממלכתי, צריך לתת להם אותו תקציב פר-קפיטה כמו התקציב שנותנים לחינוך הממלכתי-הדתי, כמו התקציב שנותנים לחינוך הממלכתי, כמו לילדים שלי שלומדים בבית-ספר ממלכתי רגיל. איך יכול להיות שש"ס, לכאורה באותו כסף ממלכתי, יכולה להציע לילדים במסגרת החינוך שלה חינוך מ-08:00 עד 17:00, עם הזנת הילד, עם ארוחת צהריים, עם ספרים, עם הסעות מבית לבית? איך הנס הזה קורה? קוראים לי מאיר על שם רבי מאיר בעל הנס, וחיפשתי איך לעשות את הנס הזה בישראל.

זאת אומרת שיש מקורות מימון אחרים, ממשלתיים בוודאי, אולי לא במשרד החינוך, ומעניין אותי לבדוק זאת. ואני מודיע לשרת החינוך: אני אבדוק את זה בקדנציה הזאת, אראה מניין מקבלת ש"ס את הכסף הנוסף שהם נותנים לילדים שלהם. ולא, חלילה, שיש לי משהו נגד זה שיהיה לילדים שלהם לחינוך, כל הכבוד לאלה שמשקיעים בחינוך. אבל אני רוצה שיהיה אותו כסף לכל ילדי ישראל. גם לילדים של החינוך הממלכתי מגיע חינוך כזה, וגם לילדים של החינוך הממלכתי-הדתי מגיע חינוך כזה, לכל ילדי ישראל. לי נראה שיש פה העדפה לטובה במימון, שחלקו על השולחן, חלקו מתחת לשולחן.

ואני רוצה לומר, גברתי שרת החינוך: בעניין הזה, לדאבוני הרב – אני לא רוצה, חלילה, לומר "מיסיון" – משתמשים בכלי הזה כמיסיון פוליטי לגיור פוליטי. כי מה הן הכתובות שאליהן פונה החינוך החרדי? אני אומר לך למי פונים. תלכי ותראי מה קורה בערי הפיתוח. הם פונים לאוכלוסיות המצוקה בערי הפיתוח ואומרים: לך אין כסף, קשה לך להתמודד עם התשלום לילד שלך לספרים, להזנה, אין לך אפשרות לשלם לחוגים אחרי הצהריים – שלח את הבן אלינו, הוא ילמד אצלנו גם תורה, גם תלמוד, וגם יישאר בבית-הספר מ-08:00 עד 17:00.

שלמה בניזרי (ש"ס):

מה רע בזה?

מאיר שטרית (הליכוד):

לא רע, חלילה וחס, אני לא נגד זה. אמרתי: אין לי דבר נגד זה. אבל רע בזה דבר אחד: רוב ההורים האלה, יוצאי עדות המזרח בעיקר, הם כולם אנשים דתיים – גם אני ממשפחה דתית, גם אני עצמי מסורתי, איש מאמין – אבל הם הולכים לשם לא בגלל הבחירה בדרך של החינוך החרדי, הם הולכים לשם מחוסר ברירה, כי קשה להם, כלכלית, לקיים את הילדים שלהם במערכת החינוך.

אני אסביר לך מה קורה: הילד הזה לומד בחינוך חרדי, שהוא שונה באופיו מהחינוך המסורתי הדתי הספרדי. אני רוצה לומר לך: זה שונה, במאה אחוזים זה שונה. זאת לא הדת שאני מכיר. הדת שאני מכיר היא סובלנית, היא סבלנית, היא לא כופה על איש.

שלמה בניזרי (ש"ס):

מי כפה? איפה כופים? תיכנס למוסדות שלנו – – –

מאיר שטרית (הליכוד):

אני אסביר לך: ילד לומד בבתי-הספר האלה בחינוך חרדי – כשהוא חוזר הביתה הוא לא רוצה לאכול בבית, כי זה לא "גלאט כשר". בבית אצלי לא רגילים לאכול "גלאט כשר", אף שמשפחתי דתית, ולא פחות מביתו של הרב שך או של מישוה אחר. היא דתית, ואני מתפלל ליום שבו אפשר יהיה לקחת את הרבנות הספרדית, להוריד לה את הבגדים השחורים, ושתתלבש באופן רגיל, כמו בן-אדם. זה לא היה אצל הרבנות הספרדית בחוץ-לארץ. ואני אומר לכם: צריך את הדבר הזה לתקן.

לא יכול להיות מצב, שבו ילדים הולכים ללמוד בחינוך חרדי, חוזרים הביתה, ובבית שלהם חלה מהפכה. ילדים לפי אופיים הם ילדים, אלה הערכים שהם נבנים עליהם בבית-הספר במשך שמונה שנים, והילד מפסיק לאכול בבית, כי זה לא "גלאט כשר", הוא מתחיל ללבוש שחור ולגדל פיאות, שונה מהמשפחה שלו, ואם הוא גומר כיתה ח' והולך לישיבה חרדית, לא ישיבה תיכונית, חלילה, שהולכים לצבא וכן הלאה, הוא יצא מהמעגל הציוני.

זאת אומרת, גברתי שרת החינוך, את בעצם נותנת יד לפעולה הזאת, שמביאה להגדלת כוחן הפוליטי של מפלגות שמשתמשות בחינוך ככלי לגיור פוליטי.

ואני רוצה לומר לך: את זה צריך להפסיק, גברתי שרת החינוך, ועל כן אני מציע שאנחנו נדון ברצינות, ואני מבקש לדון בכנסת, לדון ברצינות, בצעדים כדי ליצור הזדמנות שווה לכל הילדים בארץ. אני בעד זה שיהיה לש"ס ולכולם כסף, שילמדו את ילדיהם מ-08:00 עד 17:00, כל ילדי ישראל. גם הנחתי הצעת חוק על שולחן הכנסת בעניין הזה, ואני מקווה שבתמיכתה של שרת החינוך נוכל להפעיל זאת החל משנת הלימודים התשנ"ג לכל ילדי ישראל, ואז נבוא על הברכה. אז ש"ס מקובל, וחינוך עצמאי מקובל, ואגודת ישראל, וכל חינוך אחר – אבל תהיה תחרות שווה, וההורים כולם יוכלו לבחור לפי תפיסת עולמם איפה ילמדו הבנים, ולא על בסיס של העדפה כלכלית. זה הדבר היחיד שאני נגדו, לא, חלילה, שיש לי משהו נגד החרדים, או נגד ש"ס, או נגד מישוה אחר. יש לי התנגדות להעדפה מלאכותית שניתנת בכספי מדינה, ואני רוצה שיהיה אותו דבר לכל ילדי ישראל.

היו"ר אדרי:

תודה לחבר הכנסת מאיר שטרית. תודה לך על הברכות והאיחולים, וגם אני מאחל לך עבודה פורייה בכהונתך בכנסת.

גברתי שרת החינוך תשיב על ההצעה לסדר-היום.

שרת החינוך והתרבות ש' אלוני:

אני רוצה להתייחס רק לשתי הערות שלך. קודם כול, סגרגציה יש אצלנו בחינוך. המדינה הזאת בנויה מסגרגציה. בתעודת הזהות שלך לא כתוב שאתה אזרח, כתוב שאתה יהודי, ואצל הערבי כתוב שהוא ערבי, אצל הדרוזי כתוב שהוא דרוזי.

מאיר שטרית (הליכוד):

כתוב גם שנולדתי במרוקו.

שרת החינוך והתרבות ש' אלוני:

כתוב גם שנולדת במרוקו, אבל האזרחות, דבר המשתף את כולנו – זה לא כתוב.

קיימת סגרגציה, וקיים דבר נוסף: חוסר פתיחות. אני גיליתי, שהמערכות אצלנו בכלל יש להן אילו נטיות בולשביקיות: במקום להשאיר למורים לחנך, יש לך מערכת מלמעלה שהיא כופה – היום נלמד ערכים. זאת אומרת, לא מקנים ערכים של טוב ורע בבית-הספר בחלק ברור של החיים, ערכים שצריכים להיות אינטגרטיביים לחיים עצמם, אלא מכניסים למגירות וקובעים מלמעלה מה צריך ללמוד. אנחנו עדיין לא חברה פתוחה, מפני שלא למדנו לקבל את השונה, להתייחס אליו בסבלנות, לראות בו שווה ולתת איזו אוטונומיה גם לקהילה וגם למערכת. זה ייקח זמן.

אני אינני חסידה של ההסכם שנעשה היום, ואתה יודע שסיעתי איננה צד בהסכם הזה, אבל יש משהו שאולי הוא רמז לדבר חיובי, מפני שחלק של ציבור, שהיה מנותק מהמערכת הממלכתית, אם הוא נכנס למערכות לפי נורמות ובתוך מערכת ממלכתית, בטווח הארוך אני מקווה שתהיה איזו זרימה לשני הכיוונים ונתחיל להכיר יותר אלו את אלו, לכבד אלו את אלו, ואולי המלה "ציונות" תחדל להיות החיץ הגדול בין שתי מערכות ונהיה בני אדם שגדלים כאזרחים במדינה ושותפים גם באחריות לה. תהיה השפעה של מערכת עם נורמות ממלכתיות, אני מקווה, וכבר קרה שמעז יצא מתוק.

אני מסכימה במאה אחוזים להערה שלך – של איפה ואיפה ושל מתן כספים, כשבכוח הכספים האלה נותנים הטבות לקבוצה אחת על פני קבוצה אחרת.

דן תיכון (הליכוד):

מה בכוונתך לעשות?

שרת החינוך והתרבות ש' אלוני:

רגע אחד, תקשיב לי.

הדבר הראשון שאני רוצה לעשות הוא לבקש מממשלת ישראל לאמץ את החלטות ועדת-הרמלך לעניין זה, שלא יהיו לעניין חינוך גם הקצבות ממשרד הדתות, וגם ממשרד הפנים, וזה הרבה מאות מיליונים שהולכים לאותו מקום, כאשר קבוצות גדולות אחרות נשארות ריקות ונקיות לגמרי, מפני שהן מקופחות בתקציב.

רון נחמן (הליכוד):

משרד הפנים מסכים להצעה שלך?

שרת החינוך והתרבות ש' אלוני:

זו היתה ועדה ממשלתית שלא אני הקמתי אותה, הממשלה הקימה אותה, ולמיטב ידיעתי, גם משרד הפנים הוא חלק של מדינת ישראל ושר הפנים יש לו אחריות קולקטיבית בממשלה. אני מצטערת מאוד על שהממשלה, שהקימה את הוועדה, לא היה לה אומץ לב לאמץ את המלצותיה. אני מוכנה לקבל את ההמלצות של ועדה שהקימה הממשלה הקודמת לעניין זה.

רון נחמן (הליכוד):

מלה אחת אפשר?

שרת החינוך והתרבות ש' אלוני:

לא, מפני שאני לא רוצה להרבות בדיבור. אני רוצה לבקש להעביר את ההצעה של חבר הכנסת שטרית לוועדה לדין, לא רק על ההקמה של אותה מערכת, אלא לדין כולל על הנושא הזה של סגרגציה ואינטגרציה ועל הנושא של שוויון בחלוקת המשאבים לכלל האוכלוסייה. תודה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לגברתי שרת החינוך והתרבות. אדוני חבר הכנסת מאיר שטרית, אתה מסכים להצעתה של שרת החינוך?

מאיר שטרית (הליכוד):

מסכים.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לך. חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. מי בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החינוך והתרבות? מי נגד? מי נמנע?

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – רוב

נגד – מיעוט

נמנעים –

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החינוך והתרבות נתקבלה.

היו"ר ר' אדרי:

ההצעה עוברת בזה לוועדה.

הצעה לסדר-היום

מערכת החינוך במגזר הדרוזי

היו"ר ר' אדרי:

אני מזמין את חבר הכנסת אסעד אסעד, שיעלה את ההצעה לסדר-היום, מס' 135, בדבר מערכת החינוך במגזר הדרוזי. חבר הכנסת אסעד, בבקשה.

אסעד אסעד (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מברך אותך להיבחר כסגן יושב-ראש הכנסת, ואני שולח מכאן את ברכותי לראשי הציבור הדרוזי והצ'רקסי, המפגינים זה היום השלישי מול משרד ראש הממשלה כדי לממש את זכויותיהם.

כאשר אני, בן המיעוט הדרוזי, כאזרחי, ניצב כאן בהיכלה של הדמוקרטיה הישראלית כנציגם של רבים מאחי ואחיותי בני העדה הדרוזית ואזרחי ישראל האחרים, אני חש כאותו שליח ציבור העומד בהתרגשות, בחרדה ובתחושת שליחות, שאינה נטולת גאווה, על הזכות הגדולה אשר נפלה בחלקי. אני, אשר נולדתי וגדלתי בכפר הדרוזי העתיק-יומין בית-ג'ן, כמי ששירת שנים ארוכות בצה"ל בתפקידי פיקוד שונים עד רמת מפקד חטיבה, אשר בידיו ובאחריותו ניתנו חיים של אלפי חיילים יהודים ודרוזים, לא חלמתי ולא פיללתי שאזכה אי פעם לעמוד כאן על דוכן הנואמים בכנסת ישראל כנבחר שווה בין שווים, בין נבחרים העם.

אבקש אפוא בראשית דברי להודות לאל הטוב אשר כיוון את דרכי, להודות לכל אזרחי ישראל אשר תמכו בי ושמו בי את אמונם, ולהודות לחברי לתנועה אשר סייעו להגיע עד הלום. אעשה כל שלל ידי כדי להצדיק את האמון שניתן בי.

חברי הכנסת, לא אחטא לאמת אם אקבע, שהקשר העמוק בין מדינת ישראל, על מנהיגותה מימין ומשמאל, לבין העדה הדרוזית הוא ערך שעליו אין ויכוח, אין פלוגתא, והוא מעוגן בקונסנסוס הלאומי. את חברי הבית הזה אין אני צריך לשכנע עד כמה מעוגנת עמוק המחויבות אשר חשה העדה שלנו, ללא הבדל של השקפה או השתייכות מפלגתית, למדינת ישראל, אשר בה אנו רואים את ביתנו. קשר זה נרקם במהלך שנים רבות של שותפות גורל, והוא קודש בדמם של רבים מטובי בנינו, אשר לחמו יחדיו, שכם אל שכם, יד ביד, עם הלוחמים היהודים בכל מלחמות ישראל, במאבק על עצמאותה ועל ביטחונה ובשמירה על גבולות המדינה.

היינו שותפים יחדיו לניצחונות ועמדתנו יחד גם בימים קשים. זה קשר, שאם ברצונכם לאמוד את עומקו ולהבין מנין שאב את תעצומותיו, לכו אל בתי-הקברות הצבאיים הפזורים בכל כפר ובכל ריכוז שבו חיים בני העדה הדרוזית. שם, בדממה, תמצאו את התשובה. שם, באשר הם מונחים מתחת למצבות הדוממות, אין הבדל בין לוחם יהודי לבין אחיו הלוחם הדרוזי. שם כולם שווים בעיני אדם ובעיני אלוהים.

אולם, ידידי חברי הכנסת, המחויבות שלנו לאמת תוך בדיקת מציאות חיי היום-יום מחייבת אותי להקשות ולשאול, האם רק שם זכאים אנו לשוויון? האם שותפות הגורל הזאת תקפה רק לאחר החיים? האם השותפות והשוויון הם רק לתקופת השירות הצבאי הקשה והתובעני? האם לא ראוי שאנו, בני העדה הדרוזית, נהיה שותפים גם להישגים, לשגשוג, להצלחה ולפירות ההצלחה של מדינת ישראל? כיצד ומדוע התגלגלו הדברים כך, שהשוויון שלנו אינו חל ומוחל על כל תחומי החיים?

כאשר אתם, כמו כל עם ישראל ומנהיגותו, באים לבקר בכפרים הדרוזיים, אנא פקחו את העיניים ושימו לב לדרכים המשובשות, לביוב הזורם ברחובות, לדלותם של בתי-הספר, מועדוני הנוער ומבני הציבור, ולציבור המובטלים הגדול – רובם ככולם משוחררי צה"ל מיחידות קרביות. ראו עד כמה אנו משוועים לתיעוש ולקדמה אשר פסחה עלינו. ראו עד כמה אנו נחנקים משום שלא מפשירים לנו קרקעות לבנייה בעבור בנינו. ראו את העזובה, ושאלו את עצמכם: מדוע זה צריך להיות כך? מדוע התמונה הנגלית לעין ביישובים ובכפרים היהודיים הסמוכים והשכנים כה שונה? האם גם שם זורם הביוב באין מפריע? האם גם שם מצטופפים תלמידות ותלמידים בכיתות לימוד עלובות ומוזנחות?

תשאלו את עצמכם כיצד אירע, שדווקא בני העדה הדרוזית מצויים – על-פי ממצאים ומחקרים שאשמח לחלוק אתכם – בתחתית סולם ההישגים בכל רמות הלימודים וההשכלה, הרבה מתחת לסולם ההישגים של היהודים, הנוצרים והמוסלמים אזרחי ישראל? האם כולם יודעים שיש בסך הכול 400 אקדמאים בני העדה הדרוזית שסיימו לימודיהם משנת 1948 ועד היום? האם כולם יודעים שיש

רק 300 סטודנטים דרוזים הלומדים במוסדות להשכלה גבוהה? האם כולם יודעים שרק 42 תלמידים מתוך 100 לומדים בבית-ספר תיכון?

אני מקווה, שכאשר תזכרו את העיוות הכואב והמיותר הזה, תזכרו גם את המחויבות של המדינה ומוסדותיה כלפינו, מחויבות שלא מולאה ובוודאי לא מומשה.

אני יודע שבשורה התחתונה הסיבה למציאות הזאת היתה העדר כוח והשפעה פוליטית. העדה הדרוזית היא עדה קטנה, שלא יהיו לה כוח והשפעה פוליטית על הבית הזה ועל ממשלת ישראל. אבל אני קורא מכאן לכל חברי הכנסת, ללא הבדל של השתייכות לסיעה זו או אחרת, לעמוד לימין העדה הדרוזית, לימין ראשי הרשויות הדרוזיות המפגינים עתה כדי לממש את זכויותיהם ואת ההתחייבויות של הממשלה הקודמת, שעל הממשלה הזאת לממש אותן.

שר הפנים, החתום על מסמך מחודש מרס 1992 לגבי מימוש זכויות הדרוזים, לא טרח במשך שלושה ימים לבוא ולהיפגש עם ראשי הציבור הדרוזים המפגינים מול משרד ראש הממשלה.

חברי הכנסת, הממשלה הקודמת עשתה מאמץ למען השוואת המעמד של הכפר הדרוזי לזה היהודי. היא קיבלה החלטה מס' 1339, מיום 21 במאי 1991, לאחר הפגנת ראשי הרשויות הדרוזיות.

אני רוצה לציין כאן את דבקו ותרומתו של השר לשעבר משה ארנס, שהביא לקבלת החלטת הממשלה מס' 373, מאפריל 1987, המדברת על קידום ועל שוויון לעדה הדרוזית. אני מאחל לו מכאן הצלחה בדרכו החדשה.

אני פונה אל ראש הממשלה ומזכיר לו, שבמהלך מערכת הבחירות הוא הצהיר על עמדתו ועל עמדת מפלגתו בענייננו. אדוני ראש הממשלה, כיצד אתה מיישב זאת עם הכתוב במכתבך אל חבר הכנסת דראושה מיום 9 ביולי 1992, סעיף ג', בנושא השוויון לאוכלוסייה הערבית בישראל? מכאן אני מודה גם לחבר הכנסת דראושה, שכבר מטפל בנושא הזה ועושה מאמץ כדי לקדם את השוויון שלנו.

אני רוצה לשאול את ראש הממשלה, האם השוואת מעמד הדרוזים צריכה להימצא בקטגוריה אחת ותחת התחייבות של ראש הממשלה למפלגה הדמוקרטית הערבית? האם אין אנו זכאים, מתוקף הקשר שעליו דיברתי, קשר שאתה כה מודע לו, להתייחסות ישירה, ולא באמצעות מתווכים?

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, זכיתי להימנות עם חברי משלחת ישראל לוועידת השלום במדריד ולשיחות השלום בושינגטון, וראיתי מקרוב את המאמץ של הממשלה למען השלום והביטחון. אני מקווה מאוד שממשלת ישראל החדשה תשכיל להמשיך בדרך השלום.

אך כאשר האזנתי לדברי הביקורת הגורפת על מאמצי הממשלה הקודמת, אני מרשה לעצמי לומר לכם: אנא זכרו את מסע ההפחדה שהטלתם על הציבור בעבר, בשנת 1977. והרי עוד בטרם נמוגו הדברים, עמד כאן, על הדוכן הזה, נשיא מצרים אנואר אל-סאדאת, וזמן קצר לאחר מכן נחתם הסכם השלום, אשר עליו אתם מבססים היום את תוכניותיכם לאוטונומיה. זכרו גם, שכאשר פרשתם ממשלת האחדות, במרס 1990, עשיתם זאת כביכול על רקע עמדות הממשלה ביחס לתהליך

השלום. והנה, בטרם נמוג זכרו של אותו "תרגיל", התכנסנו במדריד לוועידת השלום, שהיום אתם מאמצים את עקרונותיה.

דוד צוקר (מרצ):

אדוני היושב-ראש, כמה זמן מוקצב לו?

היו"ר ר' אדרי:

זה נאוומו הראשון של חבר הכנסת אסעד. לכן, אדוני, אני מאפשר לך לדבר עוד דקה.

אסעד אסעד (הליכוד):

כמו כל אזרח במדינה, וכמי ששירת בצה"ל יותר מ-20 שנה, לחם וראה שכול ודם, אני מייחל לשלום.

היו"ר ר' אדרי:

סליחה לרגע, חבר הכנסת אסעד. חברי הכנסת, אני מבקש שתגלו קצת סבלנות בעת נאוומו של חבר כנסת חדש. בבקשה, אדוני, אני רק מבקש שתסיים, כי הזמן שלך עבר.

אסעד אסעד (הליכוד):

אני מקווה שהיום, כאשר אתם יושבים ליד ההגה ולא במושב האחורי, תבינו את העומס ואת כובד האחריות, תבינו עד כמה נכון הוא הפתגם הנדוש: "החיפזון מן השטן". ואז, כאשר תתמודדו עם המציאות, תשאלו את עצמכם, האם אכן היתה הטחת הביקורת הגורפת במקומה.

חברי הכנסת, זה נאומי הראשון, ואני מקווה שתגלו הבנה להתרגשותי. מעל במה זו אבקש לומר, כי מרגע שנבחרתי והצהרתי אמונים, אני רואה עצמי חייב לכל הציבור, אך בראש ובראשונה לציבור הדרוזי ולבני המיעוטים האחרים, אשר שלחו אותי לכאן כדי לייצגם וכדי לעמוד על זכויותיהם. זאת אעשה בנאמנות. כאשר יושלם מאבקנו הצודק למען השוואת מעמדנו בכל תחומי החיים למעמד הציבור היהודי, יהיה זה גם ניצחון ההגינות וניצחון מדינת ישראל. תודה רבה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת אסעד אסעד. אני רוצה לברך אותך ולאחל לך כהונה מוצלחת ועבודה פורייה, ואני בטוח שהניסיון שלך בדברים שעסקת בהם בעבר יהיה לתועלת הבית הזה.

אסעד אסעד (הליכוד):

תודה רבה.

הי"ר ר' אדרי:

אני מזמין את סגן שרת החינוך והתרבות חבר הכנסת מיכה גולדמן להשיב על ההצעה לסדר-היום.

ברשותכם, חברי הכנסת, רצוני לברך את סגן שרת החינוך והתרבות. כידוע, חברי הכנסת, סגן שרת החינוך והתרבות מיכה גולדמן אינו חדש בבית הזה. תרומתו ידועה. ניסיונו במה שעסק בעבר היה לתועלת הבית הזה, גם ניסיונו כראש רשות מקומית שנים רבות ופעילותו בגליל יהיו בוודאי לברכה למשרד החינוך והתרבות וגם לבית הזה. בבקשה, אדוני.

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

תודה רבה. אדוני היושב-ראש, גם לך מגיעה ברכה עם כניסתך לתפקיד סגן יושב-ראש הכנסת.

תחילה אני רוצה לברך את חבר הכנסת אסעד אסעד לאחר נאומו הראשון כאן בבית. את אסעד אסעד אני מכיר שנים רבות. חבר הכנסת אסעד אסעד שירת את ביטחון ישראל שנים רבות וסיים את השירות הצבאי שלו בדרגת אלוף-משנה. הוא היה חבר המשלחת באו"ם, והיום הוא נציג נאמן של העדה הדרוזית, שלה יש עבר, הווה ועתיד משותפים אתנו. אני יודע גם מקרוב, כאיש הגליל, על התרומה החשובה שלו, כבן המשפחה המכובדת בבית-ג'ן, לעדה הדרוזית ולתושבי הגליל כולו.

אני רוצה לאחל לך הצלחה והשתלבות בבית הזה בארבע השנים הקרובות, ושתוכל להמשיך אותה מסורת של הצלחות והישגים שלך בחיים הציבוריים ובשליחות הממלכתית.

קודם כול, אני רוצה להתנצל כאן בשם שרת החינוך והתרבות שולמית אלוני, שרצתה מאוד להיות כאן על הדוכן ולהשיב על ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת אסעד אסעד, אבל בגלל התחייבות שלה לפגישה חשובה מאוד נבצר ממנה להיות כאן ולהשיב, והתבקשתי להשיב בשמה על ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת אסעד אסעד.

עד שנת 1975 פעל החינוך הדרוזי במסגרת המחלקה לחינוך ולתרבות לערבים. בעקבות המלצת שתי ועדות ציבוריות – ועדה מטעם הכנסת בראשותו של חבר הכנסת שכטרמן, זכרוננו לברכה, וועדה שמונתה על-ידי יועץ ראש הממשלה לענייני ערבים – החליטה הממשלה, בישיבה מס' 128, מיום

כ"א בחשוון התשל"ה, 26 באוקטובר 1975, ממשלה בראשותו של יצחק רבין, להוציא את הטיפול בדרוזים מהמחלקות הערביות. מאז הופרדה מערכת החינוך במגזר הדרוזי מן החינוך הערבי.

ועדה ציבורית בראשותו של פרופסור גבריאל בן-דור, רקטור אוניברסיטת חיפה לשעבר, בדקה את תפקודה והישגיה של מערכת החינוך הדרוזי במשך 15 שנות קיומה, והגישה את מסקנותיה לשר החינוך והתרבות בחודש יוני 1991. מסקנות הוועדה אינן עולות בקנה אחד עם קביעתו של חבר הכנסת אסעד אסעד, כאילו מערכת זו "נמצאת בתחתית הסולם ביחס למערכת החינוך במגזרים אחרים". נהפוך הוא, ועדת בן-דור העלתה על נס את הישגיה והתפתחותה הרבה בפרק הזמן הקצר מאז הקמתה. בסיכום הדוח קובעת הוועדה: הוועדה ציינת בסיפוק את הישגיו של השלב הראשון אותו עבר החינוך הדרוזי במדינת ישראל בשנים – – –

סאלח טריף (העבודה):

– – – פשוט מצטטים דברים לא רלבנטיים של הוועדה.

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

חבר הכנסת סאלח טריף, כסגן שר חדש שנכנס לתפקידו רק היום אחר-הצהריים – – –

דוד צוקר (מרצ):

זה זמן מספיק.

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

מאחר שאני יודע שהמדיניות – – –

דן תיכון (הליכוד):

אדוני סגן השר, זו הטעות הראשונה שלך, אני מקווה שזו תהיה האחרונה. לא היית צריך להסכים להשיב על ההצעה לסדר-היום.

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

מאחר שהנושא הדרוזי קרוב ללבי, אתייחס ואשיב.

היו"ר ר' אדרי:

סליחה, אדוני סגן השר. חבר הכנסת דן תיכון, תנו קרדיט לסגן השר.

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

חבר הכנסת סאלח טריף – ואני מבקש שגם חבר הכנסת דן תיכון יקשיב – מאחר שאנחנו יודעים שיש התחייבות של הממשלה הנוכחית לעשות ולהשקיע מאמץ מיוחד בטיפול מערכת החינוך במגזר הדרוזי ולהביא לשינויים כדי לאפשר מערכת חינוך טובה יותר, וכדי שהעדה הדרוזית, הילדים והתלמידים בבתי-הספר הדרוזיים יקבלו מערכת חינוך טובה יותר, ייעשה מאמץ, ואני יודע שזו גם המדיניות של שרת החינוך והתרבות, וזאת המדיניות המוצהרת של הממשלה הנוכחית.

סאלח טריף (העבודה):

אבל, אדוני סגן השר, יש לי בקשה אליך, הואיל ואני מעריך ומכבד אותך – – – ויש ליישם מייד את מסקנות ועדת בן-דור.

אסעד אסעד (הליכוד):

— — —

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

אני שומע את הדברים כאן. חבר הכנסת סאלח טריף וחבר הכנסת אסעד אסעד, אני מקשיב, והקשבתי גם לנאום שלך, מעבר לתשובה המסודרת שנמסרה על-ידי עובדי המשרד לשרה כדי שתוכל להשיב. מאחר שאנחנו בתחילת קדנציה, אני בטוח שבעזרה משותפת נוכל לקדם את מערכת החינוך כדי שבעוד שנה נוכל לבוא ולהציג שיפור גדול במערכת החינוך, ואני בטוח שבעוד שנה, כאשר תועלה הצעה כזאת לסדר-היום או כאשר יהיו שאילתות בנושאים הדרוזיים, נוכל לבוא ולמסור דיווח על מה שנעשה במשך השנה.

אסעד אסעד (הליכוד):

אנחנו רוצים חינוך כחול-לבן, זה הדבר היחיד.

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

זו היתה המדיניות של הממשלה.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני סגן השר, מותר להעיר לך הערה?

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

שנייה, אני מבקש.

זו היתה החלטת הממשלה מ-26 באוקטובר 1975, ואנחנו יכולים רק להצטער – – –

אסעד אסעד (הליכוד):

— — —

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

מאחר שאני מכיר את המערכת מבפנים, כמי שמלווה את הנושאים האלה בתפקידי הקודמים, האחרים, הדברים אינם חדשים לגבי, ואני בטוח שהיום, לאחר התשובה המסודרת הזאת, ניכנס לפעולה המעשית, כדי שנוכל לתת תשובות ודיווחים מדי תקופה, גם במסגרת ועדת החינוך והתרבות של הכנסת וגם דיווחים שנתיים מעל במת הכנסת.

בבקשה, חבר הכנסת דן תיכון.

דן תיכון (הליכוד):

אני רוצה להפנות את תשומת לב משרד החינוך והתרבות לדוח קשה ביותר של מבקרת המדינה לשנה הזו. אני מקווה שתיקחו את זה לתשומת לבכם. זה החלק הקשה ביותר בדוח מבקרת המדינה. קחו לתשומת לבכם.

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

אחד הדברים הראשונים, שגם ראש הממשלה קבע – דבר שלא היה לו תקדים בממשלות ישראל, בכלל זה ממשלות של מפלגת העבודה בעבר – הוא שלמעשה יהיה מעקב על מה שקורה במשרדי הממשלה, גם ועדה של מנכ"לים וגם התייחסות של לשכת ראש הממשלה ושל משרדי הממשלה לדוחות מבקרת המדינה.

דוד צוקר (מרצ):

אני רוצה להוסיף הערה לזו של חבר הכנסת דן תיכון. פרט לדוח על משרד השיכון, הדוח על חינוך לערבים הוא הקשה ביותר, והתקופה המוגדרת כקשה ביותר היא דווקא התקופה של יצחק נבון, אפילו יותר מתקופתו של זבולון המר, ועל המפלגה שלך מוטלת משימה כבדה מאוד לתקן את מה שנעשה. לא נוח לי לומר זאת, אבל מוכרחים.

קריאה:

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

חבר הכנסת צוקר, לכן התייחסתי ואמרתי מה שאמרתי, כדי שלא להופיע כאן כחבר כנסת המייצג מפלגה מסוימת. אמרתי במפורש, שפעולת המעקב שתיעשה על-ידי הממשלה לגבי דוחות מבקרת המדינה היא תקדים ראשון, גם כלפי תקופות של ממשלות העבודה בעבר. לכן לא ניסיתי ליצור פה מצב שמדברים על תקופה מסוימת. אנחנו מדברים עם הפנים לארבע השנים הקרובות.

אני ממשיך. בסיכום הדוח קובעת הוועדה: הוועדה מציינת בסיפוק את הישגיו של השלב הראשון אותו עבר החינוך הדרוזי במדינת ישראל בשנים התשל"ז-התשמ"א, ומשוכנעת כי ההמלצות שגובשו לאחר חקירה ועיון בממצאים וחוות הדעת שעמדו לרשותה – יאפשרו זינוק של החינוך הדרוזי לשלב ההתפתחות הבא: קירוב רמת הישגים של המגזר הדרוזי לרמת הישגים של החינוך העברי.

שר החינוך והתרבות דאז אימץ את המלצת הדוח והקים ועדת מעקב לביצוע ההמלצות, ובחודש מרס 1992 פורסם חוזר מנכ"ל מיוחד: "תוכנית החומש לקידום החינוך במגזר הדרוזי". בהתאם לתוכנית זו הוקצו המשאבים המתאימים לפיתוח החינוך הטכנולוגי, לבינוי חדרי לימוד – כ-141 כיתות – ולתוספת תקציבית לקרן המלגות לסטודנטים דרוזים, לספריות בתי-הספר, השתלמות מורים, תוכניות לימודים וספרי לימוד, שירות פסיכולוגי ייעוצי – מה שקרוי שפ"י – מרכזים פדגוגיים, מתנ"סים, תלמידים מחוננים ומחשוב בתי-ספר. כן הוקצו שעות יוח"א – יום חינוך ארוך – לכל בתי-הספר הדרוזיים, הוחל בביזור המערכת למחוזות, ונקבעו הנחיות לשיפור רמת עובדי ההוראה, בכלל זה מנהלים ומפקחים.

בעניין ההשכלה הגבוהה – נכון אומנם כי עד לפני חמש שנים היה אחוז הסטודנטים הדרוזים הנמוך ביותר בארץ, אך שורשי הבעיה נעוצים בכמה סיבות היסטוריות, חברתיות וכלליות, כגון חוסר מודעות לחשיבות ההשכלה הגבוהה, השמרנות הדתית המונעת מרוב הבנות יציאה מן הכפר ולימודים בעיר, גיל נישואים נמוך שאינו מאפשר המשך לימודים אחרי השירות הצבאי לרוב המשתחררים שהחלו בתקופת שירותם לבנות משפחה ובית, חוסר ההיענות של שלטונות צה"ל לדחות שירותם של המעוניינים ללמוד שלא באמצעות העתודה האקדמית, וסיבות כלכליות ואחרות.

עם זאת, מצב זה השתנה בשנים האחרונות וחל שיפור משמעותי מאוד, הן בגלל הטיפול האינטנסיבי בשיפור תנאי הלימודים בבתי-הספר והגדלת המלגות לסטודנטים דרוזים, והן בגלל הגברת המודעות לחשיבות ההשכלה הגבוהה בקרב הבנים והבנות גם יחד.

לדוגמה אפשר לציין את הודעתו של נשיא אוניברסיטת חיפה, פרופסור עוזר שילד, בטקס חלוקת המלגות לסטודנטים דרוזים ב-24 במאי 1992, כי מספר הסטודנטים הדרוזים עלה בשלוש השנים האחרונות בקצב מסחרר, וכי בשנת התשנ"ב לומדים 258 סטודנטים דרוזים – מתוך 1,352 סטודנטים לא-יהודים.

אסעד אסעד (הליכוד):

זה כולל מכינות. סטודנטים מן המניין אין יותר מ-300.

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

שיעור הסטודנטים הדרוזים בין הסטודנטים הערבים הגיע ל-19%, בעוד הדרוזים מהווים פחות מ-10% מכלל האוכלוסייה הערבית.

מאיר שטרית (הליכוד):

אדוני סגן השר, אתה חי בגליל, עוזב את הניירות, אתה מרוצה מהמצב?

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

המצב אינו שונה בהרבה באוניברסיטאות אחרות.

לפני שאני אעביר את ההצעה, אני רוצה לומר כמה דברים נוספים. איש מאתנו כאן בבית, בוודאי משרד החינוך וממשלת ישראל – איננו מרוצים מהמצב שאנחנו נמצאים בו היום בקרב העדה הדרוזית. לכן גם ממשלת ישראל, באמצעות הרשויות המקומיות ובאמצעות משרד החינוך והתרבות, תעשה מאמץ מיוחד כדי לשפר את המצב הנוכחי. זה גם מחייב שינוי בגישה מבחינת העדה עצמה. זה לא קל.

לכן הפורום שקם עכשיו במשרד ראש הממשלה – ועדת המנכ"לים לנושא הדרוזים – ייתן יד לחיזוק אותה מגמה שאנחנו מתייחסים אליה.

אסעד אסעד (הליכוד):

זה לא נותן פתרון. ועדת המנכ"ל מתכנסת כבר 15 שנים.

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

אני מציע, חבר הכנסת אסעד אסעד, מאחר שאתה חבר כנסת חדש – בירכתי אותך רק לפני דקות מספר, ואני בטוח שתעשה מאמץ ותגיע להישגים בכנסת הנוכחית. יש לנו עוד דרך ארוכה בשיתוף פעולה, ואני מקווה שנעשה הכול כדי שנוכל לבוא ולומר, שבעקבות ההצעה לסדר-היום שלך והצעות לסדר-היום אחרות – ונמצא פה סגן יושב-ראש הכנסת, חבר הכנסת סאלח טריף – אני בטוח שיחד עם ראשי הרשויות, ואנחנו במשרד החינוך והתרבות, נקדם ונעשה כך שנוכל לבוא ולומר בעוד שנה לאילו הישגים הגענו בקרב העדה הדרוזית בתחום מערכת החינוך, כמו שאני רוצה לראות הישגים במערכות חשובות אחרות לכולנו יחד.

לכן אני מציע להעביר את הנושא לדיון מעמיק וממצה בוועדת החינוך והתרבות. תודה רבה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לסגן שרת החינוך והתרבות, חבר הכנסת מיכה גולדמן. חבר הכנסת אסעד אסעד, אתה מסכים להעביר את הצעתך לוועדת החינוך והתרבות?

אסעד אסעד (הליכוד):

מסכים.

היו"ר ר' אדרי:

הצעה אחרת לחבר הכנסת רחבעם זאבי. בבקשה.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, ממשלה באה, ממשלה הולכת, כל הממשלות מבטיחות לעדה הדרוזית הבטחות יפות מאוד. זה קורה אחת לארבע שנים, לפני הבחירות, זה קורה גם בין בחירות לבחירות, כאשר מישהו מעלה הצעה לסדר-היום, ויש הסכמה מקיר לקיר בכל הבית הזה שהדרוזים הם בשר מבשרנו. הם משרתים אתנו כתף אל כתף בצבא-הגנה לישראל ובשאר זרועות הביטחון, ואין שום סיבה שבעולם שאחרי 44 שנים של קיום המדינה, כאשר הם הולכים אתנו כל השנים האלה לכל המלחמות ונתנו את הביטוי לזה בכל גזרות הלחימה, ויש להם ייצוג בכל בתי-הקברות – אין שום סיבה שכל פעם יהיה דיון מזווית אחרת: פעם על הביוב, פעם על תכנון הכפרים, פעם על החינוך. הגיע הזמן שאחת הממשלות – כל הממשלות מתחייבות לזה, אבל הפעם יש לנו ממשלה זריזה נורא; היא מספיקה לייבש יישובים תוך שבוע, ועוד כל מיני דברים. בואו תראו את עצמכם לוקחים את הנושא הדרוזי והופכים אותם בשר מבשרנו בכל התחומים – בחינוך, בתכנון הכפרים, בכבישים, בחשמל, במים, בפיתוח, בכל הנושאים למיניהם.

הצעתי להוריד את הנושא מסדר-היום רק כהצעה טכנית, אבל אני רוצה להעלות את זה ל"סופר" סדר-היום, מפני שהשתתפתי בבית הזה בשני דיונים על הדרוזים. כולם מסכימים, אבל כשזה מגיע לביצוע, זה נדחה לכנסת הבאה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת זאבי.

חברי הכנסת, בפנינו שתי הצעות: האחת – להעביר את הנושא לוועדת החינוך והתרבות, והשנייה – לקיים דיון במליאה.

דן תיכון (הליכוד):

תשאל אם הוא מסכים להעביר לוועדה.

היו"ר ר' אדרי:

הודעתי שיש הסכמה להעביר את הנושא לוועדת החינוך והתרבות. חבר הכנסת זאבי ביקש הצעה אחרת. הצעה אחרת יכולה להיות להסיר את הנושא מסדר-היום או לקיים דיון במליאה. אני שואל את אדוני, אתה בעד הסרת ההצעה?

רחבעם זאבי (מולדת):

הייתי בעד הסרה, אבל אני משתכנע להעביר לוועדה.

היו"ר ר' אדרי:

אני מבין שיש בפנינו רק הצעה אחת: להעביר את הנושא לוועדת החינוך והתרבות. אני מעמיד אותה להצבעה.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – רוב

נגד – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החינוך והתרבות נתקבלה.

פיטורים בשירות המדינה

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא: פיטורים בשירות המדינה. הוקצתה שעה אחת לדיון. אני מזמין את חברת הכנסת לימור לבנת, בבקשה.

לימור לבנת (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה – – –

דן תיכון (הליכוד):

אנחנו מבקשים לדעת מי השר ששייב.

לימור לבנת (הליכוד):

מי השר ששייב, באמת?

היו"ר ר' אדרי:

זה דיון במליאה.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, בכל זאת שר צריך להשיב בסוף הדיון.

היו"ר ר' אדרי:

אדוני צודק. אני אדאג לכך שבתוך כמה דקות יהיה שר נוכח. אני רואה את שר המשטרה והתקשורת באולם. אנחנו יכולים להמשיך את הדיון. בבקשה, גברתי.

לימור לבנת (הליכוד):

בשבוע שעבר העליתי על סדר-היום הצעה לדון בפיטורים פוליטיים בשירות המדינה, שנעשים על-ידי הממשלה החדשה; פיטורים פוליטיים של אנשים המזוהים עם הליכוד, אנשים שפוגעים בפרנסתם רק בגלל זהותם הפוליטית, ולא משום סיבה אחרת.

מדובר במנהל ובמזכיר מועצת הגליל, מועצה שהוקמה על-פי חוק הגליל. מדובר ב-11 מפקחים על עבודת ערביי יש"ע בשירות התעסוקה, ביחידה המיועדת לכך. מדובר בכהונתו של הקונסול הכללי בשיקגו, ד"ר יצחק בן-גד. זאת כנראה רק ההתחלה.

הנה השיב לי על ההצעה לסדר-היום השר שטרית, ואמר שהאנשים האלה כולם, כל אלה שדיברתי בהם, אינם מוכשרים ואינם מתאימים לתפקידם.

חברי הכנסת, זה יכול להיות? האם יכול להיות שכולם אינם מוכשרים ואינם מתאימים לתפקידם? הרי זאת הממשלה המבטיחה ביותר בישראל והממשלה שאינה מקיימת ביותר בישראל. איזה הספק יש לממשלה, שבתוך עשרה ימים הספיקה להיווכח שדווקא אלה שמזוהים עם הליכוד אינם ממלאים את תפקידם; בו-זמנית, הספיקה למנות ממשלה של 17 שרים ועוד 11 סגני שרים, וגם זאת רק ההתחלה.

אכן, שינוי בסדרי העדיפויות, כפי שהבטיחה הממשלה לציבור. לפגוע בפרנסתם של אנשים – זה שינוי בסדרי עדיפויות? הרי אתם אמרתם שתהיו אחרים.

הבטחת לי שיהיה פה שר שישמע את הדברים, אדוני היושב-ראש. אולי באמת כדאי לבקש מאחד השרים שיהיה כאן.

היו"ר ר' אדרי:

אני בהחלט מסכים אתך. אני חושב שהוא צריך להיות גם נוכח כאן.

לימור לבנת (הליכוד):

לא צריך שום דבר, כדאי שהוא ישמע. הרי אתם אמרתם שתהיו אחרים, הרי אתם הבטחתם, הרי אתם התחייבתם, הרי אתם אמרתם שאתם תשנו את הנורמה, תשנו את הסגנון, אתם תלכו לממשלה בגודל אחר. הכול יהיה אחרת – כך הבטחתם לעם ישראל. אבל אתם מפטרים וממנים, יורים ובוכים, מבטיחים ולא מקיימים.

הבטחתם לשים קץ לסיאוב, לשחיתות, לבזבז כספי הציבור. הבטחתם לייעל, ובמקום זה עוד 11 סגני שרים מיותרים.

יצחק רבין דיבר על ממשלה קומפקטית, ובנאום הניצחון שלו אמר שימנה שרים רק על-פי כישוריהם; כישורים אישיים הוא אמר. אני אומרת לכם, שזאת איננה קואליציה קומפקטית, זאת גועליציה אנטיפתית.

בייגה שוחט, שר האוצר, הגיב בזעם כשאמרו לו שימנו לו שני סגני שרים במשרד האוצר. טוב, אז ויתרו לו, ועכשיו יש רק סגן שר אחד במשרד האוצר. מסכן נסים זוילי. רמון רצה את מסאלחה, פרס רצה את ביילין, חריש רצה את לובלסקי, פרס רצה את זוילי, רבין רצה את מיכה גולדמן. זוגות זוגות ברא אותם – שניים בחינוך ושניים בבינוי ושיכון, שניים במשרד ראש הממשלה וכמעט שניים גם באוצר, ועוד היד נטויה.

והרי עוד אין שר עבודה ורווחה ועוד אין שר ביטחון ועוד אין שר דתות ועוד אין שר משטרה. והרי עדיין יהדות התורה המאוחדת או המפולגת לא הצטרפה לקואליציה. ועוד מצפים במפלגת העבודה לצומת ומצפים למפד"ל. לאיזו ממשלה נגיע? 40 שרים וסגני שרים?

אני רוצה לצטט פה, אדוני היושב-ראש, דברים שנאמרו בדיון שהיה בכנסת ב-2 ביולי 1990, לאחר בחירת ממשלת הליכוד. אמר בדיון הזה חבר הכנסת אברהם בורג: בדרך כלל, כאשר ממשלה ממנה סגן שר, בזהירות, זעיר פה וזעיר שם, היא עושה זאת כדי לחזק שר שעומס העבודה כבד עליו, כדי שייטול משימות.

אבל הוא לא היה היחיד. אמר גם השר שמעון שטרית, אז חבר הכנסת: לכן אני רוצה להביע את מורת רוחי מריבוי סגני השרים שאין בו טעם, חוץ מאשר הסחר-מכר הפוליטי כדי לקיים את הממשלה, כיוון שברוב המקרים אין לכך הצדקה.

ואכן, אין לכך הצדקה. הליכוד מינה סגני שרים לצרכים קואליציוניים, מחוסר ברירה קואליציונית. הליכוד לא מינה שישה סגני שרים מתוך הליכוד, סתם כך כדי לארגן להם לשכות, פלאפונים, נהגים,

עוזרים, מזכירות. והרי אני שומעת שאין אפילו מספיק לשכות. צריך לבנות, צריך להקים, צריך לקנות ריהוט. כתוב שמדובר ב-6 מיליון שקלים בשנה – זה שינוי בסדרי עדיפויות?

ההבטחות שלכם בעניין גודל הממשלה שוות בדיוק כמו ההבטחות האחרות שלכם. אתם דיברתם על אבטלה, ואמרתם שתחת שלטון המערך לא יהיו מובטלים. אין מובטלים? גם זה בלוף. הרי רק לפני כמה ימים אמר שר האוצר בכל אמצעי התקשורת, שצפויות שנתיים קשות למשק ושיפור יהיה רק ב-1994. אם כן, איפה הפתרון למאות אלפי המובטלים? איפה מאות אלפי העולים שכבר היו אמורים להגיע לארץ? רק ב-1994, אומרים לנו.

אמרתם שהפריימריס ישחררו את המועמד מתלות במנגנון. והנה, לא שחררו 11 סגני שרים. אין שום קשר בין הרקע של סגן השר לבין הנושא של המשרד שהוא מטפל בו. 11 סגני שרים מיותרים. אתם משנים סדרי עדיפויות? אתם יורקים לציבור בפרצוף, כאילו קומפקטיות, כאילו שינוי, כאילו אחרת.

מפלגת העבודה, אתם עבדתם על הציבור בעיניים. אתם מבזבזים כספי ציבור, או כמאמר "הגשש": הכול יעני ישראל בלוף, והמשך יבוא מחר. תודה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחברת הכנסת לימור לבנת. אני מזמין את חבר הכנסת מאיר שטרית, ואחריו – את חבר הכנסת יוסי כץ.

דן תיכון (הליכוד):

בכל זאת, אדוני היושב-ראש, אין כאן שר.

היו"ר ר' אדרי:

הממשלה לא חייבת להשיב, היא גם לא חייבת להיות נוכחת.

מאיר שטרית (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית, אני מצטער על כך שאין אף לא שר אחד שמאזין לדיון הזה.

אביגדור קהלני (העבודה):

יש כמה עם פוטנציאל.

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, אני קיבלתי שוב הערה, והיא צודקת, גם מחבר הכנסת משה קצב, על כך שלא נוכח אף לא שר אחד במליאה.

רוני מילוא (הליכוד):

אני מבקש להפסיק את הדיון עד שיהיה שר. עשינו זאת בעבר.

מאיר שטרית (הליכוד):

אני מסכים.

היו"ר ר' אדרי:

לא, לא. מעולם לא הופסקה ישיבה מפני שלא נכח שר. חברי הכנסת, אני מבין אתכם.

קריאה:

אבל יש סגן שר.

היו"ר ר' אדרי:

בהחלט, יש סגני שרים, אבל ראוי ורצוי שגם שר יהיה נוכח במליאת הכנסת, בכל דיון של הכנסת. אני אסב תשומת לבו של ראש הממשלה, שבעתיד צריך להיות נוכח בכל דיון שר מהממשלה.

רוני מילוא (הליכוד):

כמחאה אני יוצא. אני לא יכול לסבול שאין פה שום שר.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לך.

מאיר שטרית (הליכוד):

האמת היא, שהיה רצוי אפילו שראש הממשלה יהיה נוכח, כי זה דבר שמופנה אליו כראש הממשלה. אין לנו טענות לסגני השרים ולא לחברי הכנסת, אבל ראש הממשלה צריך להיות נוכח בדיון הזה.

מיכה גולדמן (העבודה):

אני מוכן שתבדוק כמה פעמים היה ראש הממשלה היוצא נוכח במליאה.

מאיר שטרית (הליכוד):

כמו שאומרים: DON'T HOLD YOUR BREATH – אל תחזיק את הנשימה שלך בגלל זה. אני לא מוכן להתערב, אבל אני מוכן להתערב על זה כי אני לא בטוח שאתה תהיה צודק.

מיכה גולדמן (העבודה):

בחדש אחד – – –

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, סדר-היום ארוך.

מאיר שטרית (הליכוד):

לדעתי, כאשר ראש הממשלה נבחר, הוא קיבל קרדיט עצום בציבור. הוא אמר לציבור: אני רוצה להקים ממשלה קומפקטית עם מספר שרים קטן לפי כישורים. הוא התכוון לקישורים ולא לכישורים. עובדה היא שנשארו מחוץ לממשלה הזאת כל הנציגים מערי הפיתוח, עובדה היא שאין בממשלה הזאת אף לא שר אחד מערי הפיתוח. עובדה היא שאנשים שנבחרו במקום גבוה בפריימריס, אך לא היו להם הקשרים המתאימים, נשארו מחוץ לממשלה. אני לא רוצה, חלילה, לפסול אף לא אחד מבין השרים שנבחרו, אבל ודאי שאינני יכול לומר שכל שר מתאים לתפקידו. לו הייתי צריך לבחור מבין

חברי מפלגת העבודה אנשים מתאימים לתפקיד, אני הייתי בוחר נבחרת אחרת, כי אני חושב שהמינויים לא נעשו לפי התאמה.

אני יודע שחלק מהחברים בוודאי מסכימים לביקורת הזאת. לא יכול להיות שמספר שניים ברשימה נשאר בחוץ. למה? כי הוא אולי שייך למחנה פרס.

אברהם בורג (העבודה):

הוא נשאר בהתנדבות בחוץ, מה אתה מתערב?

מאיר שטרית (הליכוד):

הא, הנה הוא. אפילו תישבע על זה, אני לא אאמין לך.

היו"ר ר' אדרי:

סליחה, עכשיו אנחנו יודעים שאתה לא הסכמת להצטרף לממשלה, חבר הכנסת בורג.

אברהם בורג (העבודה):

אני רציתי להקל על ראש הממשלה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לך, תודה.

מאיר שטרית (הליכוד):

אפילו תישבע על זה, אינני מאמין לך.

אבל תוסיפו על זה, אחרי שהוקמה ממשלה כפי שהוקמה, אני חושב שהמעשה האחרון של מינוי כמות כל כך גדולה של סגני שרים הביא את הממשלה הזו להרכב מונסטרי. לא היה דבר כזה אפילו בתקדימים של הממשלות הבלתי אפשריות, הקואליציות הבלתי אפשריות של הליכוד.

יש ממשלה שיש בה היום 17 שרים, יש ארבעה תיקים שעדיין פתוחים. ואם ירצה השם וירצה הרב שך וירצה הרב דרוקמן, אולי גם אגודת ישראל תיכנס לממשלה. אולי גם הרב רפול ירצה, ואז תיכנס גם צומת. ארבעה שרים עדיין מחכים. ברור שאם ממנים ארבעה שרים, תוסיפו עליהם, על כל שר, עוד שני סגנים, זה אומר עוד שמונה סגנים. יהיה מצב, שלממשלה יהיו למעלה מ-35 שרים וסגני שרים.

אני מציע לראש הממשלה למנות את כל חברי הקואליציה שרים וסגני שרים, ואז יהיה לממשלה תמיד רוב מוחלט בכנסת. לא יהיה אפשר להביס את הממשלה בכנסת. כולם יהיו חייבים לבוא ולהצביע ולהעביר כל דבר.

יש לי הרושם, אני מוכרח להגיד לחברים בכנות – – –

אלי גולדשמידט (העבודה):

כמה סגני שרים היו אצלכם?

מאיר שטרית (הליכוד):

בממשלת הליכוד האחרונה – ואתה יודע שהייתי בין המתנגדים להסכם ההוא – היו 22 שרים ושבעה סגני שרים; הגענו ל-29.

קריאה:

33.

מאיר שטרית (הליכוד):

33. ראש הממשלה של הליכוד לא אמר שהוא הולך להקים ממשלה קומפקטית. הוא לא אמר שיבחר ממשלה לפי כישורים. להיפך, הוא אמר שהוא נאנס, אין לו ברירה אלא לעשות את ההסכמים האלה ולשלם את המחיר. אתם לא נאנסתם. הקמת הממשלה הראשונה לא נאנסה בשום דבר. אגב, אני חושב שרבים מחברי מפלגת העבודה בכנסת מסכימים לביקורת הזאת.

שנית, תבינו, רבותי, שגם למנות בכל משרד ובחלק מהמשרדים שני סגני שרים – אני לא רואה מה יש להם לעשות. אני מניח שיתחילו מריבות. עד עכשיו היו מריבות בין סגני השרים לבין המנכ"לים. לפחות אדם אחד מבין חברי מפלגת העבודה שמע לעצתי ולא הלך להיות סגן שר.

אני חושב שמי שחפץ ביוקרתו, עדיף לו לוותר על התפקיד הזה בקלות רבה, כי, לדעתי, במעמד הקיים היום, סגני שרים, ברבים מהמקרים, מוצאים את עצמם נאבקים על מעמדם נגד מנכ"ל המשרד ומוצאים את עצמם בתקן של נער שליח העונה על שאלות בשם השר. אני חושב שסגני השרים, במצב הנוכחי, תפקידם איננו מוגדר, והייתי שמח אילו היה ראש הממשלה מקפיד, שכל שר יטיל על סגן השר תפקיד ויגדיר לו מהו תחום האחריות שלו באותו משרד, כדי שנדע למה הוא אחראי, במה אפשר לפנות אליו, מה הוא יעשה – אני בטוח שגם סגני השרים היו שמחים לו היתה להם הגדרת תפקיד.

במצב הנוכחי, מניסיון העבר בממשלות הליכוד, הרבה מאוד סגני שרים מצאו את עצמם בעצם חסרי תעסוקה. לכן אני חושב, אף שמונו עכשיו סגני שרים, מוטב לראש הממשלה ומוטב למפלגת העבודה ש"תעשה חושבים" מחדש, אולי באמת מיותר למנות מספר גדול כל כך של סגנים. זה גם פותח פתח לעתיד. אגב, הנחתי היום על שולחן הכנסת הצעת חוק להגבלת מספר סגני השרים בממשלה למחצית מספר חברי הממשלה ולחייב אישור של כל סגן שר לא רק על-ידי הממשלה אלא גם על-ידי הכנסת, כדי להבטיח שייפסק התהליך הזה של אינפלציה בסגני השרים.

אני מאמין שכל סגן שר שהולך לתפקיד באמת מתכוון לטוב, מתכוון להשקיע את נשמתו בעבודה. אתם תיווכחו מהר מאוד, רבותי סגני השרים, שלא יהיה לכם מרחב מחיה גדול כל כך כמו שאתם מתכננים במשרדי הממשלה, ויהיה לכם קשה מאוד לתפקד. אני מציע שכל מי שמגיע למסקנה זו יוותר על התפקיד, ואז יבינו מהר שנעשתה פה שגיאה.

אברהם בורג (העבודה):

מקומים איגוד מקצועי.

מאיר שטרית (הליכוד):

כדאי.

אביגדור קהלני (העבודה):

מאיר שטרית (הליכוד):

ידידי חבר הכנסת אביגדור קהלני, הרי אני שותף לכאב שלך שאתה לא שר בממשלה, ואני חושב שראש הממשלה עשה שגיאה עצומה בעניין שלך. אתה אומנם חדש בכנסת, אבל אתה לא חדש בחיים הציבוריים בארץ. אגב, אני נמנה עם אלה ששמחים על השגיאה של אי-מינויך לשר, כך יהיה לנו סיכוי טוב יותר לחזור בעוד ארבע שנים לממשלה, אולי מהר יותר. לכן אני לא מצטער שלא מינו אותך לסגן שר ונעשה לך עוול. מוטב שהציבור ישמע ויראה.

דבר אחרון, אני יודע שהנושא הוא מינויים פוליטיים. אני שלם לחלוטין עם זה שהממשלה החדשה, זכותה ואפילו חובתה להחליף את הצמרת של העובדים בשירות הציבורי, את המנכ"לים. מר בגין, זיכרונו לברכה, כאשר התמנה לראש הממשלה, טבע מושג שאמר: לא נבחרנו בשביל לערוף ראשים. אבל הוא היה אדם מיוחד במינו, עם אישיות מיוחדת במינה ועם אמונה מוחלטת בדמוקרטיה, אמונה בהגנה על זכויותיו של אדם. ובאמת, ממשלת הליכוד הראשונה, בראשותו של מר בגין, לא הורידה מתפקידו כמעט שום מנכ"ל במשרדי הממשלה. השאירו את נגיד בנק ישראל במקומו ואת מנכ"ל משרד האוצר במקומו. אני חושב שזכותו של שר להחליף את המנכ"ל שלו, אין על זה ויכוח כלל, וזכותו של שר לקחת את צוות היועצים והעוזרים הקרובים שלו. אין על זה ויכוח, על זה לא נתווכח אתכם.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אתם הגעתם עד השי"ן-גימ"לים.

מאיר שטרית (הליכוד):

לא, אל תגזים, חבר הכנסת אבי יחזקאל. כאשר הגיע הליכוד לשלטון לא היה כמעט אף אחד מנציגי הליכוד בממשלה.

אני מבקש ומציע לממשלה הנוכחית שלא ללכת, כפי שאתה אומר, עד השי"ן-גימ"לים, לא להוריד אף אחד מתפקידו מפני שהוא ליכודניק. לגבי הצמרת, ברור שזה יקרה, כי המנכ"ל צריך להיות מזוהה עם השר. אבל אל תרדו לחברות ממשלתיות. אנשים בחברות ממשלתיות אמרו לי, שקיבלו הודעות לארוז ולהסתלק, כי נגמר זמנם. אל תרדו לזה, ומי שנבחר היום, מהליכוד או מהמערך, ברגע שהוא משרת ציבור הוא צריך לשרת את השר בנאמנות, ולא חשוב איזו זהות פוליטית יש לו. אני מבקש, אל תחזרו עם הסכינים הארוכות. אני בטוח שהצוות היושב פה רחוק מאוד ממפא"י ההיסטורית, שאז אפשר היה להיכנס לממשלה רק עם תעודה. היום כולנו באותה סירה, כולנו באותה ממשלה, כולנו באותה מדינה, והמדינה, בסופו של דבר, היא הערך העליון, לא המפלגה.

אני מקווה שייעשה שיקול הדעת הנכון למנוע פיטורים ופגיעה בפרנסתם של אנשים רק בגלל זהותם הפוליטית.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת יוסי כץ.

אני רוצה להפנות את תשומת לב הסיעות שלא מסרו שם של דובר מטעמן: סיעה לא יכולה לדבר, רק חבר כנסת יכול לדבר. הסיעה הזו תפסיד את רשות הדיבור אם האדם לא יהיה.

בבקשה, חבר הכנסת יוסי כץ. למען הסדר הטוב – יש לך שמונה דקות. אתה יכול לפתוח את פִּיךְ ויאירו דבריך המלומדים.

יוסי כץ (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, גם אני שותף לדעת קודמי, שזה איננו מעורר כבוד ששולחן הממשלה היה ריק בפתיחת הדיון. אני שמח ששר האוצר הצטרף.

אני רוצה לציין לשבח את חברת הכנסת לבנת, על כך שהעלתה על סדר-היום הציבורי את נושא המינויים הפוליטיים. על זה נאמר "טול קורה מבין עיניך", וכל כך למה? משום שבהגישה את ההצעה היא נתנה לכנסת את ההזדמנות הבלתי חוזרת לדון בשתי סוגיות שכרוכות זו בזו: שאלת הפיטורים הפוליטיים ושאלת המינויים הפוליטיים.

אגב, הפיטורים הלוהטים ביותר היו כאשר החליף מחנה שרון את מחנה לוי במשרד השיכון. הפיטורים הפוליטיים הגרועים ביותר שאני נתקלתי בהם בעבודתי היו כאשר ראשי רשויות מקומיות של הליכוד פיטרו באופן סיטוני או העבירו מתפקדיהם עובדי עירייה ותיקים ומסורים באזור שלנו, באזור הקריות. ולצער, אני מוכרח לציין בפניכם, שאחד מעובדי העירייה נפטר מהתקף לב זמן קצר לאחר אותם אירועים.

אבל היום לא באתי לנאום בשם סיעתי וגם לא בשם חברי מפלגתי. אני עומד כאן בשם עשרות אלפי עובדים מסורים ונאמנים, שהשקיעו את כל מרצם וכישוריהם בשירות הממלכתי, בשירות הציבורי. העובדים האלה זכאים להתקדם בסולם הדרגות והתפקידים על-פי כישוריהם, השכלתם וניסיונם. בשנים האחרונות נרמסו זכויותיהם של העובדים האלה, ואת מקומם תפסו מקורבים למיניהם: במקרה הטוב, מקורבי השרים; במקרה הרע, חברי מרכז, אחיותיהם, הילדים, החותנת, מי לא. הכול בזכות הקשר שלהם למפלגה הנכונה – לליכוד.

די אם נעיין בדוחות מבקרת המדינה כדי להבין את היקף התופעה ההרסנית. אם אתם רוצים – כמה צימוקים. אילו כישורים צריך, לדעתכם, סמנכ"ל ברכבת ישראל או מזכיר מועצת הרכבת? משפטן – לא; מומחה לכוח אדם – גם כן לא. הוא צריך להיות עוזר רוקח, שום דבר אחר. פקיד השמה בשירות התעסוקה, ויש רבים כאלה, אילו כישורים צריכים להיות לו? כישורים בניהול כוח אדם – לא; עובדת סוציאלית – לא ולא. די בכך שהעובדת תהיה זבנית או תופרת, העיקר שבעלה יהיה חבר מרכז הליכוד. כל מה שאני קורא בפניכם הוא מתוך הדוח של מבקרת המדינה, והרשימה ארוכה מאוד, מפה ועד להודעה חדשה; ייקח כמה שעות לקרוא, אחד לאחד, את רשימת התפקידים שהכישורים היחידים לקבלתם היו קרבה משפחתית או קרבה אחרת לחברי מרכז, לשרים ולפעילים.

אבל, על שתי דוגמאות אני יכול לפסוח. האחת, ראש עירייה בישראל, שכיהן בעת ובעונה אחת גם כמנכ"ל "המשקם", בתקופה קצרה מאוד הוא הצליח לקלוט או לקדם כ-20 חברים ומקורבים, שהקשר בינם לבין עיסוקי חברת "המשקם" – ומי שידע, יש לה תפקיד חשוב מאוד מבחינה חברתית – הקשר הוא מקרי בלבד. יש להם תכונה חשובה אחת: כולם קרובים, תרתי משמע, או מקורבים לראש העירייה, וכולם קודמו על חשבון עובדים ותיקים ומקצועיים.

המקרה השני זכה להכרה בפסק-דין מנחה של בית-הדין הארצי לעבודה. בפרשה זו הוכח, שבתיק האישי של המקורב היו המלצות מפלגתיות; שימו לב: לשון בית-הדין. ב-28 באוגוסט 1986 פנה יושב-ראש סיעת הליכוד במועצת פועלי חיפה בכתב למנכ"ל המוסד לביטוח לאומי מר מרדכי צפורי, בסוגריים מוטק'ה – הכול ציטוט – וגילה את אוזנו כי אישיות בכירה מאוד ביקשה לקדם את אחד מאנשי הליכוד, וגם המנהל נתבקש לסייע בכך.

ובמקום אחר כותב יושב-ראש סיעת הליכוד: "לא אחת חזרנו וטענו בפני השר, שאילו נפתרה הבעיה של אותו אדם בסניף חיפה לא היה צורך לערב גורמים בכירים והיה ניתן לפתור את הבעיות של סניף חיפה". מה הפלא שעובד כזה, שמונה בגלל הקשר הפוליטי, כותב למי שמינה אותו, חבר מרכז הליכוד, כך: "אדוני הסמנכ"ל, ייתכן שמנהל הסניף חושב לנצל את היעדרותו של המנכ"ל לטפס עלי, אזי כדאי להזכיר למנהל הסניף כי לא אלמן ישראל והזורע רוח סופו שיקצור סופה". את זה הוא כותב לגבי הממונה שלו, מנהל הסניף. ובכן, הדברים מדברים בעד עצמם.

אני ער לכך שבעבר חטאה גם מפלגתי במקרים מועטים של מינויים פוליטיים. אך אלה היו בתפקידים הבכירים ביותר, ואחרי תקופה מסוימת, כשמדינת ישראל נכנסה לתלם, הדברים האלה נפסקו והיתה רגיעה.

הליכוד פרץ כל סכר והגיע עד לדרגות ולתפקידים הנמוכים ביותר. המינויים הפוליטיים בתקופת הליכוד היו סרטן בגוף המדינה, מחלה ממארת בשירות הציבורי.

לכן אני קורא מעל במה זו לחברי המשרתים בממשלה: תלמדו את הלקח, הימנעו מפגיעה במינהל תקין. עליכם למנות אנשים לתפקידים הבכירים על-פי כישוריהם; עליכם לתת עדיפות – ושימו לב, חברי הכנסת – לעובדים ותיקים המשרתים בשירות הציבורי וממלאים תפקידים ללא דופי; עליכם לחשוב שבע פעמים לפני שאתם מביאים עובד מבחוץ. בד בבד עם ההקפדה על מינויים ענייניים יש לנקות את השירות הציבורי מעשבים שוטים ולדאוג בכל דרך חוקית – אני מדגיש, בכל דרך חוקית – להפסקת עבודתם של עובדים אשר הגיעו לשירות הציבורי ללא כישורים ורק בגלל זיקתם הפוליטית.

לסיכום, הנני מציע שהכנסת תקבל את ההחלטה הזאת: 1. הכנסת מחזקת את ידי הממשלה הפועלת לקיום מינהל תקין במנגנון הציבורי; 2. הכנסת קוראת לממשלה לעקור מן השורש תופעה של מינויים פוליטיים של אנשים חסרי כישורים. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת כץ, האם זו הצעה שלך או שזו כבר הצעת סיכום של סיעתך?

יוסי כץ (העבודה):

זו הצעה מטעם הסיעה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אתה כבר יכול להגיש אותה, למען הסדר הטוב, למזכירה. תודה רבה.

רשות הדיבור לחבר הכנסת דוד צוקר, ואחריו – לצומת, אם חבריה יהיו, או, ליתר דיוק, אם יהיה לי שם של חבר הכנסת שידבר.

לגביך, חבר הכנסת צוקר, המפלגה שלך היתה נדיבה יותר והיא הקצתה לך עשר דקות, במקום שמונה דקות אצל אחרים.

דוד צוקר (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, האזנתי לנאומה של חברת הכנסת לבנת, ואני מודה – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

למען הסדר הטוב, חברת הכנסת לימור לבנת פנתה בבקשה להפסיק את הישיבה מאחר שאין שום שר נוכח. למען הסדר הטוב, בקשה כזאת אפשר להעלות מהמקום ובקול רם, כדי שכולם ישמעו.

שנית, אני פונה למזכירה. לצערי, התופעה ששרים אינם אינה קיימת מהיום. נאבקתי בדבר הזה פעמים רבות בעבר. אני פונה אל המזכירה: גברתי המזכירה, אודה לך אם תפני את תשומת לב הממשלה לכך שלא נוכח אף לא שר אחד באולם.

אנחנו ממשיכים בישיבה. בבקשה.

דוד צוקר (מרצ):

אני מבקש בתחילת דברי לברך את חבר הכנסת כץ. זהו נאומו הראשון. אני מקווה ומאמין שהוא מביא עמו לכנסת מטען בתחום החברתי, בתחום דיני העבודה, שבוודאי יועיל ובוודאי יוסיף לעבודתו של הבית הזה. אני מברך אותך על כך.

האזנתי לנאומה של חברת הכנסת לימור לבנת, ואני מודה שמצאתי אותו תופעה מעניינת מאוד, שכן הוא שימש דוגמה נוספת, די נדירה, צריך לומר, ליכולת של הקוזק לייבב. זה באמת מעניין, שכן הקוזק ידוע בהתנהגותו האגרסיבית, בכוחו, בעוצמתו, בוולגריות שלו. והנה באה ההוכחה, הפלא האנושי הזה שאומר, שהקוזק יכול להזיל דמעה, שהרי הדוברת היתה נציגתו ונציגתה של הקוזקיות בשירות הממלכתי. אחרי 15 שנה לעמוד פה ולייבב על פוליטיזציה של המנגנון הממשלתי?

אגב, מי שחשב שנשברו כל השיאים של עזות המצח קיבל ראייה לכך שאין גבול ליכולת האנושית. אפשר לשבור גם את כל השיאים שהושגו עד היום בעזות מצח, אבל היום נשבר שיא בעזות מצח. אני בכלל הייתי מייעץ לחברת הכנסת לבנת, ולא אפרט אלא רק אומר לה, שלא יוצאים אף פעם ביום חמסין עם חמאה על הראש, כי החמאה נמסה ומטפטפת. לא אוסיף בעניין זה.

הרי את יכולה לשאול, חברת הכנסת לבנת, את השר לשעבר משה קצב, הוא יסביר לך משהו, הוא ייתן לך איזה שיעור פרטי, מה הם מינויים פוליטיים; הוא, הוא. נא לפתוח את דוח מבקרת המדינה ולראות מה נאמר, ולראות כמה נאמר, ולראות באיזה היקף מדובר.

לימור לבנת (הליכוד):

אמרת שחל או קצב?

דוד צוקר (מרצ):

הרי הדוחות הללו מרופדים, מלאים, מנוקדים במינויים למאות, שבהם הכישור העיקרי, שבהם התכונה המרכזית היתה נאמנות. אגב, מי שחושב שזו היתה נאמנות למפלגה – טועה. זו נאמנות לווריאנט בתוך המחנה. נאמנות לליכוד לא היה בה די. להיפך, הרי לעתים נאמנות למישהו שהוא לא חלק ממחנה בליכוד היתה סיבה לפסול מישהו.

משה קצב (הליכוד):

חבר הכנסת צוקר, אינך יודע מה אתה סח. אתה מעליל. לא קראת את הדוח. אינך יודע מה כתוב בתוכו. אני מציע לך, חבר הכנסת צוקר, לפני שאתה עולה לדוכן הנואמים ומעליל עלילות שווא, לך תקרא את הנתונים ותבוא אחר כך עם הנתונים.

דוד צוקר (מרצ):

מאחר שישבתי בוועדה לענייני ביקורת המדינה – – –

רן כהן (מרצ):

תקרא את דוח מבקרת המדינה ותשלח אותו לחבר הכנסת קצב.

דוד צוקר (מרצ):

מאחר שקיבלתי – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת צוקר קיבל את כל ההצעות. נא לאפשר לו להמשיך.

דוד צוקר (מרצ):

מאחר ששתי ההצעות, גם של חבר הכנסת קצב וגם של חבר הכנסת כהן, מתייחסות רטרואקטיבית לעניין, אני רוצה לומר שקראתי. הייתי ארבע שנים חבר הוועדה לענייני ביקורת המדינה, וקראתי. קראתי, חבר הכנסת קצב, אפילו את הדוח המיוחד של מבקרת המדינה על מינויים פוליטיים. היא קבעה שמדובר בהשחתת המנגנון הציבורי.

קריאה:

— — —

דוד צוקר (מרצ):

אני מציע לחלק מדוברי המערך בשלב הזה לא לקרוא לי קריאות ביניים, כי אני פתאום אומר עוד משהו. פתאום גם אומר על השר משה שחל.

משה קצב (הליכוד):

60% מעובדי המדינה מצביעים מערך כנראה בגלל המינויים הפוליטיים.

דוד צוקר (מרצ):

אני מציע לכולנו – – –

אלי גולדשמידט (העבודה):

דוד צוקר (מרצ):

אל תגיד דד'. חבר הכנסת גולדשמידט, אני מציע לכולנו, אם אנחנו רוצים לנצח גם ב-1996, להבין שעל זה נופלים. על הדברים האלה נופלים, חבר הכנסת גולדשמידט, ולא על דברים גדולים יותר. על הדברים האלה מפסידים שלטון. אלה הדברים שהאזרח מתייחס אליהם, ובדין הוא מתייחס אליהם כפי שהוא מתייחס אליהם, בחומרה הזאת.

אני רוצה לספר לחברי הליכוד הנמצאים כאן, כי לפני שלושה או ארבעה שבועות נתכנסה מועצת ר"צ. חברת הכנסת אלוני עלתה לבמה, ובמהלך דבריה היא אמרה משפט, שבמדינה דמוקרטית הוא משפט שצריך להיות מקובל ומובן מאליו, והיא קיבלה על כך הרבה מאוד מחיאות כפיים. היא אמרה: במשרדי לא יהיה שום ניפוי, או ניקוי – ואני לא זוכר בדיוק את המלה שהיא אמרה – על בסיס פוליטי; מי שעובד טוב, אינני מסתכלת על ראשו ועל השקפתו. והיא קיבלה מחיאות כפיים. אגב, לא צריך להתפעל מזה. כך צריך להיות.

אבל אני זוכר דיונים, למשל, בסניף הליכוד בירושלים, בסניף חרות בירושלים, שבעקבותיהם הושמץ חבר הכנסת דן מרידור כאחרון הפוחזים בתנועה, שכן לשמע הצעותיו של חבר הכנסת הנגבי לנקות את השירות הממלכתי מן המפא"ניקים הוא אמר: לא, לא עושים דבר כזה, חברים. וחבר הכנסת דן מרידור גמר במקום ה-17 או ה-18, בשביעיות.

אני זוכר את השר ארנס עומד על כל במה, ובניסיון נואש לקבל תמיכה מהמפלגה שלכם מטיפ לניקוי השירות הממלכתי מן המפא"ניקים. כך הוא עשה בפומבי.

אמרו לי עכשיו, מה עושה שר אחראי, שמשרדו חשוב לו, שהוא לקח על עצמו משימה חשובה, ומשרדו מרוצף מקיר לקיר בדירקטורים שנאמנותם למחנה זה או אחר בליכוד לא מספקת להם כדי לשרת את המדינה כהלכה. זו תכונה חשובה, היא אולי גם תנאי הכרחי, אבל היא לא תנאי מספיק להיות עובד טוב.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

אין שום אדם מוכשר בליכוד? שום עובד מוכשר מן הליכוד אין? את כולם תפטרו בגלל ההשתייכות שלהם.

דוד צוקר (מרצ):

הרי כל מה שאני מנסה לומר פה, כאשר דיברתי – – –

נעמי בלומנטל (הליכוד):

שום עובד מוכשר שהוא חבר ליכוד לא מצאתם?

דוד צוקר (מרצ):

את יודעת שאת לא מקשיבה?

נעמי בלומנטל (הליכוד):

אני מקשיבה.

דוד צוקר (מרצ):

אז תקשיבי היטב.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

הקשבת. אתה פוסל את עובדי הליכוד אחד-אחד.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברת הכנסת בלומנטל, קריאת ביניים היא לגיטימית, אבל – – –

דוד צוקר (מרצ):

האמת, אני מניח שחברת הכנסת בלומנטל לא הקשיבה. חבל על העצבים שלי. פשוט לא הקשבת. משום שאם אני בא וטוען פה, ומביא ציטוטים מן המועצה שלנו ומסביר לעמיתי ממפלגת העבודה שפיטורים על בסיס פוליטי יוליו אוננו, בצדק, חזרה לאופוזיציה, אני מתכוון גם לחברים בליכוד, גם במפד"ל וגם – אני לא יודע במה.

אבל מה יעשה שר שהדירקטור שלו כשרונו מוגבל; שכשרונו מוגבל, את שומעת, חברת הכנסת בלומנטל? אני לא מדבר על מי שמוכשר למלא את תפקידו. השר צריך לשרת את המדינה בדרך הכי טובה ולבחור על סמך הכישור המקצועי.

אני מצטער על שהנזקים שגרמתם במשך 15 שנה, והמינויים הקלוקלים הללו יאלצו בחלק מן המקרים למצוא פתרון של מקום עבודה אחר. בחלק מן המקרים – כן, כי הנאמנות של השר ושל יושב-ראש החברה היא קודם כול למשימה שלו, ולא למינויים של שר מן הליכוד. זאת הנאמנות האמיתית.

אם מדובר במי שמוכשר למלא את תפקידו, ייהרג ובל יעבור. ואת תמצאי אותנו שותפים למאבק שלך, אם יפוטר מישהו שכישוריו מוכחים.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

אני אפנה אליך.

דוד צוקר (מרצ):

אני אומר את זה ברצינות. זאת מחויבות, אני מדבר בפומבי. מישהו רושם פה את הדברים.

אני רוצה לומר לך, חברת הכנסת בלומנטל, גם אחרי ששמעתי את חברת הכנסת לבנת, שגם אם נתאמץ וגם אם נשתדל וגם אם נורא נרצה, אנחנו לא מסוגלים לשבור את השיאים שלכם. חברים, אנחנו לא כל כך מוכשרים. יש לנו כמה מגבלות. אני מקווה שיש לנו עוד כמה עכבות, ושהעכבות הללו עוד תתחזקנה, חברה ממפלגת העבודה; אני מקווה מאוד.

דליה איציק (העבודה):

מה זה "חברה ממפלגת העבודה"?

דוד צוקר (מרצ):

מה זאת אומרת מה?

היו"ר ד' שילנסקי:

את חברה שלו. גם הוא חבר כנסת, אז אתם חברים.

דוד צוקר (מרצ):

בעניין החברה, התכוונתי ברצינות. ואני רוצה לומר – – –

אלי גולדשמידט (העבודה):

– – – מספיק עם ההטפות – – –

דוד צוקר (מרצ):

אתם יודעים מה? אני אומר זאת באופן מפורש מאוד. מאחר שלא מקובל עלי עימות על-פי חתך מפלגתי, אלא לפי חתך של השקפה, אומר שכל מי שימנה מינויים – – –

אלי גולדשמידט (העבודה):

לרבות מרצ.

דוד צוקר (מרצ):

לרבות מרצ.

אלי גולדשמידט (העבודה):

יפה. עד עכשיו זה לא היה ברור.

דוד צוקר (מרצ):

אבל מה העניין? צריך להיות הגון גם עם ההיסטוריה. כאשר דיברתי על קצב, הרי אמרתי – – –

דליה איציק (העבודה):

– – –

דוד צוקר (מרצ):

אחרי הדף של משרד העבודה יש גם דף על משרדי שרים של מפלגת העבודה, חברים. האם את הדפים הללו נחתוך מספר ההיסטוריה? הם כתובים שם.

דליה איציק (העבודה):

חבר הכנסת צוקר, זה עוד יגיע אליכם מהר מאוד, אני מבטיחה לך.

דוד צוקר (מרצ):

תראי, אם זה יגיע אלינו, זה עוד לא אומר שזה טוב.

דליה איציק (העבודה):

אמרתי זאת, כי אני מציעה שלא תאיים עלינו.

דוד צוקר (מרצ):

כל מה שאני מציע לנו הוא ללמוד משהו מהניסיון של הבוחר, לא שלי ולא שלך. הבוחר הדיח מהשלטון מפלגה, קודם כול בגין הדברים הללו. ואני מתריע על כך בפני עצמנו, בפני כולנו. אני פשוט זוכר את העבר. אני לא יכול להשתחרר מן העבר. לכן אני מתריע בפני כולנו: מי שחפץ חיים ומי שחפץ שלטון, ילמד היטב מה קרה עם הליכוד, ולא יחזור על הטעויות הללו.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה לחבר הכנסת דדי צוקר. בשביל אלה שאינם מכירים את הביטוי של חבר הכנסת צוקר, אומר שמייחסים את הבדיחה לחבר הכנסת בדר, שאמר: חברים יש לי במפלגה שלי; במפלגות אחרות יש לי גם ידידים.

אברהם בורג (העבודה):

זו לא בדיחה.

היו"ר ד' שילנסקי:

צומת לא מסרה שם, והיא מאבדת את רשות הדיבור. הנואם הבא יהיה חבר הכנסת יצחק לוי.

חילופי גברי בוועדות הכנסת

היו"ר ד' שילנסקי:

אבקש מיושב-ראש ועדת הכנסת למסור הודעה. בבקשה, אדוני.

חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מבקש להודיע על חילופי גברי בוועדת הכנסת מטעם סיעת מרצ: חבר הכנסת אברהם פורז יחליף את חבר הכנסת חיים אורון. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

הכנסת רשמה לפניה את הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת.

פיטורים בשירות המדינה

היו"ר ד' שילנסקי:

אנחנו חוזרים לנושא: פיטורים בשירות המדינה. רשות הדיבור לחבר הכנסת יצחק לוי. כתוב אצלי שאחריו צריך לדבר מישהו מסיעת ש"ס. אין לי שם, ואם לא יימסר לי שם, הם יאבדו את רשות הדיבור, וידבר חבר הכנסת עמיר פרץ. בבקשה, חבר הכנסת יצחק לוי.

יצחק לוי (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, נהייתי מאוד לשמוע את הדברים של חבר הכנסת דדי צוקר, ובעיקר את הוויכוחים בינו לבין ספסלי המערך. אני חושב שהוא צודק. כל מפלגה שמגיעה לשלטון –

ממנה. אין מפלגה שמגיעה לשלטון ואינה ממנה. אני חושב שזו תהיה גם נחלתה של מרצ, ללא שום ספק.

מפלגת העבודה לא נמצאת בשלטון 15 שנה? זה לא נכון. בתוך 15 השנים האחרונות היה במשך שנתיים ראש ממשלה מהמערך, והם היו שותפים לממשלה במשך שנים רבות.

אברהם בורג (העבודה):

והוא היה ראש ממשלה טוב.

יצחק לוי (מפד"ל):

נכון. אבל הם היו שותפים לממשלה במשך שנים רבות, ובמשך השנים הרבות האלו היו מינויים. היו מינויים בליכוד, היו מינויים במערך, היו מינויים במפד"ל, ואני מציע למרצ להפסיק להיתמם, להפסיק להיות כאן צדיקים. התור שלכם מגיע. גם לכם יהיו מינויים, ואנחנו נוכל עוד מעט לבוא ולומר לכם: מה המינוי הזה, ומה המינוי האחר? אל תעשו את עצמכם צדיקים יותר מן הליכוד, או יותר מן העבודה.

אני רוצה להביא לך ראייה לצדקנות הזאת, שאינה במקומה. אני זוכר את הדיון על סגני שרים שהתקיים בקדנציה הקודמת. אני זוכר שכאשר המפד"ל קיבלה סגן שר אחד, עלה כאן חבר הכנסת דדי צוקר, או מישהו אחר – – –

דוד צוקר (מרצ):

לא אני.

יצחק לוי (מפד"ל):

אולי לא אתה, אבל מישהו מר"צ דיבר כאן על נושא סגני שרים, על השחיתות ועל הניפוח ועל התקציב – – –

דוד צוקר (מרצ):

— — —

יצחק לוי (מפד"ל):

תסלח לי, תן לי בבקשה לדבר. אני לא הפרעתי לך.

דוד צוקר (מרצ):

אני לא רוצה להפריע לך. אני רוצה לומר שאין ערעור על מינויים. המבחן הוא בכישורים.

יצחק לוי (מפד"ל):

מאה אחוז. מייד אדבר על הכישורים. הבה ניקח, לדוגמה, את עניין סגני השרים, ואני מקבל את הגרסה של חבר הכנסת גולדשמידט ומייד אחזור אליה. אני רוצה להזכיר לכם כמה קיתונות שפכתם על הליכוד, על המפד"ל ועל אחרים, כמה קיתונות שפכתם על "המכירה" הגדולה של הליכוד לחרדים. ומה קרה עכשיו? לר"צ מגיעים שני שרים וסגן שר אחד. פתאום היתה בעיה במפלגת העבודה: צריך היה למנות את השר עוזי ברעם. היתה בעיה. אני יודע שיש מדי פעם בעיות כאלה.

אברהם בורג (העבודה):

— — — רק כישורים.

יצחק לוי (מפד"ל):

מייד אדבר על כישורים. אינני מתכוון לכישוריו של יושב-ראש ועדת החינוך והתרבות. אני מודה בכישוריו, אבל השאלה היא לגבי כישורים של אחרים — — —

אדוני היושב-ראש, קשה לי לדבר כשמפריעים לי כל כך.

היו"ר ד' שילנסקי:

נא למעט בקריאות ביניים, או מוטב שאומר: נא לא להרבות בקריאות ביניים.

דן תיכון (הליכוד):

יש לי חדשות בשבילך. הם עומדים למנות סגן שר בינוי שלישי.

יצחק לוי (מפד"ל):

על זה יהיה דיון נוסף.

אברהם בורג (העבודה):

אחד מקפיא, אחד – – צריך אחד בשביל "דיפ פריז".

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, חזקה על חבר הכנסת שהוא יודע להסתדר. לא צריך כל כך הרבה לעזור לו.

יצחק לוי (מפד"ל):

היתה בעיה עם השר עוזי ברעם. בסדר, מובן, קורה, יש סיעות לא רק במפד"ל, גם במערך – מפלגת העבודה, סיעת פרס, סיעת רבין, תת-סיעות וכדומה.

קריאה:

יצחק לוי (מפד"ל):

חכה, עם פרשת זוילי זה נגמר, אתה אומר, בזה נחתך העניין.

אברהם בורג (העבודה):

אין עוד את מי לחסל. הוא החיסול האחרון.

יצחק לוי (מפד"ל):

שוברים את המדד של ארבעה חברי כנסת לשר. באים מסיעת מרצ ומבקשים סגן נוסף. הרי בלתי אפשרי שיהיה בלי זה. אגב, גם למרצ יש בעיה עם יוסי שריד.

אלי דיין (העבודה):

למה אתה נותן להם רעיון?

יצחק לוי (מפד"ל):

הם כבר ביקשו, לכן יש להם שניים. בהתחלה דובר על שני שרים וסגן שר אחד. ודאי שהיה כך. עכשיו יש בעיה עם חבר הכנסת יוסי שריד. נראה באיזה שלב היא תיפתר, ואני לא יודע באיזה אופן היא תיפתר.

חבר הכנסת צוקר, אתה עשית כבר בפעם השלישית היום ככה ביד לחברי הכנסת, ואני רוצה לומר לך, שזה לא יפה שאתה עושה כך.

דוד צוקר (מרצ):

יצחק לוי (מפד"ל):

אני ראיתי כרגע שעשית כך. מה אתה אומר לי שאתה לא עשית כך?

דליה איציק (העבודה):

הוא נופף לך לשלום.

יצחק לוי (מפד"ל):

לכן אני אומר לאנשי מרצ להפסיק להטיף. בעיקר תפסיקו להטיף כאשר אתם בקואליציה. אתם תקבלו את כל מנעמי השלטון, כמו כולם. חבר הכנסת רן כהן ייסע ב"וולבו" ויהיה לו פלאפון. להפסיק להטיף.

אני רוצה לגעת בנושא נוסף. סגני השרים – בסדר. חבר הכנסת גולדשמידט, אני מסכים מאוד להבחנה שלך ולקריאת הביניים שלך קודם: נאנסים. קורה, נאנסים. האונס אצלכם היה אונס מוזר. אגיד לכם למה הוא היה אונס מוזר, כי אונס מתוך הבית הוא כבר עניין של CHILD ABUSE, אתה מבין, זו בעיה – – –

נעמי חזן (מרצ):

— — —

יצחק לוי (מפד"ל):

זה היה ביטוי שלו, אבל אני מקבל זאת. חברת הכנסת חזן, בסדר גמור.

נעמי חזן (מרצ):

לא צריך להמשיך את הדימוי.

יצחק לוי (מפד"ל):

זה היה בתוך הבית, מכיוון שרוב סגני השרים הם ממפלגת העבודה. אבל היו כנראה אנוסים נוספים. למשל, הפרופורציה במה שקורה במפלגת ש"ס לא מובנת לי. הרי ברור שבין המפד"ל ובין ש"ס אין אהבה גדולה, אבל לבוא ולתת לסיעה של שישה חברי כנסת שר ושלושה סגני שרים – זה באמת שיא. אבל, לא חשוב.

דליה איציק (העבודה):

גם אתם תקבלו ייצוג.

יצחק לוי (מפד"ל):

חברת הכנסת הגברת איציק, הרי אנחנו לא נהיה אתכם בממשלה, תפסיקו לחלום.

דליה איציק (העבודה):

אתה יודע שתהיו.

יצחק לוי (מפד"ל):

גם אם יבוא חבר הכנסת אלי דיין וידליף לעיתונות שהיו שיחות כאשר ישבנו על כוס קפה, וודאי שהיו שיחות, שתינו קפה, והקפה היה טעים מאוד – לא יעזור לכם.

דליה איציק (העבודה):

זה ייגמר מהר.

יצחק לוי (מפד"ל):

רבותי, לא יעזור לכם. אין דבר. לנו עכשיו טוב באופוזיציה, מה הבעיה? חוץ מזה, יש רבים מאוד שלא רוצים אותנו.

קריאות:

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אתם מרבים בקריאות ביניים.

אלי דיין (העבודה):

אדוני היושב-ראש, הוא מצטט שיחות.

אברהם בורג (העבודה):

הוא מייבש — — —

יצחק לוי (מפד"ל):

אני מצטט קיום שיחות. לשתות קפה – זו לא שיחה, חבר הכנסת אלי דיין.

אלי דיין (העבודה):

אתה מגלה דבר שאני לא רציתי לגלות.

יצחק לוי (מפד"ל):

אני מגלה. זו בוודאי לא הדרך שתצרף את המפד"ל לקואליציה – בזה שאתה יושב אתי על כוס קפה ואחר כך אומר לעיתונאים: היו מגעים.

אברהם בורג (העבודה):

אני לא אשם בכך.

יצחק לוי (מפד"ל):

אני מודיע לך, שזו לא הדרך, אבל גם כך אין צ'אנס לעניין. תפסיק לחלום על הדברים האלה.

אלי דיין (העבודה):

אני לא מאשר ולא מכחיש.

יצחק לוי (מפד"ל):

אני מבין שיש חברי כנסת מהמערך שהיו שמחים לו הצטרפה המפד"ל, כי היה נעים להם יותר מאשר עם שותפים אחרים. אבל יש אחרים שלא חושבים כך, וטוב להם שם בחוץ. אני אומר לכם, שטוב לנו שאנחנו בחוץ.

אלי דיין (העבודה):

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אתם מרבים בקריאות ביניים. גם להומור צריך להיות גבול.

יצחק לוי (מפד"ל):

אתה אל תגיד לי מה לדבר. חבר הכנסת אלי דיין, אל תגיד לי מה לדבר. קודם נפסיק את ההדלפות ואחר כך נגיד מה לדבר.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אחד השרים לשעבר שלח אותו לדבר אתך על כוס קפה.

אלי גולדשמידט (העבודה):

בכל חיזור טוב צריך להיות – – –

יצחק לוי (מפד"ל):

חבר הכנסת יחזקאל, זאת טעות.

חבר הכנסת אלי גולדשמידט, אני מקבל את הגרסה שלך שנאנסתם – סליחה, חברת הכנסת חזן. דבר אחד אני לא מקבל. עליתי לכאן כדי לדבר על נושא אחר, לא נושא סגני השרים ולא נושא פיטורי הפקידים, והוא אי-מינוי שר העבודה והרווחה. דבר זה לא ייסלח לכם. מדובר בנושאים – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת יצחק לוי, אתה עלית לדון כדי לדבר על פיטורים בשירות המדינה. סוטים מהנושא, אבל אל תגיד שלא עלית לדבר בנושא זה.

אברהם בורג (העבודה):

הוא מתכוון שפיטרו את שר העבודה והרווחה הקודם.

דליה איציק (העבודה):

כבר יש שר עבודה ורווחה. אתה לא מעודכן.

יצחק לוי (מפד"ל):

מי, את?

דליה איציק (העבודה):

אני יכולה לשמוע.

יצחק לוי (מפד"ל):

כן? אז בואי שבי.

בנושא אי-מינוי שר העבודה והרווחה – לפני שלושה שבועות העליתי את הנושא הזה מעל דוכן הכנסת. השר חיים רמון עלה ואמר: אל תדאג, חבר הכנסת לוי, בעוד שבועיים יהיה שר עבודה ורווחה.

דליה איציק (העבודה):

יש גם שר דתות. אני מספרת לך.

יצחק לוי (מפד"ל):

למה את מפריעה לי כל הזמן? אני חושב שזה מתחיל לגבול קצת בחוסר נימוס, סליחה, חברת הכנסת הגברת איציק.

דליה איציק (העבודה):

אני רק רציתי לעזור לך.

יצחק לוי (מפד"ל):

אני רואה שאת ממשיכה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, עכשיו אני מבקש: עד סיום דבריו – שום קריאת ביניים.

יצחק לוי (מפד"ל):

אני מבין שזה היחס לנושא העבודה והרווחה. נלמד שזה היחס לנושא העבודה והרווחה. לפני שלושה שבועות עלה לדוכן השר רמון ואמר לי בתשובה על הצעה לסדר-היום, שבעוד שבועיים יהיה שר עבודה ורווחה. הדברים רשומים בפרוטוקול הכנסת: בתוך שבועיים נמנה שר עבודה ורווחה. שר עבודה ורווחה לא מונה בתוך שבועיים. שר עבודה ורווחה כנראה לא ימונה לפחות עד אחרי החגים.

אלי דיין (העבודה):

הוא ימונה ביום ראשון.

פנחס בדש (צומת):

תדע שביום ראשון יש הצטרפות לממשלה.

יצחק לוי (מפד"ל):

יפה. אם ימונה ביום ראשון – אני מברך על כך, מכיוון שאני חושב – – –

קריאות:

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אני ביקשתי: שום קריאת ביניים עד לסיום דבריו.

יצחק לוי (מפד"ל):

אם ימונה ביום ראשון – אני מברך על כך. אינני מתאר לעצמי שממשלת ישראל קבעה לעצמה לשבת בכל הצומות. היא התחילה ב"ז בתמוז, וביום ראשון – זה צום תשעה באב.

דן תיכון (הליכוד):

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אני מבקש: שום קריאת ביניים מכל הצדדים.

יצחק לוי (מפד"ל):

אני מניח שראש הממשלה יעשה סידור לדחות זאת ליום שני, אף שראש הממשלה לא יהיה פה בארץ, ואולי ממלא-מקומו ימנה את השרים. אני אומר כך: אם שר העבודה והרווחה ימונה בשבוע הבא, אני אברך על כך, אף שצריך אישור הכנסת. אם תכנסו את הכנסת במיוחד לכך – אני אברך על כך עוד יותר.

דן תיכון (הליכוד):

אל תדאג, זה יהיה שר אחראי.

יצחק לוי (מפד"ל):

מכיוון שהנושאים האלה הם נושאים שגורמים לעוול לאומי נורא – זה שאין מי שמטפל בנושאים האלה. אכן אני מקווה שהעוול הזה יתוקן במהרה. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. ש"ס לא הודיעו על שם נואם – מאבדים את רשות הדיבור. רשות הדיבור לחבר הכנסת עמיר פרץ, ואחריו – כתוב: יהדות התורה – לא המציאה שם נואם; חד"ש – לא המציאו שם. אם הם לא ימציאו שם הם יאבדו את רשות הדיבור, ורשות הדיבור תינתן לחבר הכנסת שאול גוטמן. חבר הכנסת עמיר פרץ, סיעתך הקציבה לך רק שמונה דקות.

עמיר פרץ (העבודה):

יספיקו לי גם חמש דקות.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה להודות לחברי הכנסת שהעלו את הנושא על סדר-יומה של כנסת ישראל. אין ספק, שבמעבר בין ממשלה אחת לממשלה אחרת ראוי שנעשה איזה כתב כמויות, טופס 1008, שבו מעבירים מחייל אחד לחייל אחר. זאת ההזדמנות שלנו, שאנחנו יכולים לבוא ולהציג מה אנחנו מקבלים באמת.

אני מציע לחברי הכנסת מהליכוד: לאט לאט, גם כשבאים ומנסים להטיף מוסר שבועיים לאחר שקמה הממשלה, הרי צריך שיהיה לכם התוקף הציבורי לכך.

אני יודע שהדיון הזה נותן לנו סיכוי להצליח. מכיוון שגם אם היתה כוונה של שרים מסוימים לפטר עובדים רק בשל קשריהם הפוליטיים, אני מקווה שהדיון הזה יגרום להם לביטול החלטתם או לשינוי כיוון באופן שבו יכלו לפעול, גם מפאת איזה רצון לעשות קצת סדר בשירות הציבורי.

אני רוצה לומר לחברי הכנסת, שלא יהיה ציד מכשפות. יש די חברי כנסת בתנועה שיעשו הכול כדי שהתנועה שלנו לא תחזור, חלילה, לימים שבהם הנושא המרכזי היה – את מי פיטרו ואת מי לא פיטרו. יש הרבה מאוד מה לעשות לטובת עם ישראל. אבל, אם יש עובדים שכל כישוריהם מסתכמים בקשריהם הפוליטיים, והם לא יוכלו לתרום לשירות הציבורי ולא מתכוונים לעשות מאמץ על מנת להוכיח שהם מסוגלים לתרום לשירות הציבורי, מישו יצטרך לבוא ולהגיד: סליחה, אנחנו לא חייבים התנצלות.

צריך לזכור דבר נוסף. יש עובדים הנמצאים בנקודות מסוימות שבהן הם משתמשים בשירות שהם אמורים לתת לאזרח כחלק מהמערכת הפוליטית. לא רק טובת ההנאה של העובד בעצם היותו עובד בשירות הציבורי; גם השירות שהוא נותן הופך התניה לאזרחים שנפגשים אתו. הדבר בלט מאוד בשירות התעסוקה; הדבר בלט מאוד בסניפים רבים בביטוח הלאומי; הדבר בלט מאוד בשירות התחבורה. יש מוסדות שלמים שבהם ההתניה של המפגש של האזרח עם העובד היתה עצם הזדהותו הפוליטית. ואם יהיה עובד שירות התעסוקה שימשיך לנהוג בשירות התעסוקה כאילו הוא נמצא בסניף הליכוד, הוא יצטרך ללכת הביתה. אבל אם עובד שירות התעסוקה, שהפך עובד רק בגלל היותו איש ליכוד, יחליט שמהיום הוא מתחיל לשרת את האזרחים – שיעבוד. נבחן אותו על-פי דרכו. אבל לא יהיו עוד רשתות של סניפי ליכוד שימומנו על-ידי מדינת ישראל. עובד יצטרך להחליט.

אני אומר, שאנחנו לא ניתן לאיש מן היושבים כאן את ההזדמנות להפוך את נושא הפיטורים הפוליטיים לנושא מרכזי. אין לנו שום סיבה. אצלנו כבר יש פריימריס. לשום שר אצלנו אין סיבה להיבהל מחבר מרכז זה או אחר. הוא יכול למנות מינויים לגופו של עניין. אם אתם, חברי הכנסת מהליכוד, תעברו לשלב של הפריימריס, יכול להיות שאנחנו נתחיל תקופה שבה נוכל לעשות ביחד הבראה כללית בשירות הציבורי, לבחון אנשים באמת רק על-פי כישוריהם ועל-פי היכולת שלהם לתת שירות לאזרח.

הובאו פה די דוגמאות, ציטטו כאן את מבקרת המדינה. אינני חושב שצריך להוסיף. כל מפלגה חטאה מספיק בתקופתה שלה. אני מציע שנמתח קו ונבחן את הדברים לגופם. נבחן את הדברים על-פי יכולתו של האדם לבצע את תפקידו, לתת את השירות הטוב ביותר שצריכים לתת לאזרח. נבחרנו כדי לשפר את השירות לאזרח, ואם שיפור השירות לאזרח דורש שינויים במערכות או שינוי בבעלי תפקידים, גם זה חלק מחובותינו.

אני שמח שמתקיים דיון במליאה בנושא זה ושניתנה הזדמנות לכל הסיעות, לחברי כנסת רבים, לומר את אשר על לבם. נפתח פרק חדש, אני מקווה שזה יהיה פרק מפואר גם של הכנסת, גם של המדינה, ובוודאי של הממשלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. יהדות התורה לא מסרה שם – היא מאבדת את רשות הדיבור; חד"ש לא מסרה שם – היא מאבדת את רשות הדיבור. רשות הדיבור לחבר הכנסת שאול גוטמן. אחריו צריך לדבר נציג המפלגה הדמוקרטית הערבית; היא לא נתנה שם. אם לא ייתנו שם, יפסידו את רשות הדיבור, ואחרי חבר הכנסת גוטמן ידבר חבר הכנסת רון נחמן.

שאול גוטמן (מולדת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בשני נושאים מרכזיים הממשלה הנוכחית מובילה לכישלון: בנושא המדיני ובנושא הכלכלי. "ייבוש ההתנחלויות" הפך מססמה למכשיר בידי הממשלה. עד כדי כך אצה לו לראש הממשלה הדרך בניסיונו לרצות את האמריקנים והפלשתינים, שלא נותנים אישורי בנייה פרטית ביש"ע.

נעמי חזן (מרצ):

מה זה שייך לנושא?

שאול גוטמן (מולדת):

תקשיבי, קצת סבלנות.

היו"ר ד' שילנסקי:

האם זה נאומך הראשון?

שאול גוטמן (מולדת):

השני.

היו"ר ד' שילנסקי:

חשבתי שזה נאומך הראשון, ואז אין קריאות ביניים.

שאול גוטמן (מולדת):

לא, אפשר, זה בסדר.

לתומי סברתי, שהממשלה דוגלת – ואני מצטט – "בניהול פתוח וחופשי ממגבלות מינהליות וממעורבות יתר של הממשלה בחיי המשק והכלכלה"; תבדקו איפה זה כתוב. מה לה לממשלה לפגוע בבנייה הפרטית באיזה חלק שהוא מארץ-ישראל? אלא שכלכלה חופשית לא תוגשם על-ידי הממשלה, שכן ההסתדרות וכל מה שהיא מייצגת לא יאפשרו זאת.

הכישלון בכלכלה הישראלית אינו בתיאוריה כלכלית נכונה או שגויה. הכישלון הוא בראש ובראשונה ניהולי, וליתר דיוק – עירוב הפוליטיקה בניהול. זה הגורם הראשי למנגנון ממשלתי וציבורי מנופח, המוביל לאדישות ולחוסר יעילות.

סוד גלוי הוא, כי ללא סגני השרים לא תיפגע עבודת הממשלה. יגלה נא ראש הממשלה את אוזננו: לשם מה יש צורך בסגני שרים בכלל, ואינפלציה בהם בפרט? ככלל יש לקבוע, כי אין צורך בסגן, להוציא משרד שבו לא מכהן שר.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אני מבקש – – –

שאל גוטמן (מולדת):

ברצוני להזכיר, כי בניהול, כמו גם בפיקוד צבאי, הדוגמה האישית היא קריטית. אך הגדיל ראש הממשלה לעשות ומינה סגנים למורת רוחם של חלק מהשרים הנוגעים בדבר, ואולי אף ללא ידיעתם המוקדמת.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אני מבקש שלא להפריע.

שאל גוטמן (מולדת):

אני מבקש שיקום סגן שר אחד, מלבד סגן שר הביטחון במקרה הנוכחי – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת גולדמן, אתה מדבר בקול כה רם ששומעים גם פה.

שאל גוטמן (מולדת):

הוא סגן שר, הוא מייד יסביר משהו שאני מבקש שיסביר.

אני מבקש שיקום סגן שר אחד ויסביר מעל בימת הכנסת, למה לו סגנות ריקה מתוכן, כשהמנגנון הקבוע יכול למלא פונקציה זו.

רצוני להשמיע באוזניכם קטע קצר ממצע מולדת הרלבנטי לנושא: "הממשלה תצומצם ל-12 שרים בלבד, לרבות ראש הממשלה. מינוי סגני שרים צריך לקבל את אישור הכנסת ברוב של שני-שלישים מכלל חברי הכנסת".

אברהם יחזקאל (העבודה):

וחברי הכנסת יהיו 70, כמניין הסנהדרין.

שאול גוטמן (מולדת):

אמת.

שמענו אתמול בכנסת וצפינו בטלוויזיה בשכונת הקרוונים בקריית-חיים, בקשר לסמים ולזנות. אני קורא לבטל את מוסד סגני השרים מכול וכול, ובמילונים שייחסו לחסל שכונה זו ודומות לה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. כפי שהודעתי, המפלגה הדמוקרטית הערבית לא נתנה שם וחבריה אינם כאן. רשות הדיבור לחבר הכנסת רון נחמן, ואחריו – לחבר הכנסת אברהם יחזקאל.

רון נחמן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, השעה מאוחרת והנושא מאוד מאוד חשוב.

אביגדור קהלני (העבודה):

מזל שיש קואליציה.

רון נחמן (הליכוד):

אני שמח שאני מדבר כאן לאומה נאום מאוד מאוד רציני, אבל הדברים הם רציניים באמת.

שני נושאים רציתי להעלות מעל הדוכן. אדוני היושב-ראש, פיטורים פוליטיים – זה שם הדיון, ורציתי להתייחס אליו. ב-1984, לפני בחירות 1984, הוכנה רשימה, רשימת המאה, רשימה לפיטורים של אנשים עובדי מדינה אשר לא היו שייכים אז למערך. ברשימה הזאת נכללו אנשים ברמה הבכירה ביותר במינהל הציבורי, עובדי מדינה. אנשי המערך הכינו אז את הרשימה למקרה שיעלו לשלטון ויחליפו אותם אנשים בתפקידיהם. כיוון שראיתי אותה רשימה וגם ידעתי מי הם השמות, בחרתי לומר גם היום שלא יהיה מצב כזה ב-1992, שיוכנו רשימות של עובדי מדינה בעלי זכויות כעובדי מדינה, בעלי ותק, ומישהו יבוא ויחליף אותם בתואנה שהם אינם מתאימים מבחינה מקצועית.

כמי שניהל, גם ברשות השידור כמשנה למנכ"ל, את כל ענייני העובדים, וגם בתעשייה הצבאית, אני יכול לומר לכם, שמעולם לא פעלתי על מנת להכניס מישהו לעבודה על בסיס פוליטי, או לפטר, ואני חושב שהדגם הזה חייב לשמש נר לרגלי כל אלה שעוסקים במינהל ציבורי.

אבל, בתוקף הניסיון והוותק שרכשתי במשק אני שומע היום, ופונים אלי אנשים ומודיעים לי שיש התנכלות ומבקשים לפטר אותם. ואני לא מדבר על מנכ"לים ואני לא מדבר על מזכירת שר ואני לא מדבר על נהג שר; אני מדבר על אנשים בכל רמות הניהול, בעלי ותק של 10-15 שנה ויותר. זו תופעה חמורה ביותר, ואין להניח שמישהו יפטר פתאום משום שחלה הרעה במצבו המקצועי.

מוזר לי שכאן באולם יושבים נציגי ההסתדרות הכללית, ודיבר קודם חבר הכנסת עמיר פרץ, אשר, על-פי הידוע, מבקש להיות מזכיר ההסתדרות, ואני שומע ממנו דברים כפי שהוא דיבר על רשת של אנשי ליכוד וטווייט אריג של אנשי ליכוד. אני לא מכיר את הדברים הללו. אני מסתובב כמה שנים טובות במשרדי הממשלה ואני רואה פקידים בעלי השקפות כאלה ואחרות. מעולם לא שאלתי את האנשים האלה: האם אתה חבר מפלגה זו או אחרת? האם הצבעת עבור מפלגה זו או אחרת? כל ההתייחסות היא התייחסות עניינית. ולפתע אני שומע מעמיר פרץ, שכל המדינה היא אריג אחד שטוו אותו רק אנשי הליכוד.

לא היו דברים מעולם, חבל לומר דברים כאלה וחבל לנתב את הדיון לאותם אפיקים. אני חושב שאדם אשר מבקש לעמוד בראש ארגון המגן על העובדים, גם עובדי מדינה, חייב להיות כן, בעל אינטגריטי, להגן על כל עובד ולא להפוך אותו מושא לפיטורים.

אבל עוד דבר אחד רציתי להעלות, אדוני היושב-ראש: לתומי סברתי שהממשלה הזאת תהיה ממשלה קומפקטית, תביא לאישור הכנסת סגני שרים כפי שנדרש, בפרופורציה. ועוד דבר מעבר לכך: שמעתי ברדיו שמשרד החוץ טרם מינה את המינויים הפוליטיים. כלומר, יש אנשים שבוודאי עושים את התפקידים שלהם על בסיס הסכם קואליציוני קודם, שהיה מחויב המציאות בהתאם לתוצאות הבחירות האחרונות ולנפילה של הממשלה ב-1990 ב"תרגיל המסריח", ואנשים מונו עקב הסכמים קואליציוניים. אבל היום, מה הסיבה לכך ש-11 מינויים פוליטיים יהיו במשרד החוץ?

אברהם יחזקאל (העבודה):

אתה מתכוון לשגרירויות.

רון נחמן (הליכוד):

כן.

אברהם יחזקאל (העבודה):

זה מנהג שאתם הכנסתם.

רון נחמן (הליכוד):

אני טוען שזה היה פסול. ידידי חבר הכנסת אבי יחזקאל, אני פוסל את כל הדברים הללו, אני חושב שזו אמת מידה לא טובה למינהל ציבורי. אני בא ואומר, שזה שהיה כורח המציאות בגלל דברים קואליציוניים כאלה ואחרים באותה תקופה, אבל אני חושב שהיום אנחנו רוצים לשמש איזו דוגמה גם לציבור. אני כרגע לא נוגע בממשלה או במי שמייצג אותה כאן – יושב כאן לפחות השר שמעון שטרית; אני אומר: לפחות נציג הממשלה – אני לא מדבר כרגע על מפלגה כזאת או אחרת. אם אנחנו כחברי כנסת רוצים לשמש איזו דוגמה של סילוק האלמנט הפוליטי מהמינהל הציבורי, אני בא ואומר: הנה זה הזמן. היו 11 מינויים פוליטיים, שהיו כורח המציאות בגלל קונסטלציה פוליטית כזאת או אחרת. בואו נקבל החלטה שאין מינויים פוליטיים, כי אם מחר יבוא גורם אחר והליכוד יחזור לשלטון, אזי שוב יפטרו את 11 המינויים הפוליטיים וימנו חדשים, ואז לאן אנחנו מגיעים?

ולגבי הנושא של סגני שרים: אני מאוד מוטרד היום מנושא סגני השרים. משרד השיכון – סגן שר אחד שמופקד על הצד החרדי וסגן שר אחר שמופקד על הקפאת הבנייה. הרי מה יעשו שני סגני שרים? אני רוצה לציין כאן שהתופעה הזאת, לפחות כלפי הציבור, היא פסולה לחלוטין. ואני רוצה לשבח מעל הבמה הזאת, לומר מלה, כל הכבוד, למי שהיה אמור להיות סגן שר האוצר, נסים זוילי. נסים זוילי הפגין היום אומץ לב ציבורי, הפגין היום דבקות במשימה של נורמות התנהגות חדשות. נסים זוילי הפגין היום אינטגרטי בפני עם ישראל, ואני חושב שבהתנהגות שלו היום, כשדחה את המינוי שלו לסגן שר האוצר כאשר אין לו מה לעשות במשרד, הוא משמש דוגמה טובה. אני מבקש דוגמאות כאלה על בסיס מקצועי, שירבו גם במינהל הציבורי וגם בקרב הנבחרים, אבל חס וחלילה לא לעשות פיטורים פוליטיים.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אחרון אחרון חביב – חבר הכנסת אבי יחזקאל.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, נדמה לי שחברת הכנסת לימור לבנת לא התכוונה לפרוץ הזה ולנוכחות הזאת כשהיא רצתה להעלות את הנושא בשבוע שעבר. באמת באקראי נתמזל מזלה, ומזלה של האופוזיציה, ויש היום דיון בנושא.

אבל, ברשותכם, נדמה לי שצריך להודות על האמת ולומר שבמדינת ישראל, שיש המגדירים אותה מדינה שהיא עדיין בחיתוליה, לא נקבעו נורמות התנהגות במינהל הציבורי. וצריך לומר את האמת הזו מכיוון שגם אנחנו חטאנו בעבר, והליכוד חטא. אני לא רוצה להיתמם, איני בטוח מה יהיה בעתיד, אבל אני מקווה מאוד שהמפלגה שלי תעמוד באמת במינויים שהם על בסיס מקצועי, תוך זהות בהשקפת עולם פוליטית או אידיאולוגית עם השרים המבצעים.

נדמה לי שאתם, אנשי האופוזיציה, לא משלימים עם העובדה שאתם אכן נמצאים באופוזיציה. כל מה שנותר לכם לעשות הוא לזעוק: "זאב, זאב", ואין.

יש לי הודעה: הרי אתם עשיתם במינויים הפוליטיים השחתה של המינהל הציבורי. גרמתם נזק בלתי הפיך. ראו מה קורה. על מה אתם מלינים? על שרים שאתם נפגש אתם היום, וכשהם נותנים לך

נתונים, הם מקווים שלא הטעו אותם עובדי המשרדים שלהם. מגיעים למצב כזה, שהיום שר בממשלת ישראל לא בטוח בנתונים שהוא מספק והוא חושש שמא מי מעובדי משרדו עלול לתת לו נתונים שגויים. השרים לומדים את הנושא, אבל לא בטוח שהם לומדים אותו נכון ובזמן סביר. היום שרים בממשלת ישראל אומרים, שהם צריכים להתגבר על מכשולים בתוך המשרד, ולא תמיד הם מאמינים לנתונים שהם מקבלים. לכן אני אומר לכם: קצת זהירות בנושא הזה. האם אתם לא מקבלים שיחות טלפון מעובדי ממשלה מן האופוזיציה? האם אין לכם כבר דיווחים? אין משתפי פעולה? אני מציע שלא להיות נאיבים בעניין הזה.

צריך להיות ברור, ששר בממשלת ישראל זכאי למנות אנשים מקצועיים, שהשקפת עולמם זהה לשלו. אני מקווה שכל חברי הבית, ובכללם חברי במרצ, יסכימו אתי בכך.

נעמי חזן (מרצ):

על מה?

אברהם יחזקאל (העבודה):

על כך ששר בממשלת ישראל זכאי למנות אנשים על-פי השקפת עולמו, לפחות בדרג הבכיר.

בנימין טמקין (מרצ):

חבר הכנסת צוקר אמר זאת.

אברהם יחזקאל (העבודה):

שמענו פה כל מיני נזיפות, שאני, כאיש קואליציה, יחד אתכם, לא יכולתי לקבל.

ברשותכם, אנחנו עוסקים היום בדוח של מבקרת המדינה, שאולי מנצלת באמת מצב של תחלופת שלטון, והיא מגיעה לכנסת ומבקשת ואף מציעה למנוע מינוי לראשות ועדה בכנסת לאחד מאותם שהיו שרים בממשלת הליכוד, ולו בגלל העובדה שבעבר הם היו קשורים כנראה בפגמים במינהל הציבורי.

אם כך, מי מכם יכול להטיף לנו מוסר? אנשים שהשחיתו את השלטון הציבורי במשך 15 שנים? אני לא מבין, אנחנו רק שלושה שבועות בממשלה, האם אתם רוצים להשכיח את העבר? תנו לנו עוד חודשיים, תנו עוד שלושה חודשים. האם מישוהו כאן חושב שלא יהיו עוד מינויים פוליטיים, על-פי הגדרתכם? יהיו מינויים פוליטיים, רבותי. אני מציע לקבל זאת כהנחה ברורה.

אבל, בואו נעשה מעשה. אולי אתם תתקשרו אל חבריכם הנמצאים היום במשרדי הממשלה ותאמרו להם: אנא מכם, גשו אל השרים בממשלת ישראל או אל הממונים עליכם מקצועית, תניחו מכתב שבו אתם מוסרים את תפקידכם לממונים ולשרים ואומרים: אני מעמיד את תפקידי ברשותך, אדוני השר, או אדוני המנכ"ל. והיה אם מנכ"ל משרד מודיע שהוא מתפטר ברגע שהשר מגיע, יכול אז השר לשקול באמת בצורה מקצועית, ולעמוד למבחן הכנסת, האם אותו אדם שהניח את מכתב ההתפטרות ראוי להמשיך בתפקידו מבחינה מקצועית. למה לא לעשות זאת?

אין לי ברירה אלא לבוא ולהגיד לכם, שכל מה שאתם עושים זה פשוט לנסות להלך אימים על שרי ממשלת ישראל, לשים מקלות בגלגלי העבודה של הממשלה. היום, בכל מינוי ששר יביא, אתם תבואו לכנסת ותגידו שזה מינוי פוליטי, תטענו את טענת "הפנקס האדום". הרי זה יהיה דבר שגרתי, זה יהיה טקס שילווה אותנו כל הזמן.

אבל, דעו לכם שהציבור יקשיב לדברים ולא ייקח אותם ברצינות. אנא מכם, אין לכם עובדות, אין לכם נתונים. כל מה שאתם יודעים זה לעלות כאן על הבמה ולצעוק שמפא"י חזרה. אבל, רבותי, חברי הכנסת של תנועת העבודה, חברי הקואליציה, אמונים על סדרי מינהל תקין ועל שלטון חדש. אני מאמין ומקווה שהממשלה שאני נמנה עם תומכיה תסייע בעניין. תודה רבה לכם.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חברי הכנסת, תם הדיון. אני מזמין את נציג סיעת העבודה, חבר הכנסת יוסי כץ, להביא את הצעת הסיכום. אתה צריך לקרוא מלה במלה את ההצעה כפי שהגשת. חברי הכנסת, אני מפנה את תשומת לבכם לכך שבעוד כמה דקות מצביעים. בבקשה, חבר הכנסת כץ.

יוסי כץ (העבודה):

אדוני היושב-ראש, ההצעה היא על דעת סיעות הקואליציה, כדלקמן:

1. הכנסת מחזקת את ידי הממשלה, הפועלת לקיום מינהל תקין במנגנון הציבורי.
2. הכנסת קוראת לממשלה לעקור מן השורש תופעה של מינויים פוליטיים של אנשים חסרי כישורים. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אני מזמין את חברת הכנסת לימור לבנת להביא הצעת סיכום מטעם סיעות הליכוד, המפלגה הדתית לאומית ומולדת.

לימור לבנת (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, הצעת סיכום מטעם סיעות הליכוד, המפד"ל ומולדת:

הכנסת מגנה את שרי הממשלה על פיטורים פוליטיים שהם מבצעים בשירות הממשלתי, קוראת לממשלה לחדול מטיהורים פוליטיים במתכונת הקומוניסטית הידועה ולהפסיק לפגוע במעמדם ובפרנסתם של עובדי מדינה נאמנים רק בשל השקפותיהם הפוליטיות.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

לימור לבנת (הליכוד):

סליחה, אדוני היושב-ראש, אם מותר לי לתקן: ההצעה היא גם על דעתה של סיעת צומת.

אברהם בורג (העבודה):

נו, זה, כמובן, משנה את הכול. אנחנו רוצים התייעצות סיעתית.

לימור לבנת (הליכוד):

אז תצביע בעד.

היו"ר ד' שילנסקי:

מי בעד הצעת הסיכום של סיעת העבודה – – –

יוסי כץ (העבודה):

סיכום של הקואליציה.

היו"ר ד' שילנסקי:

לא, זה הוגש בשם סיעת העבודה.

דוד צוקר (מרצ):

זה הוגש גם בשם סיעות מרצ וש"ס.

היו"ר ד' שילנסקי:

הייתם צריכים להגיד זאת מלכתחילה, אבל אני מקווה להוסיף את מרצ. אינני יכול לקבל להוסיף את ש"ס, הם אינם נוכחים פה ולא מבקשים זאת, ואתה לא יכול לבקש בשמם.

מי בעד הצעת סיעות העבודה ומרצ – ירים ידו. אבקש למנות.

הצבעה

בעד הצעת הסיכום שהביא חבר הכנסת י' כץ – 21

נגד – 12

הצעת הסיכום שהביא חבר הכנסת י' כץ נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

מי בעד הצעת הסיכום שהובאה על-ידי חברת הכנסת לימור לבנת?

הצבעה

בעד הצעת הסיכום שהביאה חברת הכנסת ל" לבנת – 12

נגד – 21

הצעת הסיכום שהביאה חברת הכנסת ל" לבנת לא נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

ובכן, חברי הכנסת, 21 בעד ההצעה של סיעות העבודה ומרצ ונגד ההצעה שהביאה חברת הכנסת לימור לבנת; 12 בעד ההצעה שהביאה חברת הכנסת לימור לבנת ונגד הצעת סיעות העבודה ומרצ. אם כך, נתקבלה ההצעה של סיעות העבודה ומרצ.

הצעת חוק חובת המכרזים (תיקון), התשנ"ב-1992

(קריאה ראשונה)

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, הסעיף הבא בסדר-היום: הצעת חוק חובת המכרזים (תיקון), התשנ"ב-1992, בקריאה ראשונה. יציג את החוק שר הכלכלה והתכנון, בבקשה. אני מבין שוועדת הכנסת שחררה את הצעת החוק מחובת ההנחה וגם הגיעו להסדר פשרה, כך שהעבודה תהיה עכשיו קלה.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חוק חובת המכרזים (תיקון), התשנ"ב-1992, קובע כי המדינה וכל תאגיד ממשלתי לא יתקשרו בחוזה לביצוע עסקה בטובין או במקרקעין או לביצוע עבודה או לרכישת שירותים, אלא על-פי מרכז פומבי הנותן לכל אדם הזדמנות שווה להשתתף בו.

כפי שידוע, זו היתה הצעת חוק שיזם חבר הכנסת לשעבר מרדכי וירשובסקי. אני מבין שמגיעים לו דברי ברכה על מינויו הצפוי כשגריר בגרמניה. החוק עבר בחודש מרס השנה. הוא מסמיך את שר האוצר, באישור ועדת החוקה, חוק ומשפט, לקבוע בתקנות, בין היתר, סכומים, סוגי עסקאות שבהם לא תהיה חובה לערוך מכרז כלל, וכן עסקאות שתהיינה טעונות מכרז, לא פתוח אלא סגור.

לעניין העסקאות של מערכת הביטחון הוסמך שר הביטחון, בהתייעצות עם שר האוצר ובאישור ועדת החוקה, חוק ומשפט, להתקין תקנות כאמור.

תחילתו של החוק היא שישה חודשים מיום פרסומו, כלומר 13 בספטמבר 1992. שר האוצר היה אמור להגיש תקנות לאישור ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת לפני תחילתו של החוק. לאחר

דיונים ממושכים גובשה טיוטה של תקנות, אבל לאור העובדה שהכנסת יוצאת לפגרה, לא יתאפשר לוועדת החוקה, חוק ומשפט לדון בתקנות ולאשר אותן כנדרש, לפני כניסת החוק לתוקף.

עד שאנחנו נפעיל את החוק הזה, ובהמשך נבקש דחייה, ינחו שר הביטחון ושר האוצר את הגופים שעליהם חל החוק, כפי שכתוב בהצעת החוק המונחת לפניכם, להקפיד לפעול בהתאם להוראות הפנימיות הקיימות בממשלה בנושא המכרזים, וזאת ברוח חוק חובת המכרזים, לקראת כניסתו של החוק לתוקפו.

בשינוי ממה שכתוב בדברי ההסבר, שהבקשה היא לדחייה של שישה חודשים, הכוונה היא לבקש דחייה רק עד תחילת שנת הכספים 1993, עד 1 בינואר 1993. יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, חבר הכנסת דדי צוקר, היושב כאן עמנו, הודיע שהוא יעשה מאמץ שעד אז יאושרו התקנות שהוגשו לוועדה.

לכן אני מבקש מחברי הבית להצביע בעד העברת הצעת החוק הזאת לוועדת החוקה, חוק ומשפט, כדי שאפשר יהיה להביא מחר הצעה זו, לאחר דיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט, לאישור בקריאה שנייה ובקריאה שלישית לפני שהכנסת תצא לפגרה, כדי שלא נהיה במצב שבו אנחנו מפירים את החוק. זאת בקשתי מחברי הכנסת הנכבדים.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חברי הכנסת, אנחנו ניגשים לדיון. מאחר שהשעה מאוחרת ומאחר שזה נושא שכבר היתה עליו פשרה עם הסכמה כללית בוועדת הכנסת, אני מגביל את רשות הדיבור לשלוש דקות, ואני מקווה שכולם מקבלים זאת בהבנה.

ראשון המשתתפים בדיון, חבר הכנסת אברהם פורז, איננו באולם; חבר הכנסת אברהם בורג מחק את עצמו. חבר הכנסת יוסי כץ, בבקשה.

יוסי כץ (העבודה):

מוותר.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת יצחק לוי.

יצחק לוי (מפד"ל):

מוותר.

היו"ר ד' שילנסקי:

ובכן, חברי הכנסת, מי בעד העברת הצעת חוק חובת המכרזים (תיקון), התשנ"ב-1992, לוועדת החוקה, חוק ומשפט להכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית?

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – רוב

נגד – מיעוט

ההצעה להעביר את הצעת חוק חובת המכרזים (תיקון), התשנ"ב-1992, לוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני קובע שהצעת חוק חובת המכרזים (תיקון), התשנ"ב-1992, הועברה לוועדת החוקה, חוק ומשפט להכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

הצעת חוק להארכת תוקף של תקנות שעת-חירום

(אבטחת מוסדות חינוך), התשנ"ב-1992

(קריאה ראשונה)

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעת חוק להארכת תוקף של תקנות שעת-חירום (אבטחת מוסדות חינוך), התשנ"ב-1992, בקריאה ראשונה. יציג את החוק סגן שר החינוך והתרבות. רק היום נבחר וכבר קיבל עבודה. אני מברך אותך ומאחל לך הצלחה במילוי התפקיד.

סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:

תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אנחנו עומדים לקראת פתיחת שנת הלימודים וביקשנו להניח חוק להארכת תוקף של תקנות שעת-חירום (אבטחת מוסדות חינוך), התשנ"ב-1992.

תוקפן של תקנות שעת-חירום (אבטחת מוסדות חינוך), התשל"ד-1974, מוארך בזה עד יום י"ד באלול התשנ"ג (31 באוגוסט 1993). תחילתו של חוק זה ביום ג' באלול התשנ"ב (1 בספטמבר 1992).

אני מבקש להעביר את הצעת החוק לוועדת החינוך והתרבות של הכנסת.

היו"ר ד' שילנסקי:

ראשון נרשם לדיון חבר הכנסת אברהם בורג, איננו באולם; אחריו – חבר הכנסת שאול יהלום, איננו באולם. חבר הכנסת רחבעם זאבי, ישנו. אחריו – חבר הכנסת יוסי כץ, אני רואה שגם הוא איננו באולם. נשמע את חבר הכנסת זאבי. כמה זמן אתה רוצה שנקציב לך? אתה יחיד.

רחבעם זאבי (מולדת):

היום חסכתי שלוש דקות בנאום שבו היו לי עשר דקות, כי חשבתי שכאשר יש מציעים מספר, יורד מספר הדקות לשבע.

היו"ר ד' שילנסקי:

אם כן, על כמה דקות להציב את השעון?

רחבעם זאבי (מולדת):

עשר דקות.

היו"ר ד' שילנסקי:

לא.

רחבעם זאבי (מולדת):

נתפטר על 12 דקות. אני אקצר, אדוני.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, תקנות שעת-חירום לאבטחת מוסדות חינוך הן תקנות לא טובות. הן אינן נותנות ביטחון למוסדות החינוך, הן מבזבזות כספי מדינה והן נותנות אשליה למי שאחראי לביטחון כאילו הוא פטר את עצמו, ומי שאחראי לביטחון – זו הממשלה. היא צריכה לתת ביטחון למוסדות החינוך.

הורתו ולידתו של החוק הזה היו בעקבות הרצח במעלות במחצית מאי 1974, כאשר ילדי בית-הספר בצפת נטבחו על-ידי חוליית מחבלים, והממשלה אז הציעה לכנסת את החוק הזה, את תקנות שעת-החירום לאבטחת מוסדות חינוך, כהחלטת מצב רוח. ממשלה אשר רצתה לפטור את עצמה מאחריות, לא היתה לה תשובה ברורה, הציבור היה כולו מזועזע מהלם הרצח של הרבה מאוד ילדים – 22 ילדים, אם אינני טועה – ונתנו החלטה, ומאז כל שנה מאריכים את תוקף ההחלטה עוד בשנה.

בהיותי חבר ועדת החינוך והתרבות בכנסת השתים-עשרה הביאו את זה כל שנה לחידוש, להארכה, וכל שנה מחתה ועדת החינוך והתרבות ואמרה שזאת לא תשובה וזה לא פתרון וצריך פעם אחת לשבת על המדוכה ולמצוא את הארגון הנכון. אז כל פעם נתנו ארכה, ויושב-ראש ועדת החינוך והתרבות של אז, חבר הכנסת מיקי בר-זהר, אמר אפילו פעם אחת שהוא נותן ארכה רק לשלושה חודשים, אבל כשמסתיימים שלושת החודשים ויש לחץ, ממשיכים את זה.

בסך הכול, הסידור הזה איננו סידור, כי הוא איננו נותן ביטחון למוסדות החינוך. העובדה שהורה, אמא או סבא או סבתא או אבא יושבים בשער בית-הספר, או לחלופין שוכרים על חשבון ההורים מאבטח – איננה נותנת פתרון לבעיית האבטחה.

לא אתן לעצמי ציונים כמומחה לביטחון, אבל – בל ייחשב לי הדבר ליוהרה, זה המקצוע שלי. אני מבין קצת בביטחון ואני מודיע לכם, שכל בתי-הספר, כל מוסדות החינוך במדינת ישראל, המאובטחים על-פי התקנות האלה, בכולם אין ביטחון. אפשר להיכנס לכולם, לקחת בני ערובה, אפשר להשאיר בכולם מטענים ממולכדים, אפשר לעשות מה שרוצים.

וליד חאג' יחיא (מרצ):

אתה מגלה כאן סודות מדינה.

רחבעם זאבי (מולדת):

אני לא מגלה סודות מדינה, כי היריב איננו מטומטם. אתה צריך תמיד להביא בחשבון שהאויב או היריב חכם לפחות כמוך, ואולי יותר ממך, ואז אם תיתן לזה תשובה, תיראה אחרת. ואני לא רוצה לזלזל באויב.

וליד חאג' יחיא (מרצ):

פעם ראשונה שאתה לא מזלזל.

רחבעם זאבי (מולדת):

אתה לא שמעת אותי כל חיך. אתה יודע במי אני מזלזל ובמי אני לא מזלזל?

וליד חאג' יחיא (מרצ):

אני יודע.

רחבעם זאבי (מולדת):

מאין אתה יודע?

וליד חאג' יחיא (מרצ):

רחבעם זאבי (מולדת):

יש לי תיק אצלך?

ובכן, אני לא מזלזל באויב, חונכתי בצה"ל שלא לזלזל באויב, חינכתי את פקודי שלא לזלזל באויב, ואל תלמד אותי איך לשמור על סודות מדינה. אני יודע כמה סודות, שאני אנצור אותם עד סוף חיי ואתה לא תדע אותם בחיך, אבל לא עליתי לדבר כדי להתנגח אתך. עליתי כדי שאנחנו, כנסת ישראל, ניתן ביטחון אמיתי לתלמידים, או לילדים המצויים במוסדות חינוך.

קודם כול, מי אמר שצריך לכסות את כל מוסדות החינוך בכל המדינה באמצעי אבטחה, באנשים שמאבטחים, בכל ימות השנה? אתם יודעים כמה מיליוני ימי עבודה בוזבזו מאז מאי 1974? פתרו את כל הבעיות? יש גדרות בכל המוסדות? יש אמצעי אזעקה בכל המוסדות? יש סידורים של כוח התערבות, שיבואו לבית-הספר שנכנסו אליו, קודים? כל הדברים האלה לא פתורים, אבל קיימת החלטת ממשלה של מצב רוח במאי 1974, ואני לא כועס על אותה ממשלה, כי אני הייתי יועץ של אותה ממשלה, של אותו ראש ממשלה, של יצחק רבין, אז, במהדורה ההיא. זו היתה החלטה לא נכונה, ומאז ועד היום אני מנסה כל הימים להסביר שאנחנו בזבזנים במשאבים לאומיים. פעם כתבתי מאמר בעיתון, שקראתי לו "מסרגה נגד קלצ'ניקוב", כי זה מה שהיה מצוי באותם ימים. היית בא לבית-ספר או לגן-ילדים ורואה את האמא או את הסבתא עם מסרגה. היא מחכה למחבל שיבוא לטפל בבית-הספר.

ראשית לכול, לא צריך לאבטח כל מוסד חינוכי בישראל. צריך לאבטח בגזרות מסוימות. צריך לאבטח על-פי מודיעין או על-פי הערכת מצב. אם יש בית-ספר שהוא בתוך תחום של קיבוץ, אין סיבה שבעולם שאנחנו נחייב את הקיבוץ לשלם כסף כדי שיבוא מאבטח או מישהו מסידור העבודה.

יושב פה סגן שרת החינוך, שהוא עדיין ראש המועצה המקומית בכפר-תבור – אינני בטוח שמוסדות החינוך בכפר-תבור צריכים להיות מאובטחים, ויש לי שם רק ארבעה נכדים במוסדות החינוך של מיכה גולדמן.

היו"ר ד' שילנסקי:

כן ירבו.

רחבעם זאבי (מולדת):

ירבו, ירבו. יש לי כבר שלושה-עשר וחצי נכדים, ירבו. אבל בכפר-תבור יש לי ארבעה נכדים, וסגן שרת החינוך יסכים אתי, שאין הצדקה שב-10 או ב-12 מוסדות חינוך שיש בכפר-תבור, ואולי יותר, יהיו מוצבים 12 מאבטחים כל ימות השנה, כשאין ידיעות שהמודיעין מתריע עליהן. כשאין גל של התפרעויות, כשיש מצבים של רגיעה, אנחנו מבזבזים משאבים. לפעמים, כשצריכים לאבטח נעשה זאת אפילו לא עם אחד בלבד. יש זמנים או תקופות שבהם צריכים לאבטח ביותר מאחד.

צריך לטפל בכל העניין הזה ברצינות, ופה אני לא נכנס לפירוט איך מטפלים בזה ברצינות, לפי ההערה של חבר הכנסת, שלא צריכים לגלות סודות ליריב. צריך לשבת על זה ברצינות, והקונץ הזה, או החוכמה הזאת, שפעם בשנה ברגע האחרון, שבועיים או שלושה שבועות או ארבעה שבועות לפני תחילת שנת הלימודים, הממשלה באה בבהילות, מפעילה לחץ על הכנסת, הכנסת מורידה את זה לוועדת החינוך, ועדת החינוך עומדת או לא עומדת בלחץ – וחוזר חלילה מאז 1974, 18 שנה. מיליונים של ימי עבודה. זה לא מוצדק.

אני מציע לכנסת שלא לאשר את זה, ואפשר, בתוך ימים, לבוא עם תוכנית אמיתית. יש למדינת ישראל מומחים ממדרגה ראשונה בנושאי ביטחון. למשרד החינוך יש קצין ביטחון. במשרד החינוך יש

קציני צבא בדימוס ובמילואים. אפשר לבוא עם תוכנית אמיתית, חסכונית, שגם תיתן ביטחון למוסדות החינוך ולילדים שלנו, וגם לא תבוא על חשבון משאבים לאומיים. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת יוסי כץ איננו. אנחנו ניגשים להצבעה. מי בעד ההעברת הצעת חוק להארכת תוקף של תקנות שעת-חירום (אבטחת מוסדות חינוך), התשנ"ב-1992, לוועדת החינוך והתרבות להכנה לקריאה שנייה ושלישית?

הצבעה

ההצעה להעביר את הצעת חוק להארכת תוקף של תקנות שעת-חירום (אבטחת מוסדות חינוך), התשנ"ב-1992, לוועדת החינוך והתרבות נתקבלה.

החלטה בדבר תיקוני טעויות בחוק התקציב לשנת הכספים 1992, התשנ"ב-1992

היו"ר ד' שילנסקי:

הסעיף הבא בסדר-היום: החלטה בדבר תיקוני טעויות בחוק התקציב לשנת הכספים 1992, התשנ"ב-1992. יציג את ההחלטה יושב-ראש ועדת הכספים. בבקשה, חבר הכנסת גדליה גל.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מבקש להביא לאישורכם תיקוני טעויות.

בסעיף 10(א)(2) לחוק התקציב לשנת הכספים 1992, התשנ"ב-1992, בסעיף תקציב 20.38 לשנת הכספים 1991 – (1) בתוכנית 82, בסוף השם יבוא "ע"ש מיכל פינקין"; (2) בתוכנית 83, במקום "נכסי תרבות" יבוא "התנועה הקיבוצית המאוחדת נכסי תרבות בע"מ"; (3) בתוכנית 84, במקום "ש.י.ר. – שבט יהודי רומניה מרכז לחקר יהדות רומניה בישראל" יבוא "ש.י.ר. – שבט יהודי רומניה – מכון לחקר יהדות רומניה בישראל מייסודה של התאחדות עולי רומניה בישראל"; (4) בתוכנית 85, המלה "עמותת" – תימחק; (5) בתוכנית 88, בסוף השם יבוא "מייסודן של ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ-ישראל ואוניברסיטת תל-אביב".

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, מי בעד תיקוני הטעויות כפי שהביא יושב-ראש ועדת הכספים? מי נגד?

הצבעה

תיקוני הטעויות בחוק התקציב לשנת הכספים 1992, התשנ"ב-1992, נתקבלו.

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ד' שילנסקי:

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת –

לדיון מוקדם: הצעת חוק העונשין (תיקון – מעשה גזענות), התשנ"ב-1992 – מאת חבר הכנסת יוסי שריד; הצעת חוק מימון מפלגות (תיקון – קביעת יחידת מימון), התשנ"ב-1992 – מאת חבר הכנסת רענן כהן; הצעת חוק מימון מפלגות (תיקון – קביעת יחידת מימון על-ידי ועדה ציבורית למימון מפלגות), התשנ"ב-1992 – מאת חברי הכנסת רן כהן, ח' אורון, א' פורז וב' טמקין; הצעת חוק מימון מפלגות (תיקון – ועדה ציבורית), התשנ"ב-1992 – מאת חבר הכנסת חנן פורת; הצעת חוק להסדר הימורים בספורט (הוראת שעה), התשנ"ב-1992 – מאת חבר הכנסת חנן פורת; הצעת חוק-יסוד: הממשלה (תיקון – הפסקת כהונת שר וסגן שר בשל נטילת חסינות) – מאת חבר הכנסת צחי הנגבי; הצעת חוק הפרדת חברות בקופת-חולים מחברות בארגון עובדים, התשנ"ב-1992 – מאת חבר הכנסת יעקב שמאי; הצעת חוק הפיקוח על יבוא מוצרים שנפגעו מקרינה, התשנ"ב-1992 – מאת חבר הכנסת שאול עמור; הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון – מניעת השתתפות רשימה המסיתה לטרנספר) – מאת חברי הכנסת ת' גוז'נסקי, ת' זיאד וה' מחאמיד; הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון – שוויון בקצבאות ילדים), התשנ"ב-1992 – מאת חברי הכנסת ע' דראושה ונ' מסאלחה; הצעת חוק הביטוח הלאומי (הקדמת קצבת זיקנה לעולים חדשים) (הוראת שעה), התשנ"ב-1992 – מאת חבר הכנסת אפרים גור; הצעת חוק הבטחת הכנסה (תיקון – גיל הזכאות), התשנ"ב-1992 – מאת חבר הכנסת יגאל ביבי; הצעת חוק ביטוח בריאות ממלכתי, התשנ"ב-1992 – מאת חברי הכנסת ת' גוז'נסקי, ת' זיאד וה' מחאמיד; הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון – ביטוח אבטלה), התשנ"ב-1992 – מאת חבר הכנסת דוד מנע; הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון – ביטוח אבטלה על עובד עצמאי), התשנ"ב-1992 – מאת חבר הכנסת דוד מנע; הצעת חוק העבודות הציבוריות, התשנ"ב-1992 – מאת חבר הכנסת דוד מנע; הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון – שוויון בקצבאות ילדים), התשנ"ב-

1992 – מאת חברי הכנסת י' ביילין ו' דיין; הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון – חברות בוועדה), התשנ"ב-1992 – מאת חבר הכנסת חגי מירום; הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון – שינוי שיטת הבחירות) – מאת חבר הכנסת צחי הנגבי; הצעת חוק פנסיה ממלכתית, התשנ"ב-1992 – מאת חבר הכנסת דוד מנע; הצעת חוק אמנת הקהילייה האירופית, התשנ"ב-1992 – מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק הרשויות המקומיות (מימון בחירות), התשנ"ב-1992 – מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק הגליל (ביטול מכסות בענף הלול), התשנ"ב-1992 – מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק המים (תיקון – העברת סמכויות לשר האנרגיה והתשתית), התשנ"ב-1992 – מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק-יסוד: מדינת ישראל כמדינה יהודית – מאת חברי סיעת המפד"ל; הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון – הגנה על חושפי שחיתויות), התשנ"ב-1992 – מאת חבר הכנסת שאול יהלום; הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון – הנחת הדוח), התשנ"ב-1992 – מאת חבר הכנסת שאול יהלום; הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (סייג לשיעורי ארנונה לעסקים ולתעשייה), התשנ"ב-1992 – מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק הסכמים קיבוציים (מעמד לשכת ארגוני העצמאים), התשנ"ב-1992 – מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק הבזק (תיקון – העברת שידורי חוץ באמצעות לוויינים), התשנ"ב-1992 – מאת חבר הכנסת מאיר שטרית; הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (תיקון – פסילה בגין שימוש בסמים), התשנ"ב-1992 – מאת חבר הכנסת יצחק לוי; הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון – קיצור תקופת השירות), התשנ"ב-1992 – מאת חבר הכנסת אלי דיין; הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (נהיגה באופניים עם מנוע עזר), התשנ"ב-1992 – מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק לתיקון דיני הראיות (הגנת ילדים) (תיקון), התשנ"ב-1992 – מאת חבר הכנסת יצחק לוי; הצעת חוק-יסוד: החקלאות – מאת חבר הכנסת חגי מירום; הצעת חוק הפנסיה, התשנ"ב-1992 – מאת חבר הכנסת יוסי כץ; הצעת חוק העונשין (תיקון – איסור עינויים), התשנ"ב-1992 – מאת חברת הכנסת תמר גוז'נסקי וקבוצת חברי הכנסת; הצעת חוק הסדרים במגזר נפגעי המשכנתאות, התשנ"ב-1992 – מאת חבר הכנסת אלי דיין; הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון – שינוי שיטת הבחירות) – מאת חבר הכנסת אלי דיין; הצעת חוק-יסוד: הממשלה (תיקון – אישור מינויו של סגן שר) – מאת חבר הכנסת מאיר שטרית; הצעת חוק הרשות השנייה לטלוויזיה ורדיו (תיקונים שונים), התשנ"ב-1992 – מאת חבר הכנסת רפאל אלול; הצעת חוק הרשות לפיתוח הגליל, התשנ"ב-1992 – מאת חבר הכנסת שלמה בוחבוט.

עוד הונחו על שולחן הכנסת החלטות ועדת הכנסת בעניין הצעות לסדר-היום ובעניין הנהגת שאילתות ישירות ושאלות בעל-פה.

רחבעם זאבי (מולדת):

אני מבקש לציין, שבשעה כזאת יושבת סיעה בהרכב מלא.

היו"ר ד' שילנסקי:

כן, הנה אתה אמרת זאת. זה נרשם בפרוטוקול. אני כבר לא צריך לציין.

רחבעם זאבי (מולדת):

התוספת שלך חשובה.

היו"ר ד' שילנסקי:

התוספת שלי חשובה. אני רואה את כל שלושת חברי הכנסת של מולדת יושבים פה.

אברהם בורג (העבודה):

אני מצרף את ברכותי, שהם לא יגדלו מעבר למספר הזה.

רחבעם זאבי (מולדת):

שחצנות לא עוזרת.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת בורג, בשעה מאוחרת בואו ננהל עניינים בהומור וברוח טובה. כדאי גם שנסיים בשעה מאוחרת בהומור וברוח טובה.

אני מודיע שמיצינו את סדר-היום. הישיבה הבאה תהיה, אם ירצה השם, מחר, יום רביעי, ו' באב התשנ"ב, 5 באוגוסט 1992, בשעה 11.00. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 20:52.